

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ
กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการใช้วัฒนธรรมบอนไซ
กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปและการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

QUALITY OF LIFE PROMOTION FOR THE ELDERLY COMMUNITY APPLICATION
OF BONSAI CULTUREA CASE STUDY OF SERICULTURE COMMUNITIES IN
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

By
MR. Teparit CHAIYAJAN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy Culture - Based Design Arts

Academic Year 2023

Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ	การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการใช้ วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัด นครราชสีมา
โดย	นายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์
สาขาวิชา	ศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎี บัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ศาสตราจารย์ ร.ต.อ.ดร. อนุชา แฝงเพชร

คณะมนตรีศิลป มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

.....คนบดีคณะมนตรีศิลป
(อาจารย์ ดร. ธนาทร เจียรกุล)

พิจารณาเห็นชอบโดย
.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เศรษฐชัย ชัยสนิท)
.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ศาสตราจารย์ ร.ต.อ.ดร. อนุชา แฝงเพชร)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศราวุฒิ ปิ่นทอง)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวัต เลิศแสวงกิจ)

640430013 : ศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

คำสำคัญ : ส่งเสริมคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุในชุมชน, วัฒนธรรมบอนไซ, ปลุกหม่อนเลี้ยงไหม

นาย เทพฤทธิ์ ไชยจันทร์: การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซกรณีศึกษา ชุมชนปลุกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ ร.ต.อ.ดร. อนุชา แผงเพชร

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน 2) ศึกษาวัฒนธรรมบอนไซ ในเชิงรูปธรรม และนามธรรม 3) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีพื้นที่ในการวิจัย คือ ชุมชนปลุกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ ต.หนองหัว อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา จำนวน 4 ชุมชน พบว่า มีประชากรผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม จำนวนทั้งหมด 549 ราย ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่ สํารวจ สังเกต สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และทดลองจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 120 ราย เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม และประเมินผลทั้งก่อน-หลัง โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนปลุกหม่อนเลี้ยงไหมมากที่สุด คือ ด้านจิตใจ ควรเน้นกิจกรรมการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การสร้างสมาธิ 2) การศึกษาวัฒนธรรมบอนไซในเชิงรูปธรรม และนามธรรม พบว่า องค์ประกอบของวัฒนธรรมบอนไซ นำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนได้ เช่น การลดความเครียด การฝึกสมาธิ การวางแผนจากขั้นตอนการทำบอนไซ 3) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน พบว่า 1.ด้านจิตใจ การมีเป้าหมายในชีวิตเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.57 อยู่ในระดับ มาก 2.ด้านสิ่งแวดล้อม มีความพอใจในสภาพแวดล้อมเพิ่มขึ้น ค่าเฉลี่ย 3.56 อยู่ในระดับ มาก 3.ด้านร่างกาย การปวดเมื่อย ค่าเฉลี่ย 3.35 อยู่ในระดับ ปานกลาง 4.ด้านสังคม การช่วยเหลือกัน ค่าเฉลี่ย 3.48 อยู่ในระดับ ปานกลาง 5. ด้านการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น การทำบอนไซจากต้นหม่อน และการทำปุ๋ยก้อน เป็นการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า เพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุเหลือใช้ สร้างอาชีพเสริมให้กับผู้สูงอายุในชุมชน

ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย ควรมีการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน

640430013 : Major Culture - Based Design Arts

Keyword : QUALITY OF LIFE PROMOTION, ELDERLY IN COMMUNITY, BONSAI CULTURE, SERICULTURE

MR. Teparit CHAIYAJAN : QUALITY OF LIFE PROMOTION FOR THE ELDERLY COMMUNITY APPLICATION OF BONSAI CULTURE A CASE STUDY OF SERICULTURE COMMUNITIES IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE Thesis advisor : Professor Pol. Capt Anucha Pangkesorn, Ph.D.

The objectives of this research are to 1) study factors in promoting the quality of life of the elderly in the community 2) study bonsai culture. In concrete and abstract terms 3) Create works of art and cultural design and organize activities to promote the quality of life of the elderly in the community

This research Studies use mixed methods. The 4 villages that make up the research area are in the Nong Wa Sub district, Bua Lai District, Nakhon Ratchasima Province, and raise sericulture. The total quantity of elderly people with social addictions was discovered to be 549. In order to survey and observe, the researcher visited the area. Speak with local authorities and try planning events to improve the standard of living for the elderly in the area. From the psychological, social, and environmental factors through the application of bonsai culture. Via the use of purposive sampling. 120 senior citizens in the area will take part in the activity and provide pre- and post-evaluations. The data were analyzed using percentage (%), mean (\bar{x}), and standard deviation (S.D.).

The study's findings indicate that: 1) the psychological component is the most important factor in the quality of life for elderly citizens in the sericulture community. It is important to prioritize peaceful and relaxing activities. 2) Bonsai culture as practically and theoretically, it was discovered that the components of bonsai culture it can be used to improve elderly citizens' quality of life in the community by reducing tension, using meditation, and making plans based on the bonsai process. 3) Creating art and culturally designed. Additionally, organizing activities to enhance the community's elderly citizens' quality of life revealed that 1. Psychological aspect, with greater goals in life, had an average of 3.57 at the high level. 2. The environmental factor. There is a greater satisfaction. At the high end, the average of 3.56 is observed. 3. Aches and pains: the average of 3.35 suggests an important degree of pain. 4. The social, or helping others, has a moderate average of 3.48. 5. Creative projects bonsai from mulberry trees it is a beneficial use of the community's resources. Enhance the value of waste materials Provide more jobs in the community for the elderly

Research-based suggestions there should to be initiatives focused on improving elderly citizens' quality of life. Learning knowledge and developing new skills that improve people's lives.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ภูมิศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจาก ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา แพ่งเกษร ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย รวมทั้ง ผศ.ดร. เศรษฐชัย ชัยสนธิ ประธานกรรมการสอบวิจัย ที่กรุณาให้คำปรึกษา ช่วยตรวจสอบตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสำเร็จส่งผลให้งานวิจัย ถูกต้อง และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรมทุกท่านที่ให้ความรู้ ให้ประสบการณ์อันมีค่า ให้คำแนะนำ และช่วยประสิทธิ์ประสาทความรู้ ตลอดจนข้อคิดต่าง ๆ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า และแนะแนวทางในการจัดทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณเจ้าของหนังสือ วารสาร เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ช่วยให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับระเบียบขั้นตอนกระบวนการจัดการเอกสารสำคัญในงานวิจัย ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ชาวหลักสูตรศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรมทุกคนที่ให้คำแนะนำ และกำลังใจตลอดมา

ขอขอบพระคุณ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้นำทางศาสนา เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล วัดป่าธรรมดามบ้านคิมมะอุ-สวนหม่อน ต.หนองหว่า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา ในการเก็บข้อมูลการวิจัย ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่า และประโยชน์อันเกิดจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแด่พระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ที่อบรมสั่งสอน แนะนำให้การสนับสนุน และให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา

เทพฤทธิ์ ไชยจันทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา	3
1.4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	4
1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	4
1.4.4 ขอบเขตด้านเวลา	4
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
1.6 ความจำกัดของการวิจัย	6
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	7
1.8 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8

2.1.1 งานวิจัยในประเทศ	8
2.1.2 งานวิจัยต่างประเทศ	13
2.2 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	17
2.2.1 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต	17
2.2.2 ผู้สูงอายุ	19
2.2.3 การจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการจัดบริการสุขภาพ	23
2.2.4 ความสุข 5 มิติ สำหรับผู้สูงอายุ	24
2.2.5 แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ “บวร”	26
2.2.6 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	28
2.2.7 การพัฒนาคนให้มีความสุข	31
2.2.8 หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน	33
2.2.9 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบอนไซ	35
2.3 กรณีศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	55
2.3.1 สังคมผู้สูงอายุ ในจังหวัดนครราชสีมา	56
2.3.2 ผู้สูงอายุกับงานสวน สร้างสมดุลทางร่างกาย และจิตใจ	58
2.3.3 ปรับสภาพแวดล้อมด้วยการปลูกต้นไม้ ดีต่อใจวัยสูงอายุ	59
2.3.4 บอนไซเหมือน สวยกินได้ สวนเอเวอร์กรีน เขาใหญ่ จ.นครราชสีมา	61
2.3.5 ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมใน จังหวัดนครราชสีมา	62
2.4 การสรุปกรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม	63
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	63
3.1 ประเภทของการวิจัย	64
3.1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)	64
3.1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)	65
3.1.3 การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research)	65

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	65
3.2.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ของการวิจัยเชิงคุณภาพ	66
3.2.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ของการวิจัยเชิงปริมาณ.....	67
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	68
3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ	68
3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ.....	68
3.3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	69
3.4 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	70
3.4.2 วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)	71
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	71
3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	71
3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ.....	72
3.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงทดลอง	73
3.5.4 การสรุป ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	74
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
4.1 ผลงานสร้างสรรค์ ที่มาจากการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบอนไซ.....	75
4.1.1 ผลงานสร้างสรรค์ขั้นที่ 1 ไม้ตัดวัฒนธรรม Sense of Isan wisdom	75
4.1.2 ผลงานสร้างสรรค์ขั้นที่ 2 คนพึ่งธรรมชาติ: เบิง แยก แพง เฝิง	80
4.1.3 บทความวิชาการ เรื่อง ไม้ตัดไทย: บอนไซญี่ปุ่น.....	84
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินงานวิจัย.....	84
4.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านบอนไซภาคอีสาน จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ .	84
4.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำชุมชนปลูกหมอนเลี้ยงไหม จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ....	88
4.2.3 การสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้นำชุมชนปลูกหมอนเลี้ยงไหม จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ.....	89
4.3 แนวคิดในการออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์จากวัฒนธรรมบอนไซ	91

4.3.1 แนวคิดในการออกแบบกิจกรรม “ไม้แก็ดตัดได้”	91
4.3.2 กิจกรรมครั้งที่ 1 ไม้แก็ดตัดได้ ตอน ม่วนซื่น ธรรม บอนไซ.....	93
4.3.3 กิจกรรมครั้งที่ 2 ไม้แก็ดตัดได้ ตอน ซำบายใจ ผ่อนคลาย จิต.....	96
4.3.4 กิจกรรมครั้งที่ 3 ไม้แก็ดตัดได้ ตอน สมาธิ เวลา คุณค่าของชีวิต	99
4.3.5 ผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จากการวิจัยเชิงปริมาณ	102
4.4 การต่อยอดผลงานสร้างสรรค์ จากการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน.....	106
4.4.1 ผลงานสร้างสรรค์ขั้นที่ 1 “ปุ๋ยกระต๊อบ”	107
4.4.2 ผลงานสร้างสรรค์ขั้นที่ 2 “ม่วนหลายไหมดัดอีสาน”	109
4.4.3 ผลงานสร้างสรรค์ขั้นที่ 3 “จูงอีสาน” เครื่องรางประดับ	112
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	114
5.1 สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์.....	114
5.1.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1.....	114
5.1.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2.....	115
5.1.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3.....	116
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	117
5.2.1 อภิปรายผล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ด้าน จิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม	117
5.2.2 อภิปรายผล วัฒนธรรมบอนไซ ในเชิงรูปธรรม นามธรรม สู่การส่งเสริมคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุในชุมชน.....	118
5.2.3 อภิปรายผล การออกแบบผลงานสร้างสรรค์ และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ	119
5.3 ข้อเสนอแนะ	121
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	121
5.3.2 ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ	122
5.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	122

รายการอ้างอิง 124

ภาคผนวก..... 128

ภาคผนวก ก ผลคะแนนการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ และเอกสารหลักฐานการยื่นจริยธรรมงานวิจัย
ในมนุษย์..... 129

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 138

ภาคผนวก ค หนังสือชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม กำหนดการ และหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการ
เก็บ รวบรวมข้อมูลการวิจัย 147

ภาคผนวก ง รูปถ่ายกิจกรรม..... 159

ประวัติผู้เขียน..... 166

สารบัญรูปภาพ

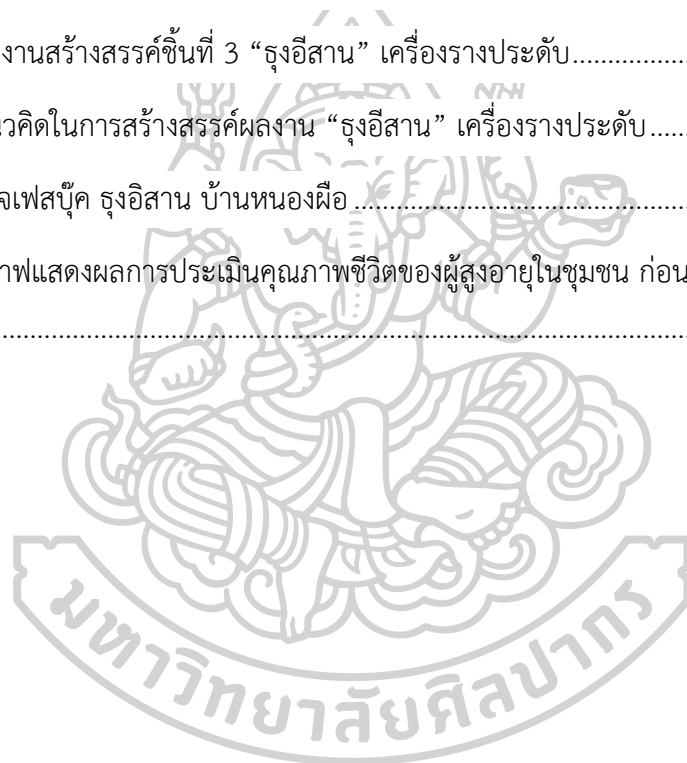
หน้า

ภาพที่ 1	กรอบแนวความคิดของการวิจัย.....	6
ภาพที่ 2	แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน.....	9
ภาพที่ 3	กิจกรรมการปลูกต้นไม้ในกระถาง เพิ่มความสุขลดความรุนแรงของโรคซึมเศร้า	10
ภาพที่ 4	ธุรกิจขนาดเล็ก ร้านจำหน่ายบอนไซ	11
ภาพที่ 5	การส่งเสริมผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหมอนเลี้ยงไหม ทำบอนไซจากต้นหมอน	12
ภาพที่ 6	การใช้บอนไซในการบำบัด เพื่อปรับปรุงสุขภาพของผู้ป่วยด้านจิตใจ และร่างกาย.....	14
ภาพที่ 7	บอนไซต้นเบาบับ ต้นไม้พื้นถิ่นประเทศแอฟริกาใต้ ของ Caroll Hermann	15
ภาพที่ 8	การใช้ประโยชน์จากบอนไซ กับการกระตุ้นสมองของผู้สูงอายุ	16
ภาพที่ 9	องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต จาก WHOQOL – BREF – THAI ปรับปรุงโดยผู้วิจัย.....	17
ภาพที่ 10	การจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการจัดบริการสุขภาพ.....	23
ภาพที่ 11	ความสุข 5 มิติ สำหรับผู้สูงอายุ.....	25
ภาพที่ 12	แนวคิด “บวร” ปรับปรุงโดยผู้วิจัย.....	27
ภาพที่ 13	แนวคิด การมีส่วนร่วมในชุมชน ปรับปรุงโดยผู้วิจัย.....	29
ภาพที่ 14	การพัฒนาคนให้มีความสุข ปรับปรุงโดยผู้วิจัย	32
ภาพที่ 15	กุญแจสำคัญในการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน	34
ภาพที่ 16	จิตรกรรมฝาผนังจากหลุมศพของเจ้าชายจางฮวย เป็นภาพชายถือถาดต้นไม้ขนาดเล็ก ..	36
ภาพที่ 17	ลักษณะรูปแบบ บอนไซจีน	37
ภาพที่ 18	“หลิงหนานพาย” ภาพเขียนพู่กันจีนโบราณที่วาดภาพต้นไม้ในกระถาง	38
ภาพที่ 19	ภาพวาดโยชิตะ เคนโค โดย อุตะงาวะ คุนิโยชิ สมัยเอโดะ กลางคริสต์ทศวรรษ 1840 ...	39
ภาพที่ 20	สนชาวญี่ปุ่น ชันไดโซกุน ในพระราชวังอิมพีเรียล พ.ศ. 2481	40
ภาพที่ 21	สนชาวญี่ปุ่น ชันไดโซกุน ในพระราชวังอิมพีเรียล พ.ศ. 2561	40

ภาพที่ 22 งาน Kokufu Bonsai Ten ครั้งที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2477	41
ภาพที่ 23 โลโก้สหพันธ์มิตรภาพบอนไซโลก หรือ World Bonsai Federation	42
ภาพที่ 24 จอห์น นากะ ชาวอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่น ผู้ก่อตั้งชมรมบอนไซในรัฐแคลิฟอร์เนีย	44
ภาพที่ 25 National Bonsai & Penjing Museum ใน กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.	45
ภาพที่ 26 ชุนซ่าง เล่น บอนไซ จากเพจ วัฒนธรรมบอนไซ โดยผู้วิจัย	46
ภาพที่ 27 โคลงตำราไม้ตัด และทวารกาภิบาล ของ หลวงมวงคลรัตัน (ช่วง ไกรฤกษ์).....	47
ภาพที่ 28 ไม้ตัด 9 แบบ จากเพจ วัฒนธรรมบอนไซ โดยผู้วิจัย	48
ภาพที่ 29 บอนไซกับความเชื่อทรงสามเหลี่ยม จากเพจ วัฒนธรรมบอนไซ โดยผู้วิจัย.....	51
ภาพที่ 30 รูปแบบของบอนไซ จากเพจ วัฒนธรรมบอนไซ โดยผู้วิจัย	52
ภาพที่ 31 ลักษณะบอนไซ 5 แบบ จากเพจ วัฒนธรรมบอนไซ โดยผู้วิจัย	53
ภาพที่ 32 รูปแบบของบอนไซญี่ปุ่น	54
ภาพที่ 33 ขนาดของบอนไซญี่ปุ่น	54
ภาพที่ 34 กระถางบอนไซญี่ปุ่น	55
ภาพที่ 35 จำนวนผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา จากเพจ Isan inside ปรับปรุงโดยผู้วิจัย	57
ภาพที่ 36 ผู้สูงอายุกับงานสวน สร้างสมดุลทางร่างกาย และจิตใจ จาก สสส.....	58
ภาพที่ 37 ปรับสภาพแวดล้อมด้วยการปลูกต้นไม้ ดีต่อใจวัยสูงอายุ จากกรมกิจการผู้สูงอายุ.....	60
ภาพที่ 38 นรินทร์ชัย เกษบึงกาฬ เจ้าของสวนเอเวอร์กรีน เขาใหญ่ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา.....	61
ภาพที่ 39 ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมใน จังหวัดนครราชสีมา	62
ภาพที่ 40 กรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม	63
ภาพที่ 41 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	74
ภาพที่ 42 ไปสเตอร์ นิทรรศการการแสดงผลงานออนไลน์ “Phenomenon of 8 Senses”	76
ภาพที่ 43 ลักษณะการอ่านการ์ตูนแบบมังงะ.....	77
ภาพที่ 44 ไม้เขน หนึ่งในลักษณะของวัฒนธรรมไม้ตัดของไทย	78

ภาพที่ 45	ขั้นตอนการสร้างการ์ตูน และเส้นเรื่อง	78
ภาพที่ 46	การออกแบบคาแรคเตอร์ กกไม้ตัด	79
ภาพที่ 47	สร้างการ์ตูนมังงะ กกไม้ตัด	79
ภาพที่ 48	สื่อภาพเคลื่อนไหว ตัวอย่างการ์ตูนเรื่อง กกไม้ตัด	80
ภาพที่ 49	โปสเตอร์นิทรรศการ “ฟัง Cult ฟัง เรา”	81
ภาพที่ 50	แบบร่างผลงาน เบิง แยก แพง เฝิง ครั้งที่ 1	82
ภาพที่ 51	แบบร่างผลงาน เบิง แยก แพง เฝิง ครั้งที่ 2	82
ภาพที่ 52	แบบร่างผลงาน เบิง แยก แพง เฝิง ครั้งที่ 3	82
ภาพที่ 53	วิดีโอถึงสารคดีเกี่ยวกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญา การสานกระติบข้าวเหนียวของคนอีสาน..	83
ภาพที่ 54	บรรยากาศการจัดวางผลงาน เบิง แยก แพง เฝิง	83
ภาพที่ 55	บทความวิชาการ เรื่อง ไม้ตัดไทย: บอนไซญี่ปุ่น	84
ภาพที่ 56	องค์ประกอบของวัฒนธรรมบอนไซ	87
ภาพที่ 57	วารสาร มจร อุบล ประิทรศน์ปีที่ 9 ฉบับที่3 (ม.ค.-เม.ย. 2567)	87
ภาพที่ 58	การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา	88
ภาพที่ 59	การสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้นำชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	89
ภาพที่ 60	แนวคิดในการออกแบบชื่อ กิจกรรม “ไม้แก่ตัดได้”	91
ภาพที่ 61	แนวคิดในการออกแบบธีมสี และอารมณ์ของการทำกิจกรรม	92
ภาพที่ 62	การออกแบบโปสเตอร์ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรม “ไม้แก่ตัดได้” ทั้ง 3 กิจกรรม ..	92
ภาพที่ 63	คู่มือบอนไซสำหรับผู้สูงอายุ ใช้ในการประกอบการบรรยาย	93
ภาพที่ 64	ภาพกิจกรรมโครงการ "ไม้แก่ตัดได้" ครั้งที่ 1 ตอน ม่วนชื่น ธรรม บอนไซ	94
ภาพที่ 65	ภาพกิจกรรมโครงการ "ไม้แก่ตัดได้" ครั้งที่ 2 ตอน ซำบายใจ ผ่านคลาย จิต	97
ภาพที่ 66	ภาพกิจกรรมโครงการ "ไม้แก่ตัดได้" ครั้งที่ 3 ตอน สมาธิ เวลา คุณค่าของชีวิต	100
ภาพที่ 67	แนวคิดผลงานสร้างสรรค์ ปุ๋ยกระติบ	107

ภาพที่ 68 การต่อยอดผลงานสร้างสรรค์ ปุยกระต๊อบ	108
ภาพที่ 69 การออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ปุยกระต๊อบ	108
ภาพที่ 70 เพลง ปุยกระต๊อบ บ้านหนองจาน	109
ภาพที่ 71 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ม้วนหลายไหมดัดอีสาน	110
ภาพที่ 72 ภาพการประกาศการคัดเลือกผลงานไปจัดแสดง ในเทศกาลอีสานสร้างสรรค์ 2567 Isan creative festival 2024 (ISANCF).....	111
ภาพที่ 73 การนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ม้วนหลายไหมดัดอีสานต่อ คณะกรรมการจัดงาน.....	111
ภาพที่ 74 ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 3 “จุงอีสาน” เครื่องรางประดับ.....	112
ภาพที่ 75 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน “จุงอีสาน” เครื่องรางประดับ.....	112
ภาพที่ 76 เพลงเฟสบุ๊ก จุงอีสาน บ้านหนองผือ	113
ภาพที่ 77 กราฟแสดงผลการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ก่อน และหลังทำกิจกรรม	116

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แผนการดำเนินงานวิจัย.....	5
ตารางที่ 2 ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านบอนไซภาคอีสาน	85
ตารางที่ 3 ผลสรุปจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน.....	88
ตารางที่ 4 การสรุปประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในชุมชน และประเด็นแนวทางในการ แก้ปัญหา.....	90
ตารางที่ 5 ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 1	95
ตารางที่ 6 ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 2.....	98
ตารางที่ 7 ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 3.....	101
ตารางที่ 8 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล.....	102
ตารางที่ 9 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย	103
ตารางที่ 10 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ	104
ตารางที่ 11 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	104
ตารางที่ 12 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต ด้านสิ่งแวดล้อม	105
ตารางที่ 13 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต โดยรวม.....	105
ตารางที่ 14 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต ความสุข 5 มิติ	106
ตารางที่ 15 ผลจากกิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน.....	120

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทำให้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลง ประชากรวัยทำงานลดลง จากจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นสัญญาณเตือนให้สังคมเห็นถึงความสำคัญของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการในการดูแลที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่นั้น ๆ การจัดการความเครียด และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความเป็นอยู่ที่ดี การนำวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนาทักษะให้กับผู้สูงอายุ เป็นหนึ่งในแนวทางที่น่าสนใจ โดยเฉพาะกิจกรรมการปลูกบอนไซ การทำต้นไม้ให้มีขนาดเล็กกลง แต่ยังคงความเป็นต้นไม้ในธรรมชาติมากที่สุด บอนไซยังแสดงให้เห็นถึงมุมมองความงาม ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นรูปแบบการขัดเกลาจิตใจ ทำให้เกิดความผ่อนคลาย และเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ให้กับผู้สูงอายุ ช่วยได้รับความผ่อนคลาย ความสบายใจมากขึ้น เป็นการเชื่อมโยงคนกับธรรมชาติ การทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบอนไซ สามารถช่วยลดความเครียด และส่งเสริมสุขภาพจิตใจของผู้สูงอายุ เป็นการสร้างความสงบ ในชีวิตประจำวัน พัฒนาทักษะ สร้างสุขภาวะด้านจิตใจของผู้สูงอายุ และเป็นการพัฒนาชุมชนสู่ความสงบสุข อย่างยั่งยืน

1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

องค์การอนามัยโลก ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า เป็นมโนทัศน์หลายมิติ ที่ประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความเชื่อส่วนบุคคล ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม เป้าหมายชีวิตของแต่ละบุคคล (ชุมพร ฉ่ำแสง และคณะ. 2555) สังคมสูงผู้สูงอายุ คือ สังคมที่มีสัดส่วนของผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่อัตราการเกิด และจำนวนประชากรในวัยทำงานลดลง โดยมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป ร้อยละ 10 หรือมากกว่า 7 ล้านคน ปัจจุบันภาคอีสานมีสัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสูงวัย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ผนวกกับประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เป็นยุคที่เมืองขยายความเจริญสู่พื้นที่ชนบทของอีสาน ทำให้กระแสทุนนิยม มีผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของอีสาน คนอีสานเริ่มมีความคิดที่อยากออกไปทำงานในอุตสาหกรรม และเขตเมือง ชุมชนอีสานจึงเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมวิถีชีวิตดั้งเดิมไปสู่สังคมเมืองมากขึ้น (ประภาพร สุปัญญา, 2564)

โดยเฉพาะจังหวัดนครราชสีมา มีประชากรจำนวน 2.63 ล้านคน เป็นประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 19.37% (สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา, 2566) จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรที่เป็นผู้สูงอายุ พิชิต ปริมาตร และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าปัญหาด้านสุขภาพจิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เกิดจากความเครียดสะสม โดยสาเหตุความเครียดของผู้สูงอายุส่วนมากเกิดจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกเครียด ทั้งนี้ยังมีการเสนอแนวทางในการจัดการความเครียด โดยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชน จัดกิจกรรมในลักษณะการประยุกต์ตามสภาพแวดล้อมในพื้นที่ สร้างโอกาสอันก่อให้เกิดความสุข ความสงบ ผ่อนคลาย โดย Luigi Bardini et.al. (2013) มีการนำวัฒนธรรมบอนไซ มาใช้ในการพัฒนาทักษะให้กับผู้สูงวัยในด้านการรับรู้ เช่น การมอง การสัมผัส การฟัง เป็นต้น ผลลัพธ์คือผู้สูงอายุมีความผ่อนคลาย มีเป้าหมายในชีวิตมากขึ้น

วัฒนธรรมบอนไซ คือการทำต้นไม้ให้มีขนาดเล็กลง แต่ยังคงความเป็นต้นไม้ในธรรมชาติมากที่สุด บอนไซ ยังแสดงให้เห็นถึงมุมมองความงามที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของคนญี่ปุ่น เป็นรูปแบบการขัดเกลาจิตใจ ทำให้เกิดความผ่อนคลาย เป็นการเคารพธรรมชาติ สอดคล้องกับ Chorong Song et.al. (2018) ได้ทำการศึกษา การตอบสนองทางกายภาพของการดูบอนไซ เพื่อการผ่อนคลายทางจิตใจ ในผู้สูงอายุ โดยการวัดความแปรปรวนอัตราการเต้นของหัวใจ (HRV) พบว่า การดูบอนไซส่งผลให้ระบบประสาทการรับรู้ ความรู้สึก สบาย ผ่อนคลาย เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในประเทศไทย มีการก่อตั้งสมาคมบอนไซไทย (Thai Bonsai Association) มีเครือข่ายของสมาคมบอนไซทั่วประเทศ รวมถึงมีชมรมบอนไซภาคอีสาน ที่มีผู้นิยมเพาะเลี้ยงบอนไซกระจายตัวอยู่ทั่วภูมิภาค ซึ่งอีสานเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางด้านพืชพันธุ์ ต้นไม้พื้นถิ่นหลายชนิด สามารถนำมาทำบอนไซที่สวยงาม รวมถึงต้นหม่อน ที่เป็นทรัพยากรสำคัญในวิถีชีวิตของชาวอีสานมาอย่างยาวนาน

จากประเด็นดังกล่าว หากมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชน โดยประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ทั้งในเชิงรูปธรรม และนามธรรม ผนวกกับการจัดกิจกรรม และการสร้างสรรค์ผลงานให้กับผู้สูงอายุในชุมชน สอดคล้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และทรัพยากรของคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ตามหลักคุณภาพชีวิต เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะให้กับผู้สูงอายุ ลดความเครียด สร้างความรู้สึกผ่อนคลาย พึงพอใจต่อการดำรงชีวิต ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรไปสู่สินค้าชนิดใหม่ตามศักยภาพพื้นที่ ทั้งยังสามารถต่อยอดเป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้กับครอบครัว ให้เป็นฐานรายได้ใหม่ที่สำคัญของชุมชน อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา จึงมุ่งเน้นใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1.2.1 ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน

1.2.2 ศึกษาวัฒนธรรมบอนไซ เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุป ในเชิงรูปธรรม นามธรรม ให้เกิดเป็นแนวทางในการออกแบบผลงานสร้างสรรค์ และกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

1.2.3 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ศึกษาปัจจัยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม บริบทภูมิทัศน์วัฒนธรรม วิถีชีวิตภายในชุมชน ศึกษาวัฒนธรรมบอนไซในเชิงรูปธรรม และนามธรรม ทำให้เกิดเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม และการสร้างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.4.1.1 ศึกษาวิจัยในประเทศ และศึกษาวิจัยต่างประเทศ ที่สอดคล้องกับประเด็นสังคมผู้สูงอายุ การใช้วัฒนธรรมบอนไซในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

1.4.1.2 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เช่น องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต การจำแนกผู้สูงอายุ บวร การมีส่วนร่วม ความสุข 5 มิติ การพัฒนาคนให้มีความสุข หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมบอนไซ

1.4.1.3 กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เช่น สังคมผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ผู้สูงอายุกับการปลูกต้นไม้ และชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในจังหวัดนครราชสีมา

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.2.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาจากความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) บุคคลที่มีบทบาทต่อชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา เพื่อรับทราบข้อมูลเบื้องต้นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำบอนไซ ในเขตพื้นที่ภาคอีสาน ประกอบด้วย ประธานชมรมบอนไซภาคอีสาน ประธานชมรมบอนไซโคราช ปราชญ์บอนไซอีสาน และสมาชิกชมรมบอนไซโคราช เพื่อศึกษาบริบทวัฒนธรรมบอนไซในพื้นที่ภาคอีสาน ให้เกิดเป็นแนวทางในการนำวัฒนธรรมบอนไซ มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

1.4.2.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา จำนวน 4 ชุมชน เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในกลุ่มติดสังคม ประกอบด้วย กลุ่มชุมชนบ้านคิมมะอู กลุ่มชุมชนบ้านสวนหม่อน กลุ่มชุมชนบ้านหนองผือ และกลุ่มชุมชนบ้านหนองจาน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในพื้นที่ ตำบลหนองหว้า อำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 4 ชุมชน

1.4.4 ขอบเขตด้านเวลา

1.4.4.1 การศึกษาด้านประวัติศาสตร์บอนไซ ในช่วงเวลาระหว่าง ปี 2450-2567

1.4.4.2 ขอบเขตการเก็บข้อมูลวิจัย ในช่วงเวลาระหว่าง ปี 2566-2567

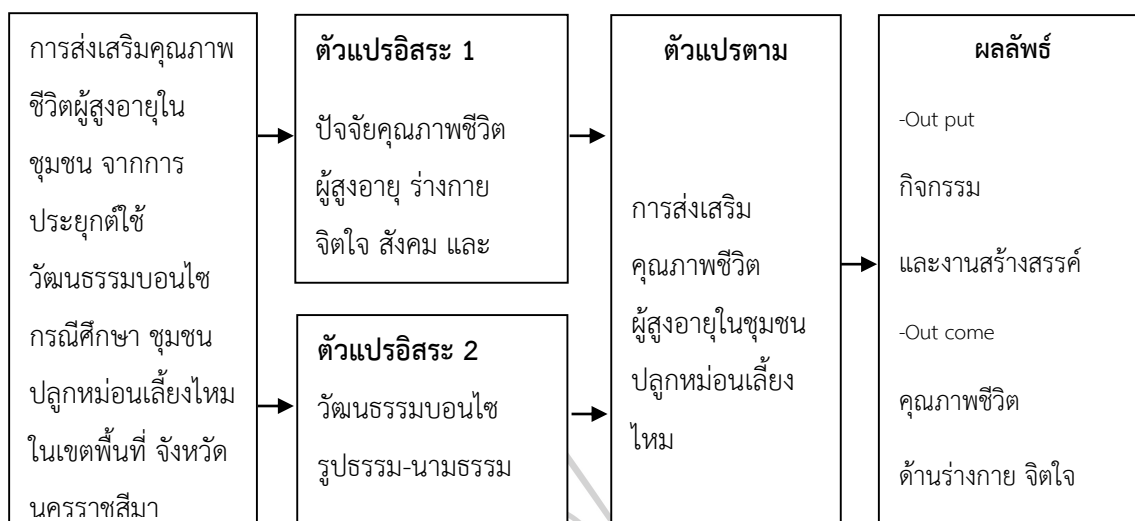
ตารางที่ 1 แผนการดำเนินงานวิจัย

ลำดับที่	รายละเอียดการดำเนินงานวิจัย	ระยะเวลาดำเนินการวิจัยต่อเดือน											
		2566						2567					
		ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.
1	ทบทวนวรรณกรรม	→											
2	ลงพื้นที่เก็บข้อมูล การสังเกต		→										
3	เครื่องมือวิจัย และตรวจสอบ			→									
4	เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ					→							
5	ทดลอง / เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ*						→						
6	วิเคราะห์ สังเคราะห์								→				
7	สรุป อภิปราย เสนอแนะ											→	

หมายเหตุ : * ทดลอง / เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามบริบทวัฒนธรรมประเพณีของพื้นที่

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาการจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุในชุมชน แนวคิดการสร้างสุข 5 มิติสำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนาชุมชนจากพลังบวร การมีส่วนร่วมในชุมชน การสร้างคนให้มีความสุข และการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากนั้นผู้วิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมบอนไซ ทั้งในเชิงรูปธรรม และนามธรรม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชน นำข้อมูลมาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดเป็นข้อค้นพบ เพื่อนำมาออกแบบสร้างสรรค์ และออกแบบกิจกรรม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน นำไปสู่ผลลัพธ์การกำหนดแนวทางการส่งเสริมคุณภาพให้กับผู้สูงอายุในชุมชน การลดความเครียด สร้างความสงบผ่อนคลาย สร้างรายได้เสริม (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

1.6 ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัย การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลุกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผลกระทบของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงมีความจำกัดในประเด็น ดังนี้

1.6.1 ด้านระยะเวลา ในแต่ละช่วงของการดำเนินกิจกรรมสำหรับส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จะต้องอยู่ในช่วงระหว่างพักจากการเลี้ยงหม่อนไหม เนื่องจากมีการปลุกหม่อนเลี้ยงไหมตลอดทั้งปี

1.6.2 ด้านงบประมาณ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน มีข้อจำกัดในการจัดสรรงบประมาณ ให้เพียงพอต่อความต้องการกับจำนวนประชากร และกลุ่มเป้าหมายในชุมชน

1.6.3 ด้านการจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในชุมชนในกลุ่ม ติดบ้าน ติดเตียง ทุพพลภาพ ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

1.6.4 ด้านตัวแปรอื่น ๆ ความจำกัดของการวิจัยด้านอื่น ๆ อาจมีการเปลี่ยนแปลง ตามบริบทของวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี หรือเทศกาลต่าง ๆ ภายในพื้นที่ชุมชน เช่น เทศกาลสงกรานต์ วันออกพรรษา บุญกฐิน และการทอดผ้าป่าภายในชุมชน

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.7.1 การส่งเสริมคุณภาพชีวิต หมายถึง การส่งเสริมด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ของผู้สูงอายุในชุมชน ให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง การอยู่ร่วมกันในสังคม มีความเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีคุณธรรม และศีลธรรม

1.7.2 วัฒนธรรมบอนไซ หมายถึง ศิลปะการปลูกต้นไม้ย่อส่วนในกระถาง ทั้งในเชิงรูปธรรม และนามธรรม ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการลดความเครียด ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี

1.7.3 ผู้สูงอายุในชุมชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีพละกำลัง มีความรู้สึกนึกคิดที่สามารถดำเนินชีวิตประจำวันด้วยตนเอง

1.7.4 ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม หมายถึง พื้นที่ชุมชนที่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่เหมาะสมแก่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม มีการผลิตผ้าไหมครบวงจร ตั้งแต่การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม สาวไหม ย้อมสีทอผ้า และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์

1.8 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.8.1 ได้ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านการออกแบบผลงานสร้างสรรค์ ถ่ายทอดให้กับผู้สูงอายุในชุมชน เป็นการเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง และสามารถพึ่งตนเองได้

1.8.2 ได้ผลงานสร้างสรรค์จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ โดยเป็นผลงานที่เกิดจากการใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

1.8.3 ได้ฐานข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสำคัญ วัฒนธรรมบอนไซ จากการศึกษา เปรียบเทียบปรัชญาบอนไซทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม เพื่อนำไปต่อยอดส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

1.8.4 ได้การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรไปสู่สินค้าชนิดใหม่ตามศักยภาพพื้นที่ ก่อให้เกิดแนวทางการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน สืบสานภูมิปัญญาปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ที่ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์มาแต่โบราณ ให้คงอยู่

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาข้อมูลและแนวคิดทฤษฎีเพื่อนำไปสู่กระบวนการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหมอนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยศึกษาเนื้อหาจาก หนังสือ ตำรา บทความ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.2 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
- 2.3 กรณีศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
- 2.4 การสรุปกรอบแนวคิด ในการทบทวนวรรณกรรม

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบอนไซ และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม และการออกแบบสร้างสรรค์สำหรับผู้สูงอายุ โดยศึกษาผลลัพธ์ทั้งงานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ นำมาเปรียบเทียบ เชื่อมโยงประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับตัวแปรของงานวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 งานวิจัยในประเทศ

พิชิต ปุริมาตร (2565) ได้ทำการศึกษาความเครียดของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ปัญหาสุขภาพจิตของคนไทย ผู้ป่วยทางสุขภาพจิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งผู้ป่วยโรคจิต โรควิตกกังวล และโรคซึมเศร้า สถานการณ์ความเครียด ที่แสดงจากการตอบแบบประเมินภาวะความเครียด สาเหตุของความเครียดของผู้สูงอายุส่วนมากเกิดจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ และภาระหนี้สิน พบว่าผู้สูงอายุบางคนต้องหารายได้เลี้ยงตนเอง เลี้ยงลูกหลานเนื่องจากเห็นลูกหลานยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ บางรายเข้าไปเกี่ยวข้องกับหนี้นอกระบบ ทำให้เกิดความรู้สึกเครียด เกี่ยวกับปัญหาหนี้สินไปพร้อมกับลูกหลาน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ กลุ่มการวิจัยการพัฒนาระบบเครือข่ายสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ (2565) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น

โดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน พบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ด้านสุขภาพกาย การมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การออกกำลังกายรับประทานอาหารถูก

สุขภาพจิต ด้านจิตใจ ได้แก่ กิจกรรมนันทนาการ อาทิตี ศิลปะ วัฒนธรรม โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ผู้สูงอายุต้องการมีบทบาทในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มเป็นศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ศูนย์เรียนรู้ศิลปะพื้นบ้าน เป็นต้น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมทำลดความเครียด และสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย เป็นทั้งช่องทางจำหน่ายสินค้า และการถ่ายทอดภูมิปัญญา สืบสานศิลปวัฒนธรรม พื้นที่ด้านสภาพแวดล้อม ผู้สูงอายุต้องการกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุสู่จรรยา ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีให้กับผู้สูงอายุ และช่องทางจำหน่ายสินค้าออนไลน์ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน

ที่มา : <https://opendata.nesdc.go.th/dataset>

อีกทั้งยังมีการศึกษาเกี่ยวกับ ผลของกิจกรรมการปลูกไม้ประดับในกระถางต่อการฟื้นฟูโรคซึมเศร้าระดับเล็กน้อยในวัยผู้ใหญ่ โดย สุทธากร แจ่มศรี (2566) ผลการศึกษา พบว่า การทำกิจกรรมการปลูกไม้ประดับในกระถาง มีผลทำให้คะแนนระดับความรุนแรงของอาการซึมเศร้าของผู้ป่วยลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ($p < 0.01$) และมีระดับความรุนแรงของอาการซึมเศร้าน้อยกว่า

กลุ่มผู้ป่วยที่ไม่ได้ปลูกไม้ประดับกระถาง สอดคล้องกับผลการวัดระดับความสุข Happiness on a scale from 1 to 10 พบว่า ผู้ป่วยมีคะแนนระดับความสุขเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ($p < 0.01$) โดยผู้ป่วยมีความสุขมากขึ้น จากกิจกรรมการปลูกไม้ประดับในกระถาง ได้แก่ การใส่ปุ๋ย การเปลี่ยนกระถางหรือพรวนดิน การเฝ้าดูการเจริญเติบโต ของไม้ประดับในกระถาง และการถอนวัชพืช ดังนั้น กิจกรรมการปลูกไม้ประดับในกระถาง ถือเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถช่วยลดระดับความรุนแรง และเพิ่มระดับความสุขของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าระดับเล็กน้อยในวัยผู้ใหญ่ได้ จึงควรมีการแนะนำ กิจกรรมการปลูกไม้ประดับในกระถาง ให้แก่ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าได้ทำเป็นกิจกรรมเสริมตามความสนใจ (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 กิจกรรมการปลูกต้นไม้ในกระถาง เพิ่มความสุขลดความรุนแรงของโรคซึมเศร้า

การปลูกต้นไม้ยังสามารถสร้างรายได้เสริม โดยเฉพาะการทำบอนไซในเชิงธุรกิจขนาดเล็ก โดย สวรรส ต้นสายเพชร (2561) ได้ศึกษา แผนธุรกิจบอนไซร้านบอนไซจิ๋ว พบว่า ปัจจุบันบอนไซจิ๋วกำลังเป็นที่นิยมในประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากพฤติกรรมการอยู่อาศัยในพื้นที่จำกัด ทำให้คนญี่ปุ่นหันมาให้ความสนใจบอนไซจิ๋ว ที่มีขนาดเล็กกะทัดรัดใช้พื้นที่น้อยในการจัดวาง นอกจากนี้หากพิจารณาพฤติกรรมการอยู่อาศัยของคนไทยในปัจจุบัน พบว่า คนไทยหันมาอยู่อาศัยในพื้นที่จำกัดเป็นจำนวนมาก ดังนั้นความน่าสนใจ และโอกาสที่จะนำบอนไซจิ๋วมาต่อยอดทางธุรกิจ โดยเลือกใช้กลยุทธ์แบบเน้นการเติบโตโดย มุ่งเน้นกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาสินค้าใหม่เจาะกลุ่มลูกค้าเดิม

และกลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง มุ่งเน้นการจำหน่ายบอนไซที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ เพื่อให้ลูกค้านำไปต่อยอด และสร้างสรรค์เป็น ผลงานของตัวเอง นอกจากนี้กิจการยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับปลูกบอนไซปลอดสารเคมีเพื่อออกจำหน่าย อาทิ ดินสูตรพิเศษสำหรับปลูกบอนไซ ปุ๋ยคอกอัดเม็ด ลวดตัดบอนไซ รวมถึงมีการสร้าง Content ให้ความรู้เกี่ยวกับบอนไซ และการจัดตั้ง Community ทั้งทางออนไลน์ และออฟไลน์ เพื่อเป็นการรวมกลุ่มคนที่รัก และชื่นชอบบอนไซให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกัน นอกจากนี้ยังมีการวางแผนการผลิตเพื่อให้สามารถผลิตสินค้าได้เพียงพอต่อความต้องการ และมีประสิทธิภาพสูงสุด และมีการวางแผนทางด้านการเงินที่มุ่งเน้นให้กิจการมีเงินสดหมุนเวียนอย่าง เพียงพอเพื่อให้กิจการมีสภาพคล่อง (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 ธุรกิจขนาดเล็ก ร้านจำหน่ายบอนไซ

การทำบอนไซจึงเป็นการส่งเสริมการสร้างอาชีพ สร้างรายได้อีกหนึ่งทางหนึ่งสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการรายได้เสริมให้กับตนเอง การทำบอนไซสามารถใช้ต้นไม้พื้นถิ่น โดยเฉพาะต้นหม่อนไหม ที่มีการเพาะปลูกกันอย่างแพร่หลาย แต่ยังคงขาดการส่งเสริมในด้านการนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำบอนไซจึงควรมีการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสอดคล้องกับสมหญิง ชูประยูร (ม.ป.ป.) ได้ทำการศึกษา การวิเคราะห์โครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเชิง

พาณิชย์ขนาดเล็ก โดยพบว่า การวิเคราะห์โครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเชิงพาณิชย์ขนาดเล็กในพื้นที่ 10 จังหวัด คือ จังหวัดเลย ชัยภูมิ ขอนแก่น นครราชสีมา กาญจนบุรี สุพรรณบุรี อุทัยธานี กำแพงเพชร น่าน เพชรบูรณ์ ซึ่งโดยทั่วไปจะประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา มันสำปะหลัง และมีการไปรับจ้างในเมือง แต่เมื่อเกษตรกรเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเชิงพาณิชย์ขนาดเล็ก ทำให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น โดยเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว มีการปฏิบัติตามคำแนะนำทุกประการโดยประมาณร้อยละ 89 เลี้ยงไหมให้ผลตอบแทนสูง ผลจากการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรสามารถที่จะประกอบอาชีพการปลูก หม่อนเลี้ยงไหมเชิงพาณิชย์ขนาดเล็กได้ และเมื่อทำการเปรียบเทียบกับการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมแล้วการเลี้ยงไหมเชิงพาณิชย์ขนาดเล็กจะให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน คือ สามารถทำเป็นรายได้หลักแทนการประกอบอาชีพเสริมในรูปแบบการเลี้ยงแบบดั้งเดิม อีกทั้งให้ผลตอบแทนคุ้มค่าต่อการลงทุนเพราะรายได้ ที่เกิดขึ้นมากกว่ารายจ่ายเพื่อการดำเนินการประจำปี และยังเป็นโครงการส่งเสริมที่เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมยอมรับ เกษตรกรผู้ร่วมโครงการก็ยังคงประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 การส่งเสริมผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทำบอนไซจากต้นหม่อน

นอกจากการนำใบหม่อนมาเลี้ยงหนอนไหมแล้ว ประโยชน์ของใบหม่อนยังสามารถนำมาทำเป็นชาใบหม่อน โดย ศิริพร บุญชู และพุทธชาติ ลีปายะคุณ (2541) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมการปลูกหม่อนเพื่อผลิตชาหม่อน โดยพบว่า แนวทางในการส่งเสริมการปลูกหม่อนเพื่อผลิตชาหม่อนแก่เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเดิม และเกษตรกรรายใหม่ที่สนใจ สามารถกระทำได้ในรูปแบบต่าง ๆ ใน 6 รูปแบบ โดยการวิเคราะห์ในรูปของรายได้การลงทุน และผลตอบแทนต่อการลงทุน โดยเปรียบเทียบกับรูปแบบเดิม ที่เกษตรกรเคยปฏิบัติมา คือ การปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหม พบว่าสำหรับเกษตรกรประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอยู่แล้ว และเป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่ปลูกหม่อนไม่เกิน 3 ไร่ ทำการปลูกหม่อนโดยอาศัยน้ำฝน และเกษตรกรมีความชำนาญในการเลี้ยงไหมก็สามารถดำเนินการในรูปแบบเลี้ยงไหมไทยลูกผสมควบคู่ไปกับการผลิตใบหม่อนเพื่อจำหน่ายในช่วงฤดูกาล ที่ไม่เหมาะสมกับการเลี้ยงไหม หรือเกษตรกรขาดแรงงาน

จากประเด็นดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงโอกาสในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การนำประโยชน์ของต้นหม่อนไหม มาสร้างรายได้ในรูปแบบอื่น ๆ นอกจากการทำผลิตภัณฑ์ผ้าไหม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการพัฒนาวิธีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากขึ้น จากงานวิจัยของ โกวิท เพียรแก้ว (2548) ได้ทำการศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมไทยลูกผสมของเกษตรกร ตำบลบัวลาย กิ่งอำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคม สภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกร สภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงไหม กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยวิธีสำมะโนประชากร จำนวน 53 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงไหมทั้งหมดเป็นหญิง มีอายุเฉลี่ย 49.13 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ส่วนปัญหาอุปสรรคพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการเลี้ยงไหมมากคือ หนอนไหมตายขณะไหมสุกเตรียมทำรัง และเกษตรกรไม่มีปัญหาในด้านปริมาณใบหม่อน และแรงงานในการเลี้ยงไหม

2.1.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Luigi Bardini, Irene Sturari, Francesco Balbo, Manuela Baima Tivola. Supervision; Massimo Bandera (2013) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้บอนไซในการบำบัด พบว่าการมองต้นไม้ การสัมผัสกลิ่นหอมของดอกไม้ หรือกลิ่นของสมุนไพร สามารถช่วยให้ผ่อนคลายได้ด้วยแนวคิดนี้ นำไปสู่การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพที่มาจากความสัมพันธ์ระหว่าง

คนกับธรรมชาติ บอนไซบำบัดถูกออกแบบเพื่อปรับปรุงสุขภาพของผู้ป่วยด้านจิตใจ และร่างกาย เช่นเดียวกับการบำบัดด้วยสัตว์เลี้ยง บอนไซบำบัด ยังสามารถสร้างความมั่นใจของผู้ป่วยกลับคืนมาอีกครั้ง มีกำลังใจในการมีชีวิตอยู่ สร้างความภูมิใจในตนเอง และสร้างความเชื่อมั่นภายในกลุ่ม (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 การใช้บอนไซในการบำบัด เพื่อปรับปรุงสุขภาพของผู้ป่วยด้านจิตใจ และร่างกาย
ที่มา : <https://fkbbonsaimallorca.blogspot.com/2013/02>

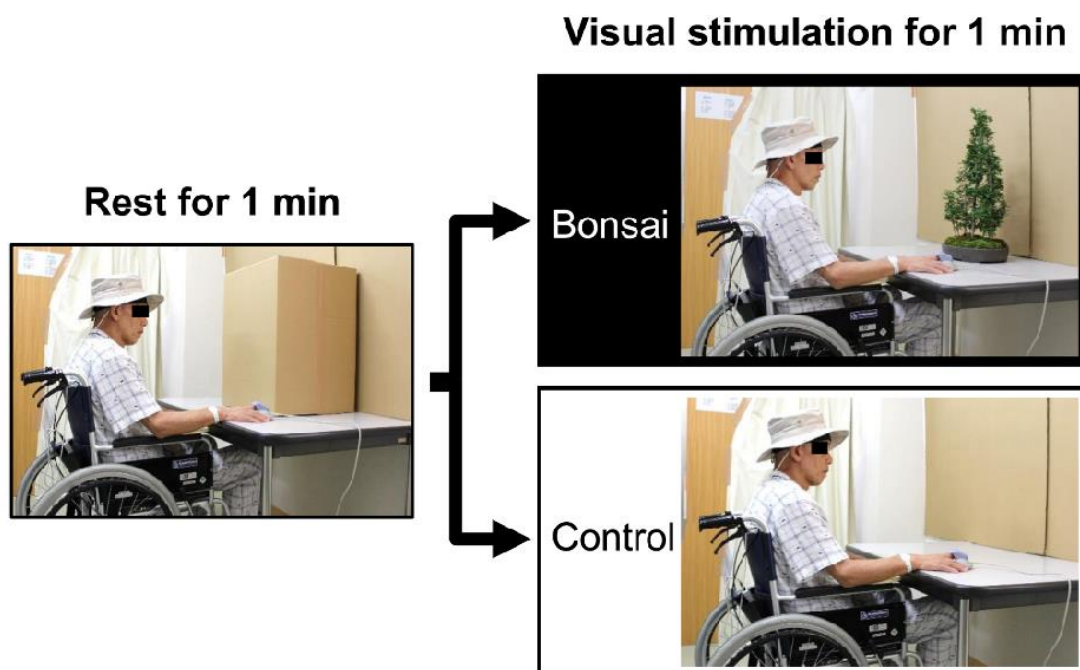
สอดคล้องกับงานวิจัยของ Carroll Hermann (2021) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การใช้บอนไซบำบัดด้านจิตใจในกลุ่มเยาวชนที่ได้รับบาดเจ็บในกวาซูลู-นาตาล (KwaZulu-Natal) จากการศึกษาพบว่า บอนไซสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาด้านจิตใจระยะยาว การทำบอนไซเป็นการผ่อนคลายความเครียด วิธีการวิจัยคือ ทดลองใช้บอนไซเป็นเครื่องมือในการรักษาด้านจิตใจ กลุ่มวัยรุ่น 15 คน ที่กวาซูลู-นาตาล ในประเทศแอฟริกาใต้ โดยทำการประเมินด้านการรับรู้ของพวกเขา ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมทดลองสัมผัสความสงบในจิตใจของพวกเขา ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติการทำบอนไซ บอนไซสามารถใช้เป็นสื่อในการรักษาด้านจิตใจ และสามารถนำไปส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มคนอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 บอนไซต้นเบาบับ ต้นไม้พื้นถิ่นประเทศแอฟริกาใต้ ของ Caroll Hermann

ที่มา : <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33751848>

อีกทั้งยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากบอนไซ กับการกระตุ้นสมองของผู้สูงอายุ จากงานวิจัยของ Chorong Song, Harumi Ikei, Masahiro Nara, Daisuke Takayama, Yoshifumi Miyazaki (2018) ได้ศึกษาประโยชน์ของการใช้สิ่งกระตุ้นที่มาจากธรรมชาติ สำหรับการบรรเทาความเครียด และการผ่อนคลาย พบว่า ผลของการมองบอนไซที่มีผลต่อประสาทอัตโนมัติของสมองส่วนหน้า และผลการประเมินเกี่ยวกับการผ่อนคลายทางจิตใจในผู้สูงอายุที่เข้ารับการฟื้นฟูสุขภาพ ผู้เข้าร่วมงานวิจัยมีจำนวน 14 คน มีอายุระหว่าง 64-91 ปี ใช้ต้นบอนไซญี่ปุ่น ต้นสนฮิโนกิ ที่อายุ 10 ปี มีลักษณะรูปทรงสวนป่าขนาดเล็ก ใช้เป็นสิ่งกระตุ้นทางสายตา ผู้เข้าร่วมจะมองบอนไซเป็นเวลา 1 นาที ไม่มีสิ่งกระตุ้นใด ๆ ที่ใช้ในการทดลอง ผลของการใช้สายตากับประสาทอัตโนมัติถูกประเมินโดยการวัดการแปรผันอัตราการเต้นของหัวใจ (HRV) ที่มีผลกระทบต่อสมองส่วนหน้า กับการประเมินความเข้มข้นของ ฮีโมโกลบินในสมองส่วนหน้าซ้าย และขวา มีการวัดระดับความสบาย และผ่อนคลายทางจิตใจด้วยวิธี ซีเมนติก ผลการวิจัยพบว่า เมื่อมองบอนไซทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของระบบประสาทอัตโนมัติ เกิดการลดลงของระบบประสาทสัมผัส เข้าใจถึงการรู้สึก "สบาย" และ "ผ่อนคลาย" อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ผลการวิจัยของเราชี้ให้เห็นว่าการมองบอนไซทำให้เกิดผลทางกายภาพ และจิตใจในการผ่อนคลาย (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 การใช้ประโยชน์จากบอนไซ กับการกระตุ้นสมองของผู้สูงอายุ
ที่มา : <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33751848/>

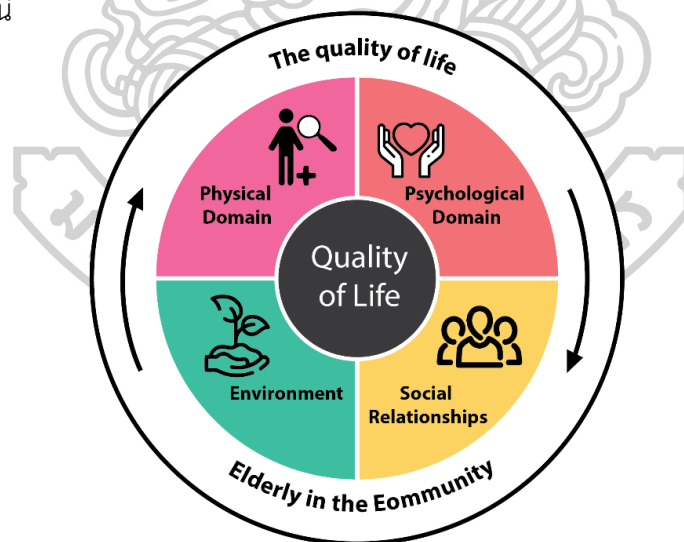
จากการทบทวนงานวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน สามารถสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซเป็นทางเลือกที่น่าสนใจ การใช้บอนไซในส่งเสริมคุณภาพชีวิต เป็นการนำสิ่งกระตุ้นที่มาจากธรรมชาติ การบรรเทาความเครียด สร้างความผ่อนคลาย ด้วยการมองบอนไซ หรือการทำบอนไซ มีผลทั้งทางร่างกาย และจิตใจ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้เกิดความสงบ ผ่อนคลาย สามารถประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ออกแบบเป็นกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้มีความสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของผู้สูงอายุในชุมชน กิจกรรมการปลูกต้นไม้ในกระถางยังมีผลดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สามารถช่วยลดความเหงา และเพิ่มความสุขในชีวิต ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีสมาธิ มีความเพลิดเพลิน เป็นการออกกำลังกายเบา ๆ แต่เต็มไปด้วยความสุข การมีต้นไม้ในบ้าน ช่วยให้มีความสดชื่น และสวยงามขึ้น สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ช่วยเสริมความรู้สึกมีคุณค่าของชีวิต และการมีเป้าหมายในชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้นการปลูกต้นไม้ในกระถางจึงเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม และการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน

2.2 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การวิจัย การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ทัศนศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ศึกษาทฤษฎี และหลักการสร้างสุข 5 มิติ หลักการในการพัฒนาชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีปัจจัยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนดังนี้

2.2.1 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต องค์การ UNESCO (1993) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิต คือ ระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม และระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์ คุณภาพชีวิตที่ดี ควรให้ความสำคัญกับความสมถะพอเพียง การมีสติ การละกิเลส ไม่เปรียบเทียบ เชื้อมั่น และศรัทธาในตนเอง เป็นสำคัญ ทำให้จิตใจสบาย เกิดพลังในการสร้างสรรค์งาน โดยกรมสุขภาพจิต (2559) ได้มีการเผยแพร่ แบบประเมินคุณภาพชีวิต ขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL – BREF – THAI) โดยกำหนดเนื้อหาในการประเมินคุณภาพชีวิตไว้ 4 ด้าน (ภาพที่ 9) ดังนี้

ภาพที่ 9 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต จาก WHOQOL – BREF – THAI ปรับปรุงโดยผู้วิจัย

2.2.1.1 ด้านร่างกาย (Physical domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทาง

ร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่ต้องพึ่งพายาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์ อื่น ๆ เป็นต้น

2.2.1.2 ด้านจิตใจ (Psychological domain) คือ การรับรู้สุขภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

2.2.1.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์

2.2.1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพ และสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

สรุป องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย, ด้านจิตใจ, ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม, และด้านสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมด้านร่างกาย เกี่ยวกับสุขภาพร่างกายของมนุษย์ เช่น การรับรู้ถึงสุขภาพ, ความสามารถในการทำงาน, และการเคลื่อนไหว การส่งเสริมด้านจิตใจ เกี่ยวกับความมั่นใจ, ความสามารถในการเรียนรู้, การจัดการกับความเศร้า หรือความกังวล การส่งเสริมด้านความสัมพันธ์ทางสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น ในทุก ๆ ด้านของชีวิต เช่น การเป็นมิตร, การให้ หรือรับความช่วยเหลือ การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับ

สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความปลอดภัย, การเข้าถึงทรัพยากร, การมีสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ และเหมาะสม จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต พบว่ามีความสอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุ สามารถนำแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้านมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

2.2.2 ผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ บุคคลอันเป็นร่วมโพธิ์ร่มไทรของคนในครอบครัว เป็นที่เคารพรักของลูกหลาน ควรดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุด้วยความรัก และความเข้าใจ ในปัจจุบันสังคมไทยกลายเป็นสังคมเมือง คนวัยทำงานมีโอกาสดูแลผู้สูงอายุลดลง ดังนั้น การตระหนักถึงคุณค่าของเวลา การหาโอกาสดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย และสุขภาพใจที่ดี มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามวัย การเติบโตของกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทยกำลังเพิ่มสูงขึ้น การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม และการพัฒนาของประเทศ โดยมีการพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุในทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสิทธิ การเข้าถึงบริการทางสุขภาพ สวัสดิการที่เหมาะสมตามความต้องการ และสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ การสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมระยะยาวที่เน้นการรับรู้ การเข้าร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชน เช่น กิจกรรมกีฬา ศิลปะ วัฒนธรรม การเรียนรู้ธรรมชาติ เป็นต้น

ทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมสุขภาพ ความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุในสังคมไทย สอดคล้องกับ กรมกิจการผู้สูงอายุ, (2564) ได้อ้างถึงคำจำกัดความของผู้สูงอายุไว้ว่า ผู้สูงอายุ ตามคำจำกัดความขององค์การสหประชาชาติ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สำหรับประเทศไทยได้กำหนดนิยามผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 โดย “ผู้สูงอายุ” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยนับได้ว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 ตามเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติ และนอกจากประชากรผู้สูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นแล้ว ยังมีแนวโน้มอายุยืนยาวขึ้น การเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านจึงส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อสังคมผู้สูงอายุ มีดังนี้

2.2.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ก่อนเกษียณงานคือภาระหน้าที่ที่ต้องแบกไว้ แต่เมื่อเกษียณ การได้ทำงานกลับเป็นความรู้สึกตรงข้าม การทำงานกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ยิ่งได้รับการยอมรับให้ทำงานต่อกลายเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุโยเยหา เพราะการทำงานทำให้ บุคคลมีความมั่นคง มีศักดิ์ศรี พึ่งพาตนเองได้แสดงถึงความสามารถ ศักยภาพของตนเอง การปลดเกษียณหรือออกจากงานจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ หากเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยการที่ผู้สูงอายุค่อย ๆ ถอยตัวเองออกจากงาน และเป็นไปด้วยความสมัครใจจะมีผลทางด้านจิตสังคมไม่มากนัก แต่ในทางตรงกันข้าม หากเกิดขึ้นแบบทันทีทันใด หรือบุคคลนั้นยังยึดติดกับงานจะทำให้บุคคลปรับตัวไม่ทัน เกิดความเครียด ไม่มีความสุข และเกิดความรู้สึกสูญเสียได้ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้คือ

- สูญเสียสถานภาพ และบทบาททางสังคมจากที่เคยเป็นบุคคลที่มีบทบาท และตำแหน่งต่าง ๆ มากมาย เป็นผู้นำ มีคนเคารพนับถือในสังคม เปลี่ยนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม มีบทบาทลดลงทำให้สูญเสียความมั่นคงของชีวิต และรู้สึกว่าตนเองหมดความสำคัญในสังคม อยู่ใน สภาวะที่ไร้คุณค่า สูญเสียความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อตนเอง (Poor Self-Image) หรือรู้สึกว่าตนเองกำลังเริ่มเป็นภาระของครอบครัว

- สูญเสียการสมาคมกับเพื่อนฝูง เมื่อปลดเกษียณ โอกาสที่ผู้สูงอายุจะสมาคมกับเพื่อนลดลง เนื่องจากปัญหาทางด้านร่างกาย เช่น มีโรคประจำตัวทำให้ช่วยตนเองได้น้อย การเคลื่อนไหว เชื่องช้าทำให้ไม่สะดวกในการเดินทาง เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาทางด้านจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจก็มีส่วนทำให้ผู้สูงอายุสมาคมกับเพื่อนฝูงลดลง

- สูญเสียสถานะทางการเงินที่ดี เนื่องจากขาดรายได้หรือรายได้ลดลง ขณะที่ค่าครองชีพ กลับสูงขึ้นเรื่อย ๆ อาจทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาในการดำรงชีพ

- แบบแผนการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปเพราะไม่ต้องออกจากบ้านไปทำงาน ทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตของตนเองใหม่ ขาดความคุ้นเคย เกิดความรู้สึกอึดอัดใจ เกิดความเครียด

2.2.2.2 การเปลี่ยนแปลงของสังคมครอบครัว ปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมเดี่ยวมากขึ้น เมื่อลูกโตขึ้นก็จะแต่งงานแยกครอบครัวออกไป หรือใน ชนบทก็จะออกไปประกอบอาชีพต่างถิ่น ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่กันตามลำพัง ถูกทอดทิ้ง และขาดที่พึ่ง โดยเฉพาะในราย ที่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ปัญหาของผู้สูงอายุก็จะมีมากขึ้น นอกจากนี้การตายจากไปของคู่ครองจะทำให้ผู้สูงอายุที่ยัง มี

ชีวิตต้องประสบกับความเหงาที่ค่อนข้างรุนแรง หรือการตายจากของคนวัยเดียวกันทำให้รู้สึกหดหู่ เศร้าหมอง รวม ทั้งขาดรายได้ (ในเพศหญิง) หรือขาดคนปรนนิบัติ (ในเพศชาย) และขาดการตอบสนองทางเพศ ประกอบกับผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มักมีความผูกพันกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย และสังคมชุมชนที่เคยชิน ไม่อยากเปลี่ยนแปลงหรือลดบทบาท ตัวเองจากหัวหน้าครอบครัวไปเป็นสมาชิกครอบครัว จึงไม่อยากจากบ้านไปอยู่ร่วมกับครอบครัวของลูกหลาน ซึ่งอาจเกิดปัญหาการไม่ให้เกียรติกัน ขาดความเคารพนับถือ ขาดความสนใจ และเกื้อกูลต่อกัน ดังนั้นผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น ในรายที่ไม่สามารถทำได้ และจำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่นอาจทำให้เกิดความกดดันทางด้านจิตใจ เกิด ความรู้สึกเหงา ว้าเหว่ เดียวดาย และไม่มีศักดิ์ศรี

2.2.2.3 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ความเจริญก้าวหน้ามีมากขึ้น จากข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2551 พบว่าปัจจุบัน มีโน้ตชนของคนส่วนใหญ่ต่อผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไป คนส่วนใหญ่ยึดถือด้าน วัตถุนิยม วัตถุนิยม วัตถุคุณค่าของคนโดยอาศัยความสามารถในการทำงานหาเงิน ดังนั้นลูกหลานเริ่มมีเจตคติต่อผู้สูงอายุเปลี่ยนไป ผู้สูงอายุมีคุณค่าลดลงเพราะไม่ต้องพึ่งพาการถ่ายทอดความรู้ อาชีพ และประสบการณ์เหมือนในอดีต ทำให้ผู้สูงอายุ ถูกมองว่าขาดคุณค่า ขาดความสามารถ มีความคิดไม่ทันสมัย สุขภาพอ่อนแอ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง ปลอดภัย กลายเป็นคนที่ต้องอาศัยผู้อื่นมากขึ้น อย่างไรก็ตามภาวะเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สูงอายุแต่ละรายในการเผชิญกับปัญหา ปรัชญาในการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ความหวัง ความรู้สึกมีคุณค่ามีศักดิ์ศรีของตนเอง และความรู้สึกปลอดภัยในสังคม ในรายที่แรงกดดันมาก ๆ และไม่สามารถปรับตัวได้ บุคลิกภาพจะเสียไป กลายเป็นภาระ ต่อสังคม ก่อให้เกิดปัญหาทางจิตอาจทำร้ายตัวเอง และผู้อื่นได้

2.2.2.4 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ปัจจุบันวัฒนธรรมไทยเปลี่ยนแปลงเป็นวัฒนธรรมทางตะวันตกมากขึ้น ขณะที่ผู้สูงอายุยังมีความคิด เห็นที่คงที่ ยึดมั่นกับคตินิยมของตนเอง ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถ ในการเรียนรู้ และความจำเกี่ยวกับสิ่งใหม่ ๆ ลดลง แต่ยังสามารถจำเรื่องราวเก่า ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ประทับใจได้ดี จึงทำให้ผู้สูง อายุเกิดการต่อต้านความคิดใหม่ ๆ ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยมากขึ้น ผู้สูงอายุกลายเป็นคน ล้าสมัย รู้จู้ซึ้น น้อยใจ ง่าย ทำให้ลูกหลานไม่อยากเลี้ยงดู กลายเป็นส่วนเกินของครอบครัว ผู้สูงอายุ จึงแยกตัวเอง และเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้ ไม่มีความสุข

2.2.2.5 การสนับสนุน และการคุ้มครองสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยมีหลายด้าน ที่มี การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน ต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านการแพทย์ และสาธารณสุข ผู้สูงอายุได้รับการจัดการทางแพทย์ ที่เหมาะสมซึ่ง รวมถึงการให้บริการทางการแพทย์ที่สะดวกสบาย รวดเร็วในกรณีที่ต้องการ

- ด้านการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร มีการจัดศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ในชุมชน เพื่อให้มีโอกาสในการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ และการเข้าร่วมของผู้สูงอายุ

- ด้านการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดแรงงาน ซึ่ง รวมถึงการจัดหางาน การอบรม และฝึกอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

- ด้านการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม มีการสนับสนุนกิจกรรม ทางสังคมเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในชุมชน

- ด้านการอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยในอาคาร สถานที่ และยานพาหนะ มีการ จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงการจัดสวนสาธารณะ พื้นที่สาธารณะที่สะอาด ปลอดภัยสำหรับการเดินเล่น และออกกำลังกาย

สรุป การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจาก ผู้สูงอายุเป็นที่เคารพรักของครอบครัว ควรดูแลด้วยความรัก ความเข้าใจ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย และสุขภาพใจที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงขาดการพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุในทุกภาคส่วนของสังคม ดังนั้นควรมีการสนับสนุนกิจกรรม ทางสังคมและกิจกรรมระยะยาวที่เน้นการรับรู้ กิจกรรมอย่างง่าย ผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมได้ เช่น กิจกรรมด้านศิลปะ การปลูกต้นไม้ ด้านส่งเสริมวัฒนธรรม การเรียนรู้ การเพิ่มทักษะใหม่ ๆ เป็นต้น

2.2.3 การจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการจัดบริการสุขภาพ

การจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นการแบ่งผู้สูงอายุในความรับผิดชอบของ รพ.สต. ออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อการจัดบริการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชน (ภาพที่ 10) คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มช่วยตนเองได้ดีหรือกลุ่มติดสังคม กลุ่มที่ 2 กลุ่มติดบ้าน กลุ่มที่ 3 กลุ่มติดเตียง (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2553) โดยมีรายละเอียดในการจำแนกแต่ละกลุ่ม ดังนี้

ภาพที่ 10 การจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการจัดบริการสุขภาพ

ที่มา : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2553

กลุ่มที่ 1 กลุ่มติดสังคม หมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุที่ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างอิสระ สามารถทำกิจวัตรประจำวันพื้นฐาน และกิจวัตรประจำวันต่อเนื่องได้ เป็นผู้มีสุขภาพทั่วไปดี ไม่มีโรคเรื้อรัง หรือเป็นเพียงผู้ที่มีภาวะ เสี่ยงต่อการเกิดโรค หรือเป็นผู้ที่มีโรคเรื้อรัง 1-2 โรค ที่ยังควบคุมโรคได้

กลุ่มที่ 2 กลุ่มติดบ้าน หมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง หรือต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นเพียงบางส่วน มีความ จำกัดในการดำเนินชีวิตในสังคม และเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังที่ควบคุมไม่ได้มีภาวะแทรกซ้อนทางด้านร่างกาย หรือทางด้านจิตใจจนส่งผลต่อการรู้คิด การตัดสินใจ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันพื้นฐาน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มติดเตียง หมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ ต้องการความช่วยเหลือจาก ผู้อื่นๆ ในเรื่องการเคลื่อนย้าย การปฏิบัติกิจวัตรพื้นฐานประจำวันอื่นๆ มีโรคประจำตัวหลายโรคทั้งที่ควบคุมได้ และควบคุมไม่ได้มีการเจ็บป่วยเรื้อรังมายาวนาน และมีภาวะแทรกซ้อนจากโรคที่เป็นอยู่

สรุป การส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จะต้องมีการส่งเสริมให้เหมาะสมกับความต้องการ ของผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้การดูแลเป็นไปตามความเหมาะสม ตรงจุด มีความปลอดภัยต่อร่างกาย และจิตใจ อย่างมีประสิทธิภาพสูงที่สุด

2.2.4 ความสุข 5 มิติ สำหรับผู้สูงอายุ

นันทนา รัตนกร, (2556) กล่าวว่า ความสุข 5 มิติ เป็นความสุขในเชิงจิตวิทยาที่ใช้เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในการชะลอ ความเสื่อมของร่างกาย การพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีความสุข การดูแลสุขภาพของ ผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามอัตภาพ

การตอบสนองความต้องการทางสังคม และจิตใจของผู้สูงอายุ ความตั้งใจต่อการมีชีวิตที่ยืนยาว ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในสังคม ความต้องการการเอาใจใส่ดูแลทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจความต้องการ การยอมรับนับถือจากลูกหลาน และสังคม รวมทั้งความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยการมีส่วนร่วมกิจกรรม และทำประโยชน์ต่อสังคม จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวได้และมีความสุขต่อการใช้ชีวิตในบั้นปลายที่เหลืออยู่ตั้งนั้น การจัดบริการสุขภาพให้กับผู้สูงอายุจึงควรเตรียมความพร้อมให้กับผู้สูงอายุในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น

เพื่อที่จะพัฒนาความสุขเชิงจิตวิทยาในผู้สูงอายุ จำ เป็นต้องนิยามความสุขที่พร้อมจะนำมาปฏิบัติและสามารถวัดผลในเชิงสัมพัทธ์ได้จึงจะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี โดยมีการจำแนก ความสุขทั้ง 5 มิติ ได้ดังนี้ (ภาพที่ 11)

ภาพที่ 11 ความสุข 5 มิติ สำหรับผู้สูงอายุ

ที่มา : <https://www.dop.go.th/th/know/13/2493>

ด้านที่ 1 : สุขสบาย (Health) หมายถึง ความสามารถของผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพร่างกาย ให้มีสมรรถภาพร่างกายที่แข็งแรง คล่องแคล่ว มีกำลัง สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางกายภาพได้ตามสภาพที่เป็นอยู่ มีเศรษฐกิจหรือปัจจัยที่จำเป็นพอเพียง ไม่มีอุปถัมภ์หรืออันตราย มีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ ไม่ติดสิ่งเสพติด

ด้านที่ 2 : สุขสนุก (Recreation) หมายถึง ความสามารถของผู้สูงอายุในการเลือกวิถีชีวิตที่รื่นรมย์ สนุกสนาน ด้วยการทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์เป็นสุข จิตใจสดชื่นแจ่มใส

กระปรี้กระเปร่า มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งกิจกรรมที่เหล่านี้สามารถลดความซึมเศร้า ความเครียด และความวิตกกังวลได้

ด้านที่ 3 : สุขสง่า (Integrity) หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิต ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง การยอมรับนับถือตนเอง ให้กำลังใจตนเองได้ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีลักษณะเอื้อเฟื้อแบ่งปัน และมีส่วนร่วมในการ ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

ด้านที่ 4 : สุขสว่าง (Cognition) หมายถึงความสามารถของผู้สูงอายุด้านความจำ ความคิดอย่างมีเหตุมีผล การสื่อสาร การวางแผนและการ แก้ไขปัญหา ความสามารถในการคิดแบบนามธรรม รวมทั้งความสามารถในการ จัดการสิ่งต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 5 : สุขสงบ (Peacefulness) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจความรู้สึกของตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ และสามารถ จัดการกับสภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถผ่อนคลาย ให้เกิดความสุขสงบกับตนเองได้ รวมทั้ง ความสามารถในการปรับตัวยอมรับสภาพสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง

สรุป คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสอดคล้องกับกรอบแนวคิดความสุข 5 มิติ ทั้งหมด 5 ด้าน: สุขสบาย, สุขสนุก, สุขสง่า, สุขสว่าง, และสุขสงบ ในทุกด้านนี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข การสนับสนุน การดูแลในทุกด้านจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรส่งเสริม เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่มีคุณภาพ และมีความสุขอย่างแท้จริง

2.2.5 แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ “บวร”

พระราชดำริ พระราชทาน หลักการ “บวร” หมายถึง การนำสถาบันหลักในชุมชน มาเป็นกลไกในการพัฒนา สร้างชุมชนให้เข้มแข็งทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ตัดสินใจ แก้ปัญหาตนเอง และชุมชน กำหนดแผนแม่บทชุมชนด้วยการร่วมกันคิด สร้าง บริหารจัดการชุมชน ของคนในท้องถิ่นที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา, ม.ป.ป.) สอดคล้องกับ รัชกรณ นภาพรพิพัฒน์ และคณะ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า “บวร” ได้รับการต่อยอด น้อมนำแนวทาง พระราชดำริโดยการดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบการขับเคลื่อนไปสู่ การปฏิบัติ หลักการเรื่อง “บวร” มีที่มาจากแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ บรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ได้พระราชทานแนวทางการ

พัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนโดยอาศัย 3 สถาบันหลักของสังคมไทยซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน ประกอบด้วย (ภาพที่ 12)

บ คือ สถาบันครอบครัวหรือบ้าน

ว คือ สถาบันศาสนา หรือ วัด ศูนย์กลางทางจิตใจในชุมชน

ร คือ สถานที่ที่ให้ความรู้อย่างมีแบบแผน หรือ โรงเรียน

ซึ่งเรียกโดยย่อว่า “บวร” เพื่อเป็นหลักการที่นำมาปรับใช้ในการพัฒนา แก้ปัญหาในระดับชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้สังคมไทย โดยการนำแนวคิด “บวร” ไปสู่การปฏิบัติ มีดังนี้

ภาพที่ 12 แนวคิด “บวร” ปรับปรุงโดยผู้วิจัย

2.2.5.1 การสร้างความเข้มแข็งของ “บวร” มีส่วนส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงที่ยั่งยืน แนวคิด “บวร” เปรียบเสมือนสายใยยึดโยงให้สังคมไทยมีความเข้มแข็งตั้งแต่ในอดีต ดังนั้น การให้ความสำคัญด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันหลักในชุมชนอย่างจริงจัง จะสามารถฟื้นฟูคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามของสังคมไทยกลับคืนมา และช่วยให้สังคมไทยเข้มแข็ง มีสำนึกรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม เกิดภูมิคุ้มกันปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด เป็นต้น อันจะเป็นการเสริมช่วยให้เกิดความสามัคคีตั้งแต่ระดับชุมชนหมู่บ้าน

2.2.5.2 การยึดหลักการทรงงาน ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล-อดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ขับเคลื่อน “พลังบวร” โดยคนในชุมชนหรือในสังคมนั้นจะต้องร่วมกันทำความเข้าใจหลักสำคัญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “เข้าใจ เข้าถึง

พัฒนา” “ภูมิ-สังคม” ขณะเดียวกันต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชนที่ปัญหาต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป นำเข้ามาสู่ชุมชน โดยนำต้นทุนทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่มาร่วมกันขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายของความเป็นชุมชน หรือสังคมคุณธรรม

2.2.5.3 การชี้แจงทำความเข้าใจแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ “บวร” โดยที่การขับเคลื่อนแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของบวร เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมจึงต้องมี “ศูนย์เรียนรู้” การใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่ายเพื่อให้เกิดความเข้าใจ นำไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารเผยแพร่ทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย

2.2.5.4 การขับเคลื่อน “ตำบล มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ภายใต้แผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ (ความมั่นคง) เมื่อพิจารณาแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคงที่กำหนดให้มีแผนย่อยการป้องกัน แก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการนโยบาย การดำเนินการในภาพรวมของทุกหน่วยงานในทุกพื้นที่ ทุกมิติของการดำเนินงาน ดังนั้นแนวคิด “บวร” สามารถสนับสนุนความสำเร็จของแผนย่อยโดยให้กำหนดโครงการไปถึงระดับของแผนตำบล เพื่อให้เกิด “ตำบล มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ให้ “บวร” เป็นส่วนหนึ่งของแผนชุมชน เพื่อให้คนและชุมชนมีภูมิคุ้มกัน มีศักยภาพในการป้องกัน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

จากศึกษาแนวคิด การสร้างความเข้มแข็งของ "บวร" พบว่าเป็นกลไกในการพัฒนาชุมชน สามารถนำมาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนได้ เช่น การสนับสนุนกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน โดยจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเชื่อมโยงกับชุมชน และสิ่งแวดล้อม หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ การให้บริการด้านการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ การสนับสนุนสุขภาพจิต การสนับสนุนในการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ กลไกในการสร้างความเข้มแข็งของ "บวร" จะช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการจัดกิจกรรมชุมชนที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

2.2.6 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

หลักการมีส่วนร่วม (Participation) คือการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม มีสิทธิ์ในกระบวนการตัดสินใจในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อตนเอง หรือชุมชนของตน หลักการนี้เน้นความเท่าเทียมในการเข้าร่วม การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เป็นผู้มีผลต่อผลกระทบของการตัดสินใจ

การดำเนินงาน เน้นการสร้างความร่วมมือ ความเชื่อมั่นในกระบวนการดังกล่าว เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถมีอิทธิพล สามารถแสดงความคิดเห็น เรียกร้องในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง หรือชุมชนของตนได้ หลักการมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น ความสามารถในการดำเนินงานร่วมกัน ความสามารถในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนในชุมชน สังคมทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ หรือระดับนานาชาติ การมีส่วนร่วม เป็นหลักการที่สำคัญในการบริหารการเมือง และการพัฒนาชุมชนทั่วโลก เป็นการกระตุ้นให้ผู้คนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงานที่ส่งผลต่อชีวิตสิ่งแวดล้อมของตนเอง และชุมชน (ภาพที่ 13)

ภาพที่ 13 แนวคิด การมีส่วนร่วมในชุมชน ปรับปรุงโดยผู้วิจัย

วชิรวัชร งามละม่อม (2559) กล่าวว่า การครอบงำการมีอิทธิพลทางอำนาจของกลุ่มคนในประเทศที่เรียกว่า "ประชาธิปไตย" ต่อผู้ค้ำใน "ประเทศที่กำลังพัฒนา" หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 การมีส่วนร่วมได้ริเริ่ม และถ่ายทอดในกระบวนการพัฒนาอย่างมีแผน โดยแทรกอยู่ในนโยบายความช่วยเหลือทางการพัฒนาของประเทศตะวันตก และในการวางแผนการพัฒนาของกลุ่มประเทศด้วยพัฒนาในช่วงทศวรรษ 1950-1960 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมถูกนำมาใช้ใน "การปฏิบัติการ" ในกระบวนการพัฒนาชุมชนโดยเน้นให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง

การมีส่วนร่วมถูกใช้ในการสร้างเป็นแนวคิด เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะ และสนับสนุนการเรียนรู้ให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนา รวมทั้งการสร้าง ความรับผิดชอบในการสนับสนุนการร่วมปฏิบัติในงานโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ การพัฒนาชุมชน ในช่วง ค.ศ. 1960 ได้เป็นการวางฐานองค์กรชุมชน โดยมุ่งเน้นให้องค์กรเป็นผู้รับสนับสนุนให้คนใน ท้องถิ่นเข้ามาร่วมกิจกรรมขององค์กร เน้นสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการ บริหาร ความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วม และความสามารถในการทำงานร่วมกันของชุมชน พร้อมใจ กันในหมู่สมาชิกของชุมชน แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน โดยหลักการมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

2.2.6.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับ นโยบายทางสังคม การเงิน และการพัฒนา ช่วยให้ผู้คนสามารถมีอิทธิพลในการกำหนดแนวทาง นโยบายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเอง

2.2.6.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การเข้าร่วม มีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นในผลการทำงาน

2.2.6.3 การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการหาทางแก้ไขปัญหา ช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น การจัดตั้งกลุ่มชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ สภาพแวดล้อม

2.2.6.4 การมีส่วนร่วมในการสร้างนโยบาย การเข้าร่วมในการสร้างนโยบายที่มีผล ต่อชุมชน เช่น การให้ความคิดเห็นในการปรับปรุงกฎหมาย นโยบายสาธารณะ

2.2.6.5 การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูล การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันข้อมูล ข่าวสารที่สำคัญต่อชุมชน เพื่อให้ผู้คนมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ และการดำเนินชีวิตของ ตนเอง การมีส่วนร่วมมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นอิสระ พึ่งพอใจ ยั่งยืน โดยให้ออกาส ให้ สิทธิ์ในการเข้าร่วม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงานที่มีผลต่อชีวิตของตนเอง การสร้างความ เชื่อมั่น ความเข้าใจระหว่างผู้คน การสร้างสังคมที่ยั่งยืน และเท่าเทียมทุกฝ่าย

สรุปข้อมูลโดยรวมของ แนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นแนวคิดหนึ่งที เน้นการร่วมมือกันของชุมชนทั้งหลายในกระบวนการการพัฒนา การดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อ ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนโดยมีการตั้งเป้าหมาย แผนการดำเนินงานที่มุ่งหวังให้ชุมชน

นั้นมีสถานะที่ดีขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับสมาชิกทุกคนในชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมีลักษณะเป็นกระบวนการที่นำเสนอ และสนับสนุนความร่วมมือของประชากรในชุมชน ในการกำหนดแนวทาง การดำเนินการในด้านต่าง ๆ เช่น การวางแผนพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างสิ่งก่อสร้างสาธารณะ การส่งเสริมสุขภาพ การศึกษา และการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากมีผลที่สำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็ง และยั่งยืนของชุมชน โดยมีผลต่อการเพิ่มทุนทรัพยากรทางมนุษย์ การกระจายอำนาจ ความรับผิดชอบ การสร้างความเข้มแข็งทางอารมณ์ ทักษะการทำงานร่วมกัน การเพิ่มความสามารถในการแก้ไขปัญหาของชุมชน การสร้างความเชื่อมั่น ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน การมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต คือการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน มีการดำเนินการหลายอย่าง เช่น การจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นหลักการสำคัญที่ช่วยสร้างสังคมที่มีความเข้มแข็ง และยั่งยืนได้ ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.7 การพัฒนาคนให้มีความสุข

การพัฒนาคนให้มีความสุข คือการพัฒนาคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม มีความสุข เพราะในการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ทั้งเป็นผู้ดำเนินงาน เป็นผู้ได้รับผลที่เกิดขึ้น และเป็นผู้สืบทอดงานพัฒนาไม่ให้สิ้นสุด คนจึงเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน จึงต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ คุณธรรม และมีความสุข การพัฒนาคนให้มีความสุข (ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุบลัมภ์, 2558) แบ่งเป็น 3 ส่วน (ภาพที่ 14) ดังนี้

2.2.7.1 การพัฒนาคนให้มีความรู้ คือทำให้คนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการประกอบกิจการงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง และครอบครัว มีความรู้ทางการเมือง ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เฉลียวฉลาด มีวิสัยทัศน์ สุขภาพดี บุคลิกภาพดี สามารถพึ่งตนเองได้ ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้

2.2.7.2 การพัฒนาคนให้มีคุณธรรม คือทำให้คนเป็นคนดีทั้งการคิด การพูด และการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม เช่น การละ

เว้นอบายมุข ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เอื้ออาทรต่อผู้อื่น รู้จักความพอเพียงในสิ่งต่าง ๆ มีความอดทนสามารถยับยั้งตนเองไม่ให้ประพฤติชั่ว

2.2.7.3 การพัฒนาคนให้มีความสุข คือการทำให้คนมีความสุขสงบ มีจิตใจดีงาม สงบเยือกเย็น มั่นคง ผ่องใส ไม่มีความเครียด มีเมตตากรุณา รู้จักความพอเพียง รู้จักประมาณ และ เข้าถึงสัจธรรมของชีวิต มองโลกในแง่ดี ปรับตัวให้เข้ากับการปฏิรูปสิ่งต่าง ๆ ได้ เป็นต้นการทำให้คนมี คุณภาพ ประสิทธิภาพ มีความพร้อมในการพัฒนา และการสร้างเสริมคนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ตาม แนวทางศาสนาของแต่ละคน รวมไปถึงการสร้างคนให้มีความสุข นับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการที่ จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และพัฒนาในลำดับต่อไป

ภาพที่ 14 การพัฒนาคนให้มีความสุข ปรับปรุงโดยผู้วิจัย

จากเนื้อหา แนวคิดการพัฒนาคนให้มีความสุข สอดคล้องกับการส่งเสริมคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้เห็นถึงประเด็นในการนำแนวคิดนี้ มาส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุใน ชุมชน โดยสามารถสรุป แนวคิดได้การพัฒนาคนให้มีความสุข ได้ว่า เป็นแนวคิดในการสนับสนุนทาง อารมณ์ และจิตใจ การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ สร้างคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีความสุข พัฒนาทักษะ สร้างความมั่นคงในชีวิต ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ให้มีความสำคัญกับการยึดคน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มุ่งเน้นที่การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความสุขของบุคคลในชุมชน เพื่อให้สามารถร่วมมือกันในการสร้างชุมชนที่มั่นคง และยั่งยืนไปด้วยกันในระยะยาว

แนวคิดนี้จึงเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริม คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนได้

2.2.8 หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างอาชีพหล่อเลี้ยงสมาชิกในชุมชน กล่าวได้ว่าในแต่ละชุมชนจะต้องมีผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนอย่างน้อยหนึ่งประเภท โดยหลายพื้นที่ประสบความสำเร็จ และเกิดการสร้างรายได้ที่มั่นคง แต่บางรายก็ยังไม่สามารถผลักดันสินค้าท้องถิ่นได้ตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ การเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนจึงมี 4 ประเด็นหลักที่เป็นกุญแจสำคัญ ได้แก่ ภูมิปัญญาประจำท้องถิ่น การสร้างเรื่องราว ความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนานวัตกรรม (ทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน, 2564) โดย 4 ประเด็นหลัก (ภาพที่ 15) มีดังนี้

2.2.8.1 ภูมิปัญญาประจำท้องถิ่น (Local wisdom) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นจุดหนึ่งซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความแตกต่างจากสินค้าที่มีจำหน่ายทั่วไป สินค้าชุมชนควรมีที่มาอิงกับต้นทุนเดิมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรในพื้นที่ ทักษะความรู้ หรือ ประเพณี-วัฒนธรรม

2.2.8.2 การสร้างเรื่องราว (Story-telling) การสร้างเรื่องราว คือการบอกเล่าให้กลุ่มลูกค้าเห็นว่าตัวผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจอย่างไร โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ เช่น กลุ่มเป้าหมายคือใคร และตัวผลิตภัณฑ์มีคุณค่า หรือจุดเด่นในตัวเองอย่างไร ก่อนจะนำไปสู่ขั้นตอนบอกเล่าจุดเด่นนั้น ๆ ผ่านการโฆษณา โดยชี้ให้เห็นสรรพคุณที่น่าสนใจ หรือการกำหนดบุคลิกให้กับสินค้า (Brand Personality) ซึ่งเป็นวิธีการโฆษณาที่นิยมในยุคปัจจุบัน

2.2.8.3 ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ความคิดสร้างสรรค์ในตัวสินค้า เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์ และตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย หรือการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีรูปลักษณ์ดึงดูดใจ รวมถึงประยุกต์ตามกระแสนิยม และการใช้สอย เช่น ใช้วัสดุหีบห่อที่สามารถ recycle ได้ สอดรับกับกระแสนิยมการรักษาโลกที่กำลังมาแรง ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าต่อตัวสินค้า

2.2.8.4 การพัฒนานวัตกรรม (Innovative development) คือการพัฒนากระบวนการผลิต และการส่งออกสินค้าให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการพัฒนาขั้นตอนการผลิตที่ปลอดภัย ปลอดภัย การเข้าสู่ตลาดออนไลน์ และการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีความร่วมมือสนับสนุนกันระหว่างชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ก็เป็นส่วนสำคัญที่เกื้อหนุนต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน

ภาพที่ 15 ภูมิปัญญาสำคัญในการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน
ที่มา <https://www.facebook.com/community.base.eef>

จากประเด็นสำคัญทั้ง 4 ประเด็นในการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม ของ วิสิทธิ์ โพธิ์วัฒน์ (2564) กล่าวว่า การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ โดยผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ชุมชนกลายเป็นทางเลือกที่ดีทางหนึ่ง ผู้สร้างผลิตภัณฑ์ หรือผู้ปรับปรุงผลิตภัณฑ์จะต้องรู้หลักการ และแนวคิดในการเลือกผลิตภัณฑ์ของชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งประกอบด้วยทุนทางวัฒนธรรม การสร้างแบรนด์ และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ โดยทั้ง 3 ส่วนถือเป็นการสร้างภาพจำให้กับผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี การนำวัฒนธรรม หรืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย ชาติพันธุ์ วิถีความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม และอาชีพของคนในพื้นที่ รวมถึงมรดกทางภูมิปัญญาที่มีอยู่ในพื้นที่ หรือชุมชนนั้น ๆ

มาอย่างยาวนาน มาใช้ในการออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ มาพัฒนาสู่การสร้างสรรค์ผลงาน ประกอบด้วย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือการบริการ การสร้างเรื่องเล่า (Story telling) และการสร้างมูลค่าให้กับชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้การสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าเชื่อถือ มีจุดขาย ทำให้ผู้คนจดจำภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ได้ดี ต้องมีการสร้างผลิตภัณฑ์ หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ดูดีมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ซึ่งการสร้างแบรนด์ให้เป็นที่น่าจดจำมีสิ่งสำคัญในการสร้างแบรนด์ ได้แก่ ตราสัญลักษณ์ ทักษะศิลป์อัตลักษณ์ และรูปแบบตัวอักษร เป็นต้น นอกจากนี้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และการสร้างแบรนด์ให้เป็นที่น่าจดจำแล้ว ยังมีส่วนสำคัญอีกหนึ่งอย่าง คือ บรรจุภัณฑ์ ซึ่งเป็นการสร้างลักษณะเด่น และคุณค่าให้กับแบรนด์ได้ เปรียบเหมือนกับการแต่งกายของคน ที่ทำให้ดูดีมีบุคลิกภาพที่ดี และสร้างความน่าเชื่อถือ บรรจุภัณฑ์สามารถทำหน้าที่เป็นสื่อที่จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ ความไว้วางใจ และมาตรฐานของสินค้าสร้างความน่าเชื่อถือต่อผู้บริโภค

สรุป ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างอาชีพ และรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน โดยชุมชนควรมีผลิตภัณฑ์ประจำอย่างน้อยหนึ่งประเภท การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน คือการใช้ภูมิปัญญา และทรัพยากรท้องถิ่นในการผลิต ทำให้สินค้ามีเอกลักษณ์ เล่าเรื่องราวของผลิตภัณฑ์เพื่อดึงดูดลูกค้า วิเคราะห์คุณค่า และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ แล้วสื่อสารผ่านการโฆษณา ออกแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์ ตอบโจทย์ความต้องการของตลาด พัฒนาระบบการผลิตให้มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย การเข้าสู่ตลาดออนไลน์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน

การสร้าง และปรับปรุงผลิตภัณฑ์ชุมชนควรประกอบด้วยการใช้ทุนทางวัฒนธรรม การสร้างแบรนด์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ การนำวัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ การสร้างแบรนด์ให้เป็นที่จดจำ มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ตราสัญลักษณ์ ทักษะศิลป์อัตลักษณ์ และรูปแบบตัวอักษร บรรจุภัณฑ์ก็มีบทบาทในการสร้างความน่าเชื่อถือ และมาตรฐานของสินค้า

2.2.9 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบอนไซ

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม และปรัชญาบอนไซ ในแง่มุมของประวัติศาสตร์ของบอนไซ ในอดีตที่มีการบันทึกจนถึงปัจจุบัน ศึกษาเกี่ยวกับความหมาย ความเป็นมา ความสำคัญของวัฒนธรรมบอนไซ ปรัชญาในการสร้างบอนไซของคนจีน

คนญี่ปุ่น และคนไทย เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมบอนไซ สามารถเปรียบเทียบรูปแบบของบอนไซ วิธีคิด คติความเชื่อ และปรัชญา โดยทำการค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา คู่มือ วารสาร บทความตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.9.1 ประวัติศาสตร์ของบอนไซ พรรณทวี พรประเสริฐกุล (2547) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของบอนไซว่า บอนไซ หรือ เฝินใจ (Pun-Sai) กำเนิดขึ้นในประเทศจีน ราวปี พ.ศ. 808 - 963 ในสมัยราชวงศ์จิ้น มีการค้นพบหลักฐาน ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังจากหลุมศพของ เจ้าชายจางฮวย เป็นภาพชายถือกระถางต้นไม้ที่มีลักษณะแบนคล้ายถาด มีต้นไม้ขนาดเล็กจิ๋วปลูกอยู่ ด้านใน (ภาพที่ 16) ต่อมา ได้มีจีนตกวินามว่า ตู ยวนหมิง เป็นข้าราชการซึ่งไม่ได้รับความยุติธรรม จากเจ้านาย จึงได้ลาออกกลับบ้านเดิมเพื่อใช้ชีวิตอย่างสงบ ระยะเวลาไม่นาน ตู ยวนหมิง ได้คิดค้น การปลูกไม้ดอกในกระถาง ชื่อว่า Chrysanthemum (ตระกูลเก๊กฮวย) จนได้รับความนิยมในสมัยนั้น ทำให้ ตู ยวนหมิง เรียกได้ว่าเป็นผู้นำในการปลูกพันธุ์ไม้ในกระถาง

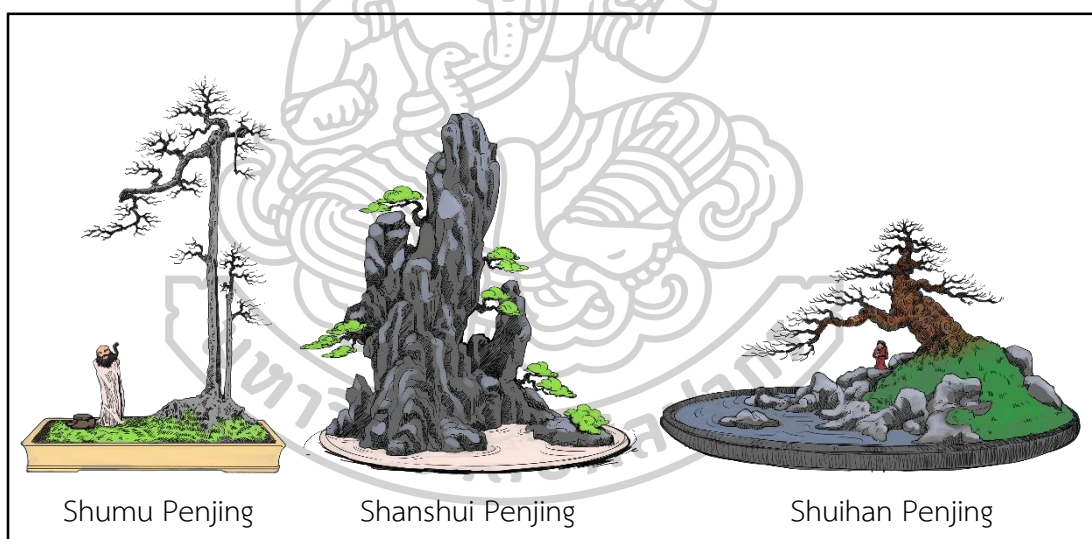

ภาพที่ 16 จิตรกรรมฝาผนังจากหลุมศพของเจ้าชายจางฮวย เป็นภาพชายถือถาดต้นไม้ขนาดเล็ก

ที่มา : <https://en.wikipedia.org/wiki/Penjing#/media>

ในสมัยราชวงศ์ถัง ปี พ.ศ. 1161-1450 ได้ค้นพบภาพวาดต้น พลัม (Plum) ไซเปรสส์ (Cypress) คริสแซนเทมัม (Chrysanthemum) ซึ่งมีการบรรยายถึงลักษณะของพันธุ์ไม้ดังกล่าวว่า เป็นภาพวาดกล้วยไม้ และต้นไม้ที่ปลูกในกระถางเล็กแบน ต่อมาในราชวงศ์ซ่ง ปี พ.ศ.

1503-1823 มีการพัฒนารูปแบบ ของบอนไซไว้หลายแบบดูซับซ้อนยิ่งขึ้น ทั้งยังมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น Shumu Penjing สวนกระถางที่เน้น ต้นไม้ต้นเดียวหรือปลูกเป็นกลุ่ม Shanshui Penjing สวนกระถางที่เน้นทิวทัศน์ อาจมีต้นไม้ขนาดเล็กแซมบ้างเล็กน้อย Shuihan Penjing สวนถาดที่มีทั้ง ต้นไม้ และหินตกแต่งเข้าด้วยกัน (ภาพที่ 17) ต่อมาเมื่อผู้เริ่มนำรูปปั้นย่อส่วน เช่น ตุ๊กตา เก๋งจีน และ บ้านขนาดเล็กมาตกแต่ง อาจมีน้ำประดับบ้าง ทำให้ไม้กระถางเล็ก ๆ ของชาวจีนดูงดงาม มีเรื่องราว ยิ่งขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่า การปลูกเลี้ยงบอนไซ เกี่ยวข้องกับ การจัดสวนถาดจนยากที่จะจำแนกออกจากกัน (ภวพล ศุภนันทนานนท์, 2561) ต่อมาประชาชนนิยม ปลูกต้นไม้ย่อส่วนลงในกระถางบอนไซ และได้เรียกชื่อว่า “เฟิน-วัน” (Pun-Wan) โดยพันธุ์ไม้ที่ปลูกลงในกระถางประกอบไปด้วยศิลปะที่ งดงาม ได้รับความนิยมสูงขึ้นจนถึงสมัยราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง (พ.ศ. 1912-2455) มีการเปลี่ยน ชื่อใหม่เป็น เฟิน-ชิง (Pun-Ching) ซึ่งในสมัยนี้ ประเทศจีนเจริญรุ่งเรืองมากราชกษัตริย์ส่วนใหญ่ถือเอา ศิลปะแขนงนี้มาเสริมเป็นงานอดิเรก ในช่วงเวลานี้เองราชกษัตริย์ได้คิดรูปแบบพันธุ์ไม้ต่าง ๆ เช่น รูปแบบ ทรงมังกร รูปแบบไล่เดือน รูปแบบทรงเจดีย์ เป็นต้น

ภาพที่ 17 ลักษณะรูปแบบ บอนไซจีน

ในช่วงปี พ.ศ. 2443 วิธีการปลูกเลี้ยง และตัดแต่งไม้บอนไซ ได้มีการดัดแปลงขึ้นในเมืองกวางตุ้ง โดยมีภาพเขียนพู่กันจีนโบราณที่วาดภาพต้นไม้ในกระถาง เป็นที่รู้จักในชื่อของ หลิงหนานพ่าย (ภาพที่ 18) เป็นรูปภาพของต้นไม้ย่อส่วนที่ความสวยงาม และได้มีการยกระดับเป็นศิลปะแขนงหนึ่งในเวลาต่อมา การทำไม้กระถางขนาดเล็กได้รับการตอบรับจากประชาชนทั่วไปอย่างแพร่หลาย เพราะอยู่ในช่วงที่ประเทศมีความสงบสุข และรุ่งเรือง ทำให้งานอดิเรก และศิลปะแขนงนี้เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งอยู่ในประเทศของตัวเองเป็นเวลานานนับร้อยปี

ภาพที่ 18 “หลิงหนานฟ่าย” ภาพเขียนพู่กันจีนโบราณที่วาดภาพต้นไม้ในกระถาง
ที่มา : <https://www.145758.com/yishujianshang/1334>

ระหว่างศตวรรษที่ 11 และ 12 (พ.ศ.1544-1644) มีการดำเนินการด้านการเพาะปลูกที่สำคัญระหว่างประเทศจีน และประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น ได้มีการนำปรัชญา และศิลปะของจีนมาประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลาย อิทธิพลที่สำคัญที่สุดก็คือลัทธิเซนของจีน ซึ่งลัทธินี้พระจะมีบทบาทเป็นผู้นำ ในการแนะนำบอนไซให้เป็นที่รู้จักแก่ชนชั้นอื่น ๆ ของญี่ปุ่น บอนไซจึงกลายเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจของคนญี่ปุ่นอย่างรวดเร็ว การปลูกบอนไซเปรียบเสมือนเป็นการฝึกหัดทางจิตใจ มีความสวยงามที่เป็นนามธรรมในพุทธศาสนา

บอนไซญี่ปุ่นในสมัยเอโดะ (พ.ศ. 1337-1728) ซึ่งเป็นช่วงที่วัฒนธรรมของจีนเริ่มแพร่หลายเข้ามาในญี่ปุ่นพร้อมศาสนาพุทธนิกายมหายาน เริ่มได้รับความนิยมในสมัย เอโดะ (พ.ศ. 2158 - 2412) มีหลักฐานบอนไซที่เก่าแก่ที่สุดในญี่ปุ่น ปรากฏเป็นภาพอยู่ในหนังสือชื่อ Natural Methods of Figure Painting (ค.ศ. 1843) และมีบทความในลักษณะร้อยแก้วเขียนในหนังสือชื่อ Picking Natural Plants (ค.ศ. 1873-1841) ของโยชิตะ เคนโกะ (Yoshida Kenko) นักกวีชาวญี่ปุ่น (ภาพที่ 19) ได้เปรียบเปรยไม้แคระ ที่มีลักษณะรูปร่างแปลกผิดรูปผิดร่างมากกว่าความสวยงาม เขาเห็นว่าไม้แคระไม่ใช่ต้นไม้ที่เป็นธรรมชาติของต้นไม้ มีลักษณะคล้ายขอทานที่มีแขนขาบิดงอ มีความเกียจคร้าน ทำให้เกิดการโต้แย้งกัน เป็นที่กล่าวขานในหมู่ผู้ที่ปลูกไม้แคระ นักเล่นไม้แคระส่วนใหญ่มองว่าไม้แคระเป็นการละเล่นต้นไม้ในกระถางเท่านั้น จากข้อความในหนังสือดังกล่าว ทำให้มีผู้ที่

สนใจการทำไม้แคะมากขึ้น จนเกิดงานประกวดไม้แคะในกรุงโตเกียวในช่วงปี พ.ศ. 2324 เป็นต้นมา ชาวญี่ปุ่นจึงได้รู้จักการปลูกพันธุ์ไม้ย้อยส่วน

ภาพที่ 19 ภาพวาดโยชิตะ เคนโค โดย อุตะงาวะ คุนิโยชิ สมัยเอโดะ กลางคริสต์ทศวรรษ 1840

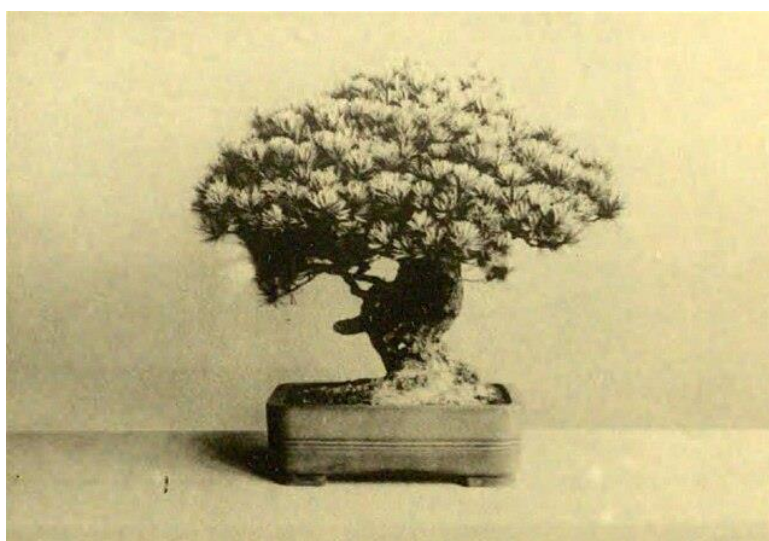
ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/Yoshida_Kenk%C5%8D

ในปี พ.ศ.1823-1911 สมัยราชวงศ์หยวน โดยข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของญี่ปุ่นเองเป็นผู้นำพันธุ์ไม้ย้อยส่วนเข้ามาในประเทศ จากนั้นได้มีผู้ลี้ภัยชาวจีนชื่อ จู-ซุน-สุย เข้ามาในประเทศญี่ปุ่น นำเอาบทความศิลปะต่าง ๆ ของจีนมาด้วย จึงทำให้เป็นจุดเริ่มต้นของการเลี้ยงบอนไซในประเทศญี่ปุ่น

ปลายศตวรรษที่ 13 (พ.ศ.1843) ประชาชนชาวญี่ปุ่นที่ชื่นชอบการปลูกบอนไซได้รวบรวมสะสมต้นไม้ป่า ที่ถูกทำให้แคะแกร็น ทำเป็นบอนไซกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งจากจุดนี้ทำให้การปลูกบอนไซของญี่ปุ่นเกิดเป็นเทคนิคพิเศษต่าง ๆ จนกระทั่งทำให้การทำบอนไซมีการพัฒนาจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะขึ้นในช่วงเวลานี้

อย่างไรก็ตามบอนไซก็ยังคงเป็นที่นิยมเรื่อยมา ในช่วงระหว่างยุคเอโดะ (ปี พ.ศ. 2146-2401) ญี่ปุ่นได้มีกลุ่มบอนไซเกิดขึ้นมากมาย แต่ละกลุ่มจะมีเอกลักษณ์ที่สร้างสรรค์บอนไซอย่างประณีต มีเทคนิคเฉพาะตัว จนกลายเป็นสูตรการทำบอนไซของแต่ละบุคคลไป เช่น รูปทรง การจัดตำแหน่งของกิ่ง ลำต้น ไปจนถึงการสร้างรากใหม่ ซึ่งมีการควบคุมดูแลมาตรฐานที่ถูกต้อง และแม่นยำ

ช่วงปี พ.ศ. 2343 ชาวญี่ปุ่นเริ่มเปลี่ยนจากการเรียกไม้แคระ เป็น “บอนไซ” ซึ่งต่อมากลายเป็นคำที่แพร่หลายไปทั่วโลก บอนไซเก่าแก่ที่สุดในญี่ปุ่น ยังคงมีชีวิตอยู่ เป็นบอนไซที่ทำจากต้นสนห้าใบ (Pinus parviflora var. pentaphylla) ชื่อว่า “ซันไดโชกุน” (Sandai Shogun) ซึ่งเคยเป็นบอนไซของ โชกุนโทะกุงะวะ อิเอะมิตสึ (Tokugawa Iemitsu) ในปัจจุบันบอนไซต้นนี้กลายเป็นสมบัติของชาติ ที่ได้รับการดูแลอยู่ในพระราชวังอิมพีเรียล เชื่อกันว่ามีอายุมากกว่า 500 ปี (ภาพที่ 20 และ 21)

ภาพที่ 20 สนชาวญี่ปุ่น ซันไดโชกุน ในพระราชวังอิมพีเรียล พ.ศ. 2481
ที่มา : <https://en.wikipedia.org/wiki/Bonsai#/media>

ภาพที่ 21 สนชาวญี่ปุ่น ซันไดโชกุน ในพระราชวังอิมพีเรียล พ.ศ. 2561
ที่มา : <https://www.magimiland.org/BigPicture/IemitsuPine.html>

ช่วงปี พ.ศ. 2466 หลังเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในภูมิภาคคันโต ชาวบ้านผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงบอนไซจำนวน 30 ครอบครัวได้ย้ายออกไปสร้างหมู่บ้านบอนไซที่โอมิยะขึ้นในพื้นที่ ห่างจากโตเกียวประมาณ 20 ไมล์ และได้มีการจัดตั้งสมาคมบอนไซแห่งโอมิยะ (Omiya Bonsai Association) ขึ้นในปี พ.ศ. 2475 ทำให้หมู่บ้านโอมิยะบอนไซกลายเป็นศูนย์กลางของบอนไซแห่งญี่ปุ่น และได้รับความนิยม เป็นอย่างมาก

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 บอนไซกลายเป็นอุตสาหกรรมหนึ่ง ซึ่งศิลปินผู้เชี่ยวชาญและนักเพาะปลูกบอนไซที่ปลูกเชิงพาณิชย์เกิดขึ้นมากมาย เพื่อเป็นการสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นของตลาดในสังคมทุกระดับ ในปีพ.ศ. 2435 ได้มีกลุ่มบอนไซเชิงศิลปะกลุ่มแรกก่อตั้งขึ้น ได้มีการจัดงานแสดงบอนไซขึ้นในภัตตาคารแห่งหนึ่งที่กรุงโตเกียว ต่อมาในปีพ.ศ. 2471 ศิลปินบอนไซกลุ่มนี้ได้มีการพัฒนาเป็นการจัดงานประกวดบอนไซ Kokufu-ton ครั้งแรกขึ้น และครั้งที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2477 (ภาพที่ 22) โดยจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ Metropolis ในกรุงโตเกียว จนถึงปัจจุบันงานประกวดบอนไซงานนี้กลายเป็นงานประกวดบอนไซที่ทั่วโลกให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 วงการบอนไซในญี่ปุ่นมีการขยายตัวขึ้น เริ่มมีเนอรัสเซอร์ที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับบอนไซโดยเฉพาะเกิดขึ้นหลายแห่ง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2483 มีผู้ประกอบการเกี่ยวกับบอนไซในกรุงโตเกียวมากถึง 300 ร้านค้า มีการส่งออกไปยังทวีปยุโรป และสหรัฐอเมริกา เป็นประจำทุกปี จากนั้นวงการบอนไซของญี่ปุ่นได้มีการจัดตั้งชมรมบอนไซแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น (The Nippon Bonsai Association) ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2508

ภาพที่ 22 งาน Kokufu Bonsai Ten ครั้งที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2477

ที่มา : <https://www.bonsaiempire.com/origin/bonsai-history>

ฮิเดโอะ มะรุชิมะ (Hideo Marushima) ผู้ศึกษาประวัติ ศาสตร์การเลี้ยงบอนไซชาวญี่ปุ่นกล่าวว่า ราวปี พ.ศ. 2433 - 2463 ต้นสนฮิโนกิ (Chamaecyparis obtusa) คือสนที่นิยม นำไปทำบอนไซเพื่อส่งออกไปยังยุโรป และอเมริกามากที่สุด เพราะโตเร็ว มีราคาไม่แพง แต่กลับไม่ได้รับความนิยม ในประเทศญี่ปุ่นเลย จนกระทั่ง พ.ศ. 2513 วงการบอนไซญี่ปุ่น ได้มีผู้จัดทำนิตยสารรายเดือนเกี่ยวกับบอนไซขึ้นถึง 3 ฉบับ ซึ่งสิ่งพิมพ์เหล่านี้จึงช่วยกระตุ้น ส่งเสริมให้คนรู้จัก บอนไซมากขึ้น ทั้งยังนำบอนไซไปโชว์ในงานเอกซโป ที่เมืองโอซาก้า ทำให้เห็นถึงความสามัคคีของนักเล่นบอนไซชาวญี่ปุ่นที่มีความเข้มแข็ง

ในญี่ปุ่นมีสมาคมบอนไซมากมายหลายสมาคม แต่ที่ใหญ่ที่สุดชื่อ The Nippon Bonsai Association (สมาคมบอนไซแห่งประเทศไทย) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2508 โดยมีนาย ชิเกรุ โยชิตะ อดีตนายกรัฐมนตรื ญี่ปุ่นเป็นนายกสมาคมคนแรก และต่อมาได้มีการจัดตั้ง สหพันธ์บอนไซโลก หรือ World Bonsai Federation (ภาพที่ 23) มีการยกย่องให้บอนไซเป็นศิลปะ แห่งสันติที่จะเป็นสะพานเชื่อมไปสู่สันติภาพของโลก บอนไซได้มีส่วนกล่อมเกลาลจิตใจเพื่อสู่สงบ สันติ (ช่าง ต้นสกุล, ม.ป.ป.) จึงกล่าวได้ว่าชาวญี่ปุ่นเป็นผู้เผยแพร่ ศิลปะการทำบอนไซให้เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

ภาพที่ 23 โลโก้สหพันธ์มิตรภาพบอนไซโลก หรือ World Bonsai Federation

ที่มา : <https://www.bonsai-nbf.org/wbd-2023>

พรรณทวิ พรประเสริฐกุล (2547) ได้พูดถึงประวัติศาสตร์การเดินทางของบอนไซในเขตประเทศตะวันตกไว้ว่า มีการบันทึกของนักเดินทางชาววิกตอเรียน ที่กลับมาจากกลุ่มประเทศตะวันออก นักเดินทางได้บอกเล่าถึงเรื่องราวของต้นไม้ต้นเล็ก ๆ ที่มีลักษณะแปลกประหลาด โดย

ตั้งใจทำให้กิ่งบิด หรือโค้งงอ อยู่ในภาชนะเซรามิก บันทึกดังกล่าวเป็นเพียงคำบอกเล่าผ่านบันทึกของนักเดินทางแต่ก็ไม่เคยมีผู้พบเห็นลักษณะของต้นไม้ต้นนั้น จนกระทั่งมีการจัดนิทรรศการในกรุงปารีสขึ้นใน ปีพ.ศ. 2421 ซึ่งภายในงานมีการแสดงศิลปะของชาวตะวันออกอยู่หลายแขนง หนึ่งในนั้นคือ บอนไซ จึงทำให้ผู้คนในชาติตะวันตก ได้มีโอกาสชื่นชมกับบอนไซของประเทศญี่ปุ่น บอนไซถูกจัดแสดงอยู่ในพื้นที่ขนาดใหญ่ของไซออนญี่ปุ่น จนได้รับรางวัลเหรียญทองจากการจัดงานครั้งนั้น ในเวลาต่อมาบอนไซก็เป็นที่สนใจแก่ชนชั้นกลางของยุโรปเรื่อยมา

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 บอนไซกลายเป็นงานอดิเรก ที่ได้รับความนิยมในอังกฤษ เนื่องจากทหารในกองทัพ และนักการทูตที่กลับมาจากการประจำการตามหน้าที่ในญี่ปุ่น ได้นำตัวอย่างบอนไซกลับมาเป็นที่ระลึก บางคนใช้เวลาศึกษาเกี่ยวกับการดูแลรักษาบอนไซก่อนที่จะออกจากญี่ปุ่น ต่อมาได้เริ่มมีการนำเข้าบอนไซมาจนถึงทุกวันนี้

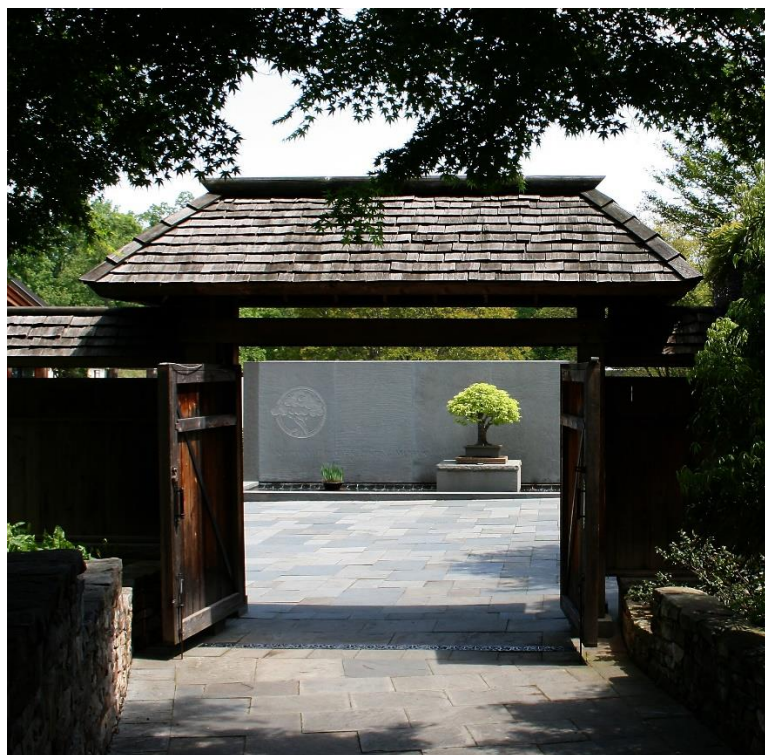
ในอเมริกาประชากรชาวญี่ปุ่นกลุ่มใหญ่ที่เป็นชาตินิยมอาศัยอยู่ในแคลิฟอร์เนีย มีการเชื่อมสัมพันธ์ที่สำคัญกับชาวตะวันตก ผ่านการทำบอนไซโดยเป็นการเผยแพร่การทำบอนไซที่สืบทอดภูมิปัญญากันมาแต่ดั้งเดิมของชาวญี่ปุ่นให้แก่ชาวตะวันตก ซึ่งในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาบอนไซได้รับการเผยแพร่ไปทั่วโลก ถึงแม้ว่าลักษณะภูมิอากาศและชนิดพันธุ์ที่แตกต่างของแต่ละประเทศ แต่บอนไซของญี่ปุ่นก็ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ญี่ปุ่นเองก็ยังสนับสนุนการพัฒนาให้มีรูปแบบ และเทคนิคใหม่ ๆ จากกลุ่มผู้มีความชื่นชอบในการปลูกบอนไซ และยังช่วยให้คนทั่วไปได้ศึกษาเกี่ยวกับบอนไซมากขึ้น โดยแต่ละปีมีการประชุม สัมมนาบอนไซระดับชาติ และนานาชาติมากมาย ที่มีทั้งมือสมัครเล่น มืออาชีพ ที่ได้สะสมบอนไซเพื่อนำไปแสดง อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความรู้อีกแก่พวกเขาด้วย

ภวพล ศุภนันถนานนท์ (2561) ได้พูดถึงนักเล่นบอนไซในประวัติศาสตร์ของทางฝั่งยุโรปไว้ว่า ราวปี พ.ศ. 2493 จอห์น นากะ (John Naka) ชาวอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่นได้ก่อตั้งชมรมบอนไซ (Bonsai Club) ขึ้นในรัฐแคลิฟอร์เนีย ต่อมาชมรมนี้มีขนาดใหญ่ขึ้นจนกลายเป็น California Bonsai Society โดยจอห์นได้รับการยอมรับว่าเป็น ปรมาจารย์ด้านบอนไซที่ดีที่สุดคนหนึ่งของโลก หลังจากนั้น ในปี พ.ศ. 2510 มีชาวตะวันตกกลุ่มหนึ่งรวมตัวกัน เพื่อศึกษาการทำบอนไซในหมู่บ้านบอนไซโอมิยะ ประเทศญี่ปุ่น แล้วนำความรู้ในการทำบอนไซกลับไปเผยแพร่ที่สหรัฐอเมริกา โดยต่อมาได้มีการก่อตั้ง American Bonsai Society ในสหรัฐอเมริกาขึ้น และเป็นสมาคมที่สร้างนักเล่นฝีมือดีออกมาอย่างมากมาย

ภาพที่ 24 จอห์น นากะ ชาวอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่น ผู้ก่อตั้งชมรมบอนไซในรัฐแคลิฟอร์เนีย
ที่มา : <https://www.bonsai-nbf.org/blog-archive/2021/8/10/celebrating-john-naka>

ปัจจุบันบอนไซกลายเป็นงานอดิเรกอย่างหนึ่งที่ได้รับการยอมรับทั้งในทวีปยุโรป และอเมริกา มีการจัดตั้งสมาคม ชมรมมากมาย เปิดโอกาสให้บุคคลที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ ส่งต้นไม้เข้าประกวดในงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น มีการนำต้นไม้พื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นมาทำเป็นบอนไซให้ได้เห็นกันมากขึ้น เช่น สนแคลิฟอร์เนีย (*Juniperus californica*) อเมริกันปีช (*Fasus grandifolia*) ในทวีปอเมริกาเหนือ และสก็อตส์ไพน์ (*Pinus sylvestris*) อิงลิชเอล์ม (*Elmmus procera*) ในยุโรป เป็นต้น นอกจากความสวยงามแล้ว บอนไซยังเป็นของขวัญทางการทูตที่ยอดเยี่ยมไม่แพ้สิ่งมีค่าอื่น ๆ ดังเช่น ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ได้รับบอนไซจำนวนหนึ่งจากประเทศจีน ในปี พ.ศ. 2515 ประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน ได้รับบอนไซสนขาวญี่ปุ่น (*Pinus parviflora*) จากกษัตริย์ฮัสซันที่ 2 แห่งโมร็อกโก เมื่อปี พ.ศ. 2526 นอกจากนี้ยังมีบอนไซชุดใหญ่อีกหลายสิบต้นที่ประเทศญี่ปุ่นมอบให้ชาวสหรัฐฯ ในโอกาสที่ประเทศสหรัฐอเมริกาอายุครบ 200 ปี และนำไปเก็บรักษาไว้ตามสวนต่าง ๆ ที่สามารถดูแลต้นไม้ได้ดี เช่น สวน National Bonsai & Penjing Museum ใน กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. (ภาพที่ 25) ซึ่งเปิดให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าชมความงาม ของงานศิลปะที่มีชีวิตเหล่านี้ และยังนำมาตกแต่งในพิธีการต่าง ๆ อีกหลายโอกาสด้วย

ภาพที่ 25 National Bonsai & Penjing Museum ใน กรุงเทพมหานคร ดิ.ซี.

ที่มา : <https://www.bonsai-nbf.org/collections>

สำหรับประเทศไทยการเล่นไม้ในกระถางตั้งแต่สมัยสุโขทัย ซึ่งอยู่ในรูปแบบของไม้ตัด โดยสันนิษฐานว่าต้องมีพ่อค้าชาวจีนนำไม้ตัดเข้ามาเผยแพร่ และคนไทยได้นำมาดัดแปลงต่อจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาไทยได้มีการติดต่อกับประเทศญี่ปุ่นมากขึ้น ชาวญี่ปุ่นได้นำเอาบอนไซติดมากับเรือสินค้าเพื่อนำมาเป็นของกำนัลแก่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของไทย คนไทยจึงรู้จักกับบอนไซตั้งแต่บัดนั้น แต่ยังไม่เรียกว่าไม้แคระ และยังไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายเท่ากับไม้ตัด (พิชาน, 2547) จนกระทั่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ไทยเราได้มีการติดต่อกับประเทศญี่ปุ่นเรื่อยมา เมื่อราวรัชกาลที่ 4-5-6 เป็นระยะเวลาหลายสิบปี ศิลปวัฒนธรรมบอนไซก็ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากลีลาการดัดแปลง เข้ากับธรรมชาติได้ดี จนมาถึงปัจจุบันก็ยังได้รับความนิยม และยังเลียนแบบการทำบอนไซจากประเทศญี่ปุ่นอยู่ ซึ่งประเทศไทยเรียกว่า "ไม้แคระ" ส่วน "บอนไซ" เป็นคำทับศัพท์ ดังที่ปรากฏอยู่ในบทเสภาเรื่องขุนช้าง ขุนแผน ตอน ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 (กรมศิลปากร, 2561) คือหลักฐานเอกสารสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงการเข้ามาในไทยของบอนไซ (ภาพที่ 26)

ขุนช้าง เล่น บอนไซ

โจนลงกลางชานร้านดอกไม้
รวยรสเกสรเมื่อก่อนคืน
กระถางแถวแก้วเกิดพิกุลแกม
ส้มอรรถตัดทรงสมละไม
ตะโกนาทึงกึ่งประกบียอด
บ้างผลัดดอกออกช่อขึ้นชูขึ้น

ของขุนช้างปลูกไว้อยู่ดาซัด
ขึ้นขึ้นลมช่วยสบายใจ
ยี่เส้นแซมมะสังัดดีดูไฉว
ตะขบช้อยคิดไว้จึ่งหะกัน
แทงทวยทอดอินพรมนมสวรรค์
แสงพระจันทร์จับแจ่มกระจ่างตา

บทเสภาเรื่อง "ขุนช้าง ขุนแผน"
ตอน ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง

บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2
หลักฐานเอกสารสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงการเข้ามาในไทยของบอนไซ

จิตรกรรมฝาผนังวัดป่าเลไลยก์ สุพรรณบุรี

อ้างอิง : กรมศิลปากร, โครงการอนุรักษ์และบูรณะโบราณคดีของกรมศิลปากร (ช่วง โกวคณ) กรุงเทพมหานคร, สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, 2561

คู่มือวัฒนธรรมบอนไซ

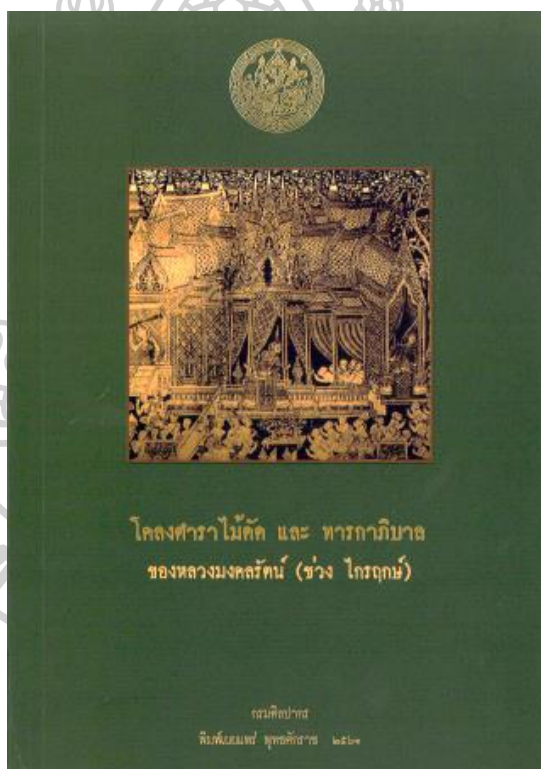
BC hand book

3

ภาพที่ 26 ขุนช้าง เล่น บอนไซ จากเพลง วัฒนธรรมบอนไซ โดยผู้วิจัย

บอนไซในไทยได้รับความนิยมมากขึ้น ภาวพล ศุภนันถนันทน์ (2561) ได้พูดถึงหลักฐานสำคัญของความนิยมบอนไซของคนไทยไว้ว่า หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึง ต้นไม้ขนาดเล็ก ที่ถูกย่อส่วนไว้ในวรรณคดีเรื่องขุนช้าง ขุนแผน ตอนนางวันทอง สั่งเรือน ความว่า “ต้นน้อยน้อยลูกล้อยระย้าดี ตั้งแต่นี้จะไปชม ต้นไม้ใหญ่” และข้อความที่ว่า “มะขามโพรงโค้งคู้เป็นช้อศอกฝักกรอกแห้งเกราะกะเทาะล่อน” ซึ่งตรงตามลักษณะของบอนไซ ที่เป็นการย่อส่วนต้นไม้ที่มีอายุมากให้มีรูปร่างแปลกตา ปลูกอยู่ในกระถาง แสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วคนไทยรับการปลูก และเล่นต้นไม้

กลุ่มนี้มานานแล้ว เพียงแต่ในยุคนี้ยังไม่มีใครรู้จักคำว่าบอนไซ คงเรียกกันว่า “ไม้กระถาง” หรือ “ไม้แคระ” เท่านั้น เดิมไม้ตัดไทยปลูกเลี้ยงกันในหมู่พ่อค้า ผู้มีฐานะดี ก่อนแพร่หลายมายังเจ้านาย ข้าราชการบริพาร แต่ต้องหยุดไป เพราะเกิดศึกสงครามเมื่อครั้งเสียกรุง ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ ไม้ตัดไทยได้ถูกนำมาฟื้นฟูอีกครั้งเมื่อปลายรัชกาลที่ 2 ได้รับความนิยมนำมาเลี้ยงตั้งแต่นั้นมา พระเจ้าแผ่นดินไปจนถึงราษฎรทั่วไป แต่ไม่ได้มีการบันทึกถึงแบบแผนหรือกลวิธีการเล่นไม้ตัด ไม้เลย จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 หลวงมวงคลรัตน์ราชมนตรี (ช่วง ไกรฤกษ์) ได้แต่งโคลงตำราไม้ตัด และ ทารกาภิบาล ของ หลวงมวงคลรัตน์ (ช่วง ไกรฤกษ์) (ภาพที่ 27) ขึ้นเป็นโคลง ตีพิมพ์ ลงหนังสือที่แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาราชาสัมภารากร (ชม ไกรฤกษ์) ซึ่งเนื้อหาในเล่มได้กล่าวถึงไม้ตัด 9 แบบ ชื่อเรียกเฉพาะ ซึ่งคนรุ่นหลังได้ยึดไว้เป็นแม่แบบจนถึงทุกวันนี้ (ภาพที่ 28)

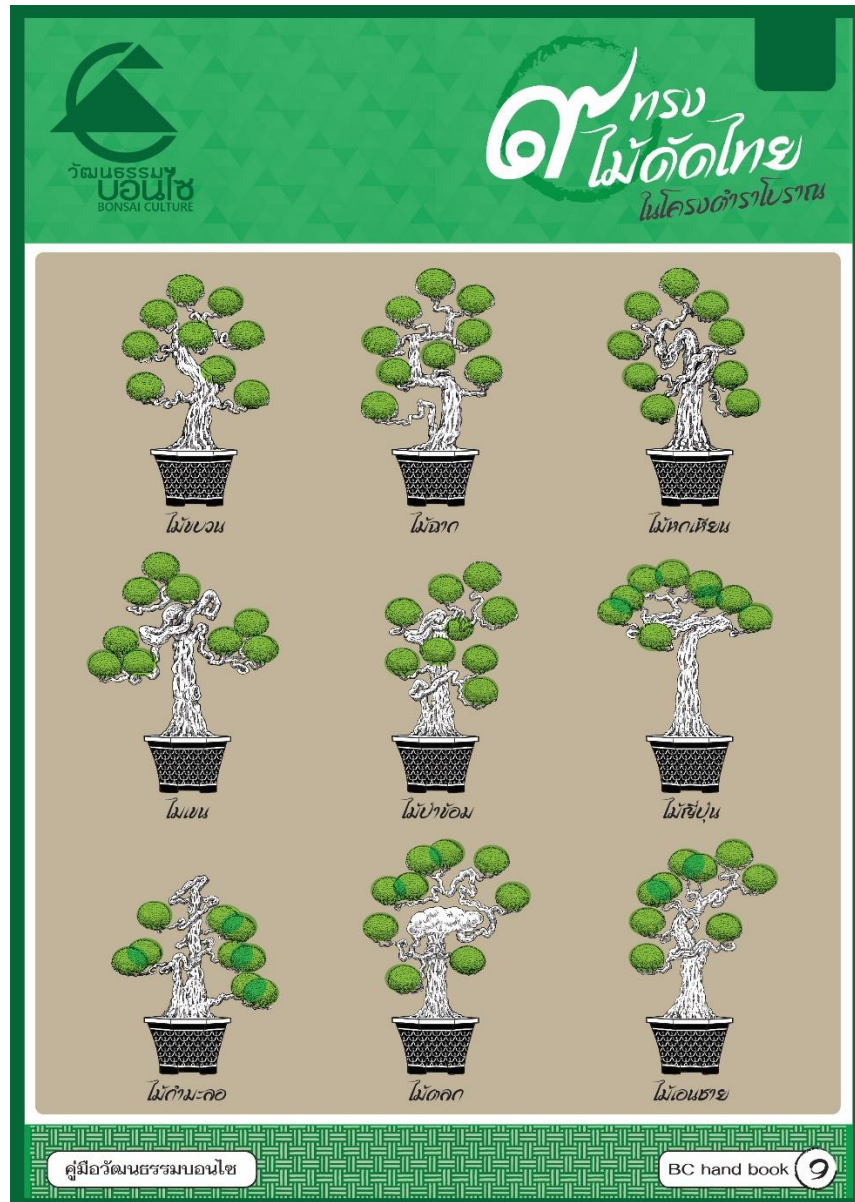

ภาพที่ 27 โคลงตำราไม้ตัด และ ทารกาภิบาล ของ หลวงมวงคลรัตน์ (ช่วง ไกรฤกษ์)

ที่มา : <https://bookshop.finearts.go.th/book-detail/485>

หนังสือและบันทึกส่วนใหญ่ของไทยช่วงก่อนปี พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967) นั้นมักเป็นหนังสือเกี่ยวกับไม้ตัดไทย และการก่อเขามอ ส่วนใหญ่ถูกเผยแพร่ในรูปแบบของหนังสืองานศพ ตัวอย่างเช่น คำแนะนำในการทำไม้ตัด ของนายพลตรี พระยาพิชัยณรงค์สงคราม (ทองดี จารูทัต) ที่พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงพิศพิชัยณรงค์สงคราม ณ สุสานหลวงวัดเทพศิรินทราวาส

เมื่อ พ.ศ. 2480 และตำราไม้ตัด - ก่อเขามอ การจัดทำ สวนญี่ปุ่น ซึ่งพิมพ์เป็นอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระยาปริมาณสินสมรรถ เมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2508 เป็นต้น

ภาพที่ 28 ไม้ตัด 9 แบบ จากเพจ วัฒนธรรมบอนไซ โดยผู้วิจัย

บอนไซ มีการเล่นอย่างจริงจังแทนที่ไม้ตัดไทยเมื่อ ราว พ.ศ. 2510 ซึ่งคุณสง่า บุญพยุง อธิบายถึงสาเหตุของเรื่องนี้ ไว้ในบทความชื่อ “บอนไซ” ในวารสารฉบับแรกของชมรมบอนไซ (ไม้แคระ) แห่งประเทศไทยอย่างน่าสนใจว่า “ในเมื่อบรรดา ท่านเจ้าคุณ คุณหลวง คุณพระคุณเจ้า ท่านได้เลิกการเล่นไม้ตัด แบบไทยเรา เพราะเราไม่อาจเล่นต่อไปได้สำเร็จ บรรดาครูบาอาจารย์

ทางด้านนี้ได้พากันล้มหายตายจากไปเสียหมด ทั้งไม่ได้ ถ่ายทอดความรู้ไว้ให้แก่คนรุ่นหลัง ตำรับตำราที่หลงเหลืออยู่ก็ ยากที่คนรุ่นหลังจะเข้าใจได้ ทุกวันนี้จึงหาคนทำไม่มี และไม่ตัด ต้นหนึ่งกว่าจะทำให้รูปร่างสวยงามได้นั้นต้องใช้เวลาหลายสิบปี จึงทำให้ไม้ตัดไทยเราไม่อยู่ในความนิยมเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้เอง ไม้ประเภทยอนไซจึงได้เข้ามามีบทบาทแทนที่ไม้ตัดเหล่านั้น” หลังจากผู้เล่นเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ชมรมบอนไซ (ไม้แคระ) แห่งประเทศไทยจึงก่อตั้งขึ้นจากผู้รักการปลูกเลี้ยง บอนไซหลายท่านจนสำเร็จใน พ.ศ. 2519 โดยมีหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นประธานกรรมการ กิตติมศักดิ์ และนาย สนาน กฤษณะเศรษฐี เป็นประธานกรรมการ นับเป็นชมรมบอนไซอย่างเป็นทางการครั้งแรกในประเทศไทย โดยทางชมรม ได้ตีพิมพ์วารสารตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ไปจนถึง พ.ศ. 2523 ทั้งหมด 3 ฉบับ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลการปลูกเลี้ยง การจัดประกวด และการแสดงบอนไซขึ้น นับเป็นวิธีที่ทำให้ข่าวสารต่าง ๆ แพร่หลายได้อีก ช่องทางหนึ่ง ซึ่งในยุคนั้นยังไม่รวดเร็วทันใจเหมือนในปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี ความนิยมบอนไซค่อย ๆ เจริญขยายไปตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา คงจำกัดอยู่เพียงกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น จนกระทั่งมีกลุ่มนักเล่นบอนไซรวมตัวกันก่อตั้งสมาคมผู้เพาะเลี้ยงบอนไซไทยขึ้นใน พ.ศ. 2541 โดยมีจุดประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์เผยแพร่ความรู้ในการเลี้ยงบอนไซ พร้อมจัดประกวดและแสดงบอนไซหลายแห่ง เช่น งานพรรณไม้งาม อร่ามสวนหลวง ร. ๙ งานสิริพรรณไม้มิ่งใหญ่บรมราชินีนาถ ณ สวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จตุจักร กรุงเทพฯ และงาน พฤษภัสยาม ท่างสรรพสินค้าเดอะมอลล์ เป็นต้น

ปัจจุบันการเล่นบอนไซในเมืองไทยขยายตัวออกไปใน วงกว้าง นอกจากบอนไซตรงมาตรฐานแล้ว บอนไซขนาดจิ๋ว และไม้แคระชนิดต่างๆ ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่มีผู้สนใจมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีพื้นที่เลี้ยงไม่มากนัก ทั้งยังมีร้านจำหน่ายบอนไซในโลกออนไลน์ ตลาดต้นไม้ รวมถึงจำนวนสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

2.2.9.2 ปรัชญาบอนไซ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อผู้สร้างบอนไซได้สัมผัสการเลี้ยง และดูแลบอนไซมาระยะหนึ่ง จนเกิดความผูกพัน เข้าใจถึงลักษณะนิสัย วิธีการดูแลบอนไซในแต่ละชนิดของตนเอง ดำดิ่ง เข้าถึง ความจริง ความงาม ความรู้ และคุณธรรม ที่แฝงอยู่ในบอนไซ จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยจึงได้ทำการรวบรวม ปรัชญาบอนไซ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทำการศึกษาให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมบอนไซ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมปรัชญาของบอนไซไว้ ดังนี้

- ผู้ที่ทำบอนไซต้องมีใจรักธรรมชาติของต้นไม้อย่างแท้จริง พร้อมทั้งต้องมีความอดทน รอคอย อาจใช้เวลานานหลายปีจึงจะเห็นผลความสำเร็จ แต่เมื่อจัดทำตกแต่งจนเกิดความสวยงามแล้ว ก็ยอมเป็นการเพิ่มความสุขทางใจให้กับตัวเอง และผู้พบเห็น (สมาน ศรีปราโมช. 2544)

- คนกับต้นไม้ ได้มีความเป็นมาตามธรรมชาติควบคู่กัน พึ่งพาอาศัยกันมาโดยตลอด ดังนั้นเพื่อความมั่นคงทั้งสองฝ่าย คนกับต้นไม้จึงทอดทิ้งกันเสียมิได้ (ระพี สาคริก. 2527)

2.2.9.3 ความเชื่อกับบอนไซ บอนไซ คือ ต้นไม้ที่ถูกทำให้แคระแกร็นปลูกอยู่ในกระถาง เล็ก ๆ เป็นงานศิลปะที่เป็นผลมาจากการอดทนดูแลรักษา และเอาใจใส่หลายปี ส่วนใหญ่แล้วบอนไซเป็นตัวแทนของการแสดงให้เห็นรูปแบบของต้นไม้ในธรรมชาติ ที่มีการย่อส่วนให้เล็กลงให้มีเสน่ห์น่าหลงใหล บอนไซต้องการน้ำ อากาศ แสง และสารอาหารที่เพียงพอ หากดูแลอย่างเหมาะสมบอนไซสามารถมีอายุยืนกว่าต้นไม้ขนาดปกติของพันธุ์พืชชนิดเดียวกันในธรรมชาติ

จากภาษาญี่ปุ่นคำว่า "บอนไซ" หมายถึงต้นไม้ชนิดหนึ่งที่อยู่ในกระถาง แต่คำนิยามมีความหมายมากขึ้น เริ่มด้วยรูปแบบของต้นไม้ และกระถางที่มีความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว รูปทรงพื้นผิว สีสนของบอนไซ ที่ได้รับการยกย่อง โดยต้นไม้ถูกจัดรูปทรงไม่เพียงเป็นต้นไม้ที่อยู่ในกระถางเท่านั้น แต่ให้ธรรมชาติ และระยะเวลาค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนไปตามวิถีทางของต้นไม้ นั้น ๆ ทุกกิ่งก้านของบอนไซถูกจัดรูปทรง ถูกตัด ดัดกิ่ง จนกระทั่งได้รูปทรงตามที่ต้องการ จากนั้นคือการรักษารูปทรงของบอนไซ และพัฒนารูปทรงให้ดีขึ้น ด้วยการตัดและตัดเล็ม ตามกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดตลอดเวลา ต้องอยู่ในสภาพการดูแลที่สมบูรณ์ ในช่วงเวลาที่อากาศแห้งแล้งบอนไซไม่สามารถออกราก เพื่อทำหน้าที่หล่อเลี้ยงลำต้น และจะไม่ได้รับสารอาหารตามปกติ จากซากพืชซากสัตว์ บอนไซจะขึ้นอยู่กับเจ้าของคนปัจจุบันของมันทั้งหมด บอนไซเป็นต้นไม้ในกระถาง แม้ว่าจะต้องใช้เวลานาน แต่บอนไซที่เรียบง่าย ก็สามารถดูแลรักษาได้ไม่ยากมากไปกว่าพืชกระถางชนิดอื่น ๆ

บอนไซนอกจากจะเป็นต้นไม้ที่ปลูกอยู่ในกระถางแล้ว พรรณทวี พรประเสริฐกุล (2547) ยังกล่าวถึงนัยยะสำคัญของบอนไซว่า เป็นงานศิลปะที่เป็นผลมาจากการอดทนดูแลเอาใจใส่เป็นตัวแทนของการแสดงถึงรูปแบบของต้นไม้ในธรรมชาติ ที่มีการย่อส่วนให้เล็กลงให้มีเสน่ห์น่าหลงใหล สอดคล้องกับความเห็นของ พัฒน์ พิธาน (2547) ที่กล่าวถึงความงดงามของบอนไซขึ้นอยู่กับความกลมกลืนของต้นไม้ และกระถาง ที่ให้ความรู้สึกเหมือนเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ในธรรมชาติ อายุของต้นไม้ จึงไม่ใช่ตัวกำหนดคุณสมบัติหลักของบอนไซแต่เป็นเทคนิคการสร้างบอนไซให้ดูเหมือนเป็นต้นไม้แก่แก่

ในอดีตจีนมีอิทธิพลกับวัฒนธรรมของญี่ปุ่นโดยเฉพาะหลักปรัชญา ญี่ปุ่นได้นำปรัชญาและศิลปะของจีนมาใช้ โดยอิทธิพลที่สำคัญคือลัทธิเซนของจีน การทำบอนไซเป็นการฝึกฝนทางจิตใจ และประดับตกแต่งเพื่อความสวยงาม ความเชื่อที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมบอนไซโดย สมาน ศรีปราโมช (2544) กล่าวว่า บอนไซโดยทั่วไปมีจุดเด่น 3 จุด ยอดของสามเหลี่ยม เป็นสัญลักษณ์แทนสวรรค์ มุมแหลมของฐานสามเหลี่ยม เป็นสัญลักษณ์แทนโลก มุมป้าน เป็นสัญลักษณ์แทนมนุษยชาติ การตัดแต่งบอนไซจึงให้ทั้งสามจุดนี้ได้สมดุลกัน และมีความเป็นสุนทรียภาพ (ภาพที่ 29)

ภาพที่ 29 บอนไซกับความเชื่อทรงสามเหลี่ยม จากเพจ วัฒนธรรมบอนไซ โดยผู้วิจัย

2.2.9.4 รูปแบบของบอนไซ ขนาด และกระถางบอนไซ รูปทรงบอนไซมีการจัดรูปแบบที่หลากหลาย โดยแต่ละแบบเป็นเหมือนตัวแทนต้นไม้ที่เห็นในธรรมชาติ (ภาพที่ 30) ปัจจุบันรูปแบบบอนไซเปิดกว้างสำหรับความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องยึดติดกับรูปแบบใด ๆ ถึงกระนั้นรูปแบบก็มีความสำคัญในการทำความเข้าใจรูปร่างพื้นฐาน และควรเป็นแนวทางในการฝึกสร้างบอนไซให้ประสบความสำเร็จ (bonsaiempire, 2013)

ภาพที่ 30 รูปแบบของบอนไซ จากเพจ วัฒนธรรมบอนไซ โดยผู้วิจัย

โดยพืชพรรณที่นิยมนำมาทำบอนไซได้แก่ ต้นสนคุโรมะสึ ต้นสนฮิโนกิ ต้นสนชิมปาคุ ต้นอาซาเลีย ชาง ต้นสกุล (ม.ป.ป.) กล่าวถึงรูปแบบของบอนไซญี่ปุ่นไว้ว่า ญี่ปุ่นได้แบ่งลักษณะบอนไซไว้ 5 ลักษณะโดยถือการตั้งของลำต้นเป็นหลัก ดังนี้ (ภาพที่ 31)

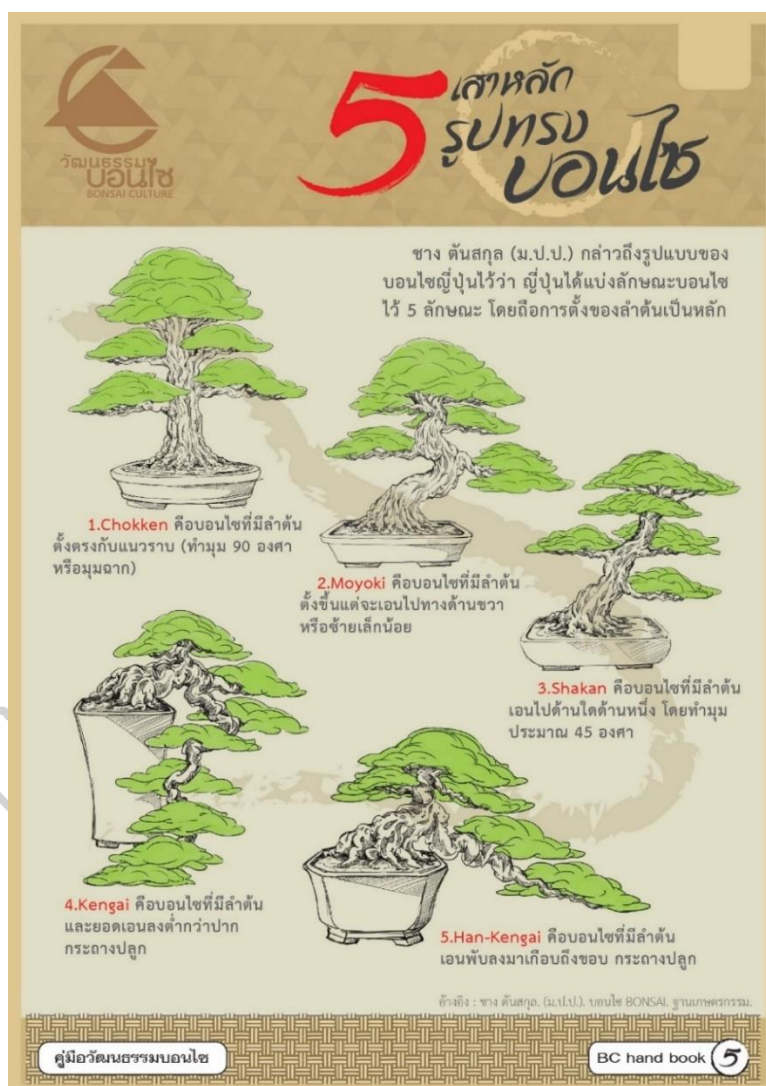
แบบที่ 1 Chokken คือบอนไซที่มีลำต้นตั้งตรงกับแนวราบ (ทำมุม 90 องศาหรือมุมฉาก)

แบบที่ 2 Moyoki คือบอนไซที่มีลำต้นตั้งชันแต่จะเอนไปทางด้านขวา หรือซ้ายเล็กน้อย

แบบที่ 3 Shakan คือบอนไซที่มีลำต้นเอนไปด้านใดด้านหนึ่ง โดยทำมุมประมาณ 45 องศา

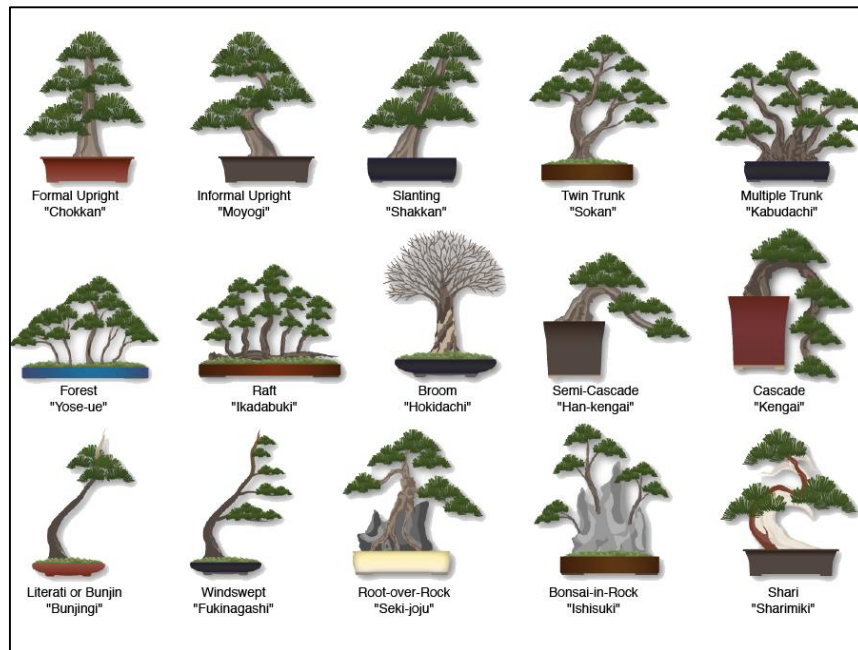
แบบที่ 4 Kengai คือบอนไซที่มีลำต้น และยอดเอนลงต่ำกว่าปากกระถางปลูก

แบบที่ 5 Han-Kengai คือบอนไซที่มีลำต้นเอนพับลงมาเกือบถึงขอบ กระถางปลูก

ภาพที่ 31 ลักษณะบอนไซ 5 แบบ จากเพจ วัฒนธรรมบอนไซ โดยผู้วิจัย

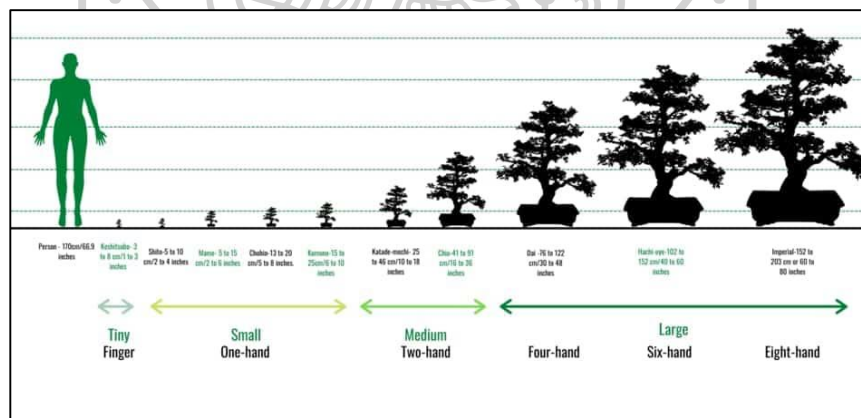
โดยรูปแบบของบอนไซญี่ปุ่นยังมีการจำแนกรูปทรงย่อยลงไปอีกจาก 5 รูปแบบข้างต้น ที่เป็นรูปแบบหลัก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลรูปแบบบอนไซจากเว็บไซต์ Bonsai Empire ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบของบอนไซญี่ปุ่นไว้ จำนวน 15 รูปทรงและได้มีการกำหนดขนาด ดังนี้ (ภาพที่ 32)

ภาพที่ 32 รูปแบบของบอนไซญี่ปุ่น

ที่มา : <https://www.bonsaiempire.com/origin/bonsai-styles>

บอนไซ มี 10 ขนาด แบ่งตามความสูง วัดจากบริเวณโคนต้นจนถึงปลาย ตั้งแต่ 3 - 203 เซนติเมตร (ภาพที่ 33)

ภาพที่ 33 ขนาดของบอนไซญี่ปุ่น

ที่มา : <https://plantpaladin.com/bonsai-size-classification>

บอนไซอาศัยอยู่บนพื้นที่จำกัด การจัดวางจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเลี้ยง ก่อนการเลือกบอนไซจะต้องพิจารณาว่า จุดไหนที่บอนไซสามารถมีชีวิตอยู่ได้ (พรรณทวิ พรประเสริฐกุล, 2547)

กระถางบอนไซมีหลายแบบ ขนาดเล็กใหญ่ตามความเหมาะสมของต้นไม้ กระถางจึงสัมพันธ์กับปริมาณดิน และรากของต้นไม้ การปลูก จึงต้องกะปริมาณให้ได้สัดส่วนเพียงพอให้รากหาอาหาร และดำรงชีวิตอยู่ได้ กระถางบอนไซที่ดีควรมีระบายน้ำที่กว้าง ระบายน้ำได้ดีเพื่อป้องกันการเกิดแองน้ำ ควรมีขาของกระถาง (โอสถ โกสิน, 2521)

ภาพที่ 34 กระถางบอนไซญี่ปุ่น

ที่มา : <https://agrotexglobal.com/how-to-choose-pot-for-your-bonsai/>

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวพบว่า วัฒนธรรมบอนไซ คือ การปลูก การดูแลต้นไม้ในกระถาง หรือภาชนะขนาดเล็ก เพื่อให้ต้นไม้มีรูปร่าง และขนาดที่เล็กเหมือนต้นไม้ใหญ่ในธรรมชาติ มีการตัดแต่ง และตัดกิ่งให้สวยงามตามต้องการ การปลูกบอนไซเป็นทั้งศิลปะ และกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้ปลูกมีความสุข ผ่อนคลาย วัฒนธรรมบอนไซได้รับความนิยมในหลายประเทศ การปลูกบอนไซไม่เพียงแต่เป็นการสร้างความสวยงาม แต่ยังเป็นการฝึกสมาธิ ความอดทน ผู้ปลูกบอนไซต้องใช้เวลา ความใส่ใจในการดูแลต้นไม้ให้เจริญเติบโต คงรูปทรงที่ต้องการ วัฒนธรรมบอนไซจึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ ศิลปะ และความสงบของจิตใจ ที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกัน

2.3 กรณีศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นที่เคารพรักของครอบครัว ควรดูแลด้วยความรักความเข้าใจ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย และสุขภาพใจที่ดี ทุกภาคส่วนของสังคม จึงมีการสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมระยะยาวที่เน้นการ

รับรู้ การเข้าร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชน เพื่อช่วยลดความเครียด และเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนับสนุนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัย โดยมีรายละเอียดของกรณีศึกษา ดังนี้

2.3.1 สังคมผู้สูงอายุ ในจังหวัดนครราชสีมา

ภาคอีสาน สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ไปสู่สังคมสูงวัยมากขึ้น โดยในปี 2555 มีสัดส่วนประชากรสูงอายुर้อยละ 15.8 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.4 ในปี 2560 ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 17.1 ของสัดส่วนผู้สูงอายุระดับประเทศ จึงทำให้ประชากรวัยแรงงาน ต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น จากประชากรวัยแรงงาน 3.41 คน ดูแลผู้สูงอายุ 1 คน ในปี 2555 เป็นประชากรวัยแรงงาน 3.13 คน ดูแลผู้สูงอายุ 1 คน ในปี 2560

2.3.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ในจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา มีผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 509,535 คน คิดเป็นร้อยละ 18.08 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 263,122 คน คิดเป็นร้อยละ 55.27 และเพศชาย 212,919 คน คิดเป็นร้อยละ 44.73 (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา, 2565) ข้อมูลจากองค์กรเครือข่ายผู้สูงอายุจังหวัด นครราชสีมา พบว่ามี ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดนครราชสีมา 2,679 ชมรม อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ 2,572 คน คลังปัญญาผู้สูงอายุ 442 คน บ้านกลางของผู้สูงอายุในชุมชน 30 แห่ง ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ 44 แห่ง โรงเรียนผู้สูงอายุ 35 แห่ง สถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ 2 แห่ง (ภาพที่ 35)

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษากลุ่ม ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จึงได้มีการลงพื้นที่สำรวจ และสังเกต พื้นที่ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ต.หนองหัว อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบครบวงจร ตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ มีแหล่งสาธารณูปโภคของตำบล ได้แก่ วัด, โรงเรียน, และโรงพยาบาลศูนย์ส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล มีวัฒนธรรมประเพณีตามรูปแบบของฮีต 12 คอง 14 ของอีสาน มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของคนในชุมชน ด้านผู้คน ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่ส่วนใหญ่จะเป็น ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน มีผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าไหม มีการทอผ้าไหมที่เป็นลวดลายอัตลักษณ์ของชุมชน คือลวดลายขอนาค น้อยลวดลายปลาโต ด้านเศรษฐกิจในชุมชน มีการส่งเสริมด้านการทอผ้าจากหน่วยงานต่าง ๆ แต่ยังไม่สามารถส่งเสริมในเรื่องการตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรที่เหลือใช้ในชุมชน

ภาพที่ 35 จำนวนผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา จากเพจ Isan inside ปรับปรุงโดยผู้วิจัย
ที่มา : https://www.facebook.com/search/top?q=isan%20insight&locale=th_TH

2.3.1.2 แนวทางการจัดการความเครียดของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

ได้มีการวางรูปแบบการจัดการลดความเครียดผู้สูงอายุ แบ่งตามลักษณะการประยุกต์ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา มี 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการจัดการให้ผู้สูงอายุมีความสุขเพื่อลดความเครียด และรูปแบบการใช้กิจกรรมการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียด การจัดการความเครียดของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมีความสุข และใช้กิจกรรมการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียด โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขปฏิบัติงานผู้สูงอายุประจำโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นผู้ดำเนินงานจัดกิจกรรมลดความเครียด

ผลสรุป ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา มีผู้สูงอายุ จำนวน 476,041 คน คิดเป็นร้อยละ 18.08 ของประชากรทั้งหมด แนวทางการจัดการความเครียดของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ควรมีการจัดการให้ผู้สูงอายุมีความสุข ลดความเครียด มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนมีกิจกรรมทางสังคม

2.3.2 ผู้สูงอายุกับงานสวน สร้างสมดุลทางร่างกาย และจิตใจ

การทำสวนเป็นเรื่องปกติในหมู่ผู้สูงอายุ มากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ การทำสวน (Gardening) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปลูก การทำสวนถือว่าเป็นกิจกรรมที่ผ่อนคลายสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งในการทำสวนจำเป็นจะต้องออกแรง และใช้พลังกำลังในระหว่างการทำกิจกรรม เช่น การยก การขุดดิน รดน้ำ โดยกิจกรรมเหล่านี้ สามารถนำมาเป็นงานอดิเรกที่เพลิดเพลิน และจะช่วยให้เคลื่อนไหวร่างกาย จากการทำกิจกรรมทำสวนในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของประโยชน์ด้านสุขภาพในเชิงประจักษ์ ปัญหาการหกล้มในผู้สูงอายุ เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อย เนื่องจากความเสื่อมถอยของร่างกายตามวัย ทำให้ร่างกายไม่แข็งแรง และทรงตัวได้ไม่ดี จากการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป เสี่ยงต่อการหกล้ม 28 – 35% ส่วนในผู้ที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป เสี่ยงต่อการหกล้มเพิ่มขึ้นเป็น 32 – 42% และยังพบว่ามื่ออัตราการเสียชีวิตจากการหกล้มสูงเป็นอันดับ 2 เฉลี่ย 3 คนต่อวัน จากข้อมูลสถานการณ์ปัญหาทางสุขภาพว่าด้วยเรื่องความเสื่อมของร่างกายในผู้สูงอายุ สามารถป้องกันปัญหาได้ด้วยการทำสวน เป็นประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรมใกล้ตัว เพื่อสุขภาพที่ดีเสมอ (ศูนย์พัฒนาองค์ความรู้ด้านกิจกรรมทางกายประเทศไทย, 2565) โดยมีข้อเสนอแนะการมีกิจกรรมทางกายสำหรับผู้สูงอายุเพื่อสุขภาพที่ดียิ่งขึ้น มีดังนี้ (ภาพที่ 36)

ภาพที่ 36 ผู้สูงอายุกับงานสวน สร้างสมดุลทางร่างกาย และจิตใจ จาก สสส.

ที่มา : <https://www.thaihealth.or.th>

2.3.2.1 ควรมีกิจกรรมทางกายระดับปานกลางอย่างน้อย 300 นาทีต่อสัปดาห์

2.3.2.2 ควรมีกิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่อย่างน้อย 2 วันต่อสัปดาห์

2.3.2.3 ควรมีกิจกรรมที่ช่วยเพิ่มความสมดุลของร่างกายอย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์

จากกรณีศึกษาผู้สูงอายุที่ทำงานสวน พบว่า การทำสวนเป็นกิจกรรมที่ผ่อนคลาย ช่วยให้ผู้สูงอายุได้ใช้พลังงาน เคลื่อนไหวร่างกายเนื่องจาก ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อการหกล้มสูง โดยเฉพาะในผู้ที่มีอายุ 65-70 ปีขึ้นไป การหกล้มยังเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตสูงเป็นอันดับสอง โดยเฉลี่ย 3 คนต่อวัน การทำสวนช่วยป้องกันปัญหานี้ได้เพราะการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างสม่ำเสมอช่วยเสริมสร้างความแข็งแรง และการทรงตัวของผู้สูงอายุ ดังนั้น การทำสวนจึงเป็นกิจกรรมใกล้ตัวที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ ช่วยลดความเสี่ยงจากการหกล้ม และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.3.3 ปรับสภาพแวดล้อมด้วยการปลูกต้นไม้ ดีต่อใจวัยสูงอายุ

สำนักงานเลขาธิการกรมกิจการผู้สูงอายุ (2565) กล่าวถึงการปลูกต้นไม้เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ควรแนะนำให้ผู้สูงอายุได้ลองทำ นอกจากจะช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์แล้ว ยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และยังมีนัยว่าเป็นการออกกำลังกายที่ให้ความเพลิดเพลิน รวมถึงเกิดความภาคภูมิใจเมื่อเห็นการเจริญเติบโตของเหล่าพืชพรรณที่ได้ลงมือลงแรงปลูกไว้ (ภาพที่37)

2.3.3.1 สีเขียวของต้นไม้ส่งผลดีต่อสุขภาพกาย และใจมีปัจจัยด้านจิตวิทยาว่าการได้เห็นต้นไม้จะช่วยให้มองสุขภาพของตนเองในทางบวก

2.3.3.2 ช่วยลดความดันโลหิตการปลูกต้นไม้ช่วยลดภาวะความเครียด และความดันโลหิตได้ ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่ดีขึ้น

2.3.3.3 ช่วยลดฝุ่น และฟอกอากาศต้นไม้ช่วยเพิ่มออกซิเจน และดูดซับสารพิษในอากาศทำให้อากาศบริสุทธิ์ ส่งผลดีต่อร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ

2.3.3.4 การปลูกต้นไม้ช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียว สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับบริเวณที่พักอาศัยทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกสดชื่นผ่อนคลาย

2.3.3.5 การปลูกต้นไม้ หรือการทำสวนยังช่วยส่งเสริมด้านสุขภาพร่างกายให้กับผู้สูงอายุ เนื่องจากการทำสวนเป็นกิจกรรม การใช้กำลังกายที่ดีต่อสุขภาพ เป็นการออกกำลังกายเล็กน้อยที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้

ภาพที่ 37 ปรับสภาพแวดล้อมด้วยการปลูกต้นไม้ ดีต่อใจวัยสูงอายุ จากกรมกิจการผู้สูงอายุ

ที่มา : <https://www.dop.go.th/th/know/13/1496>

จากการศึกษาการปรับสภาพแวดล้อมที่ดีต่อผู้สูงอายุนั้น พบว่าการปลูกต้นไม้เป็นกิจกรรมที่ควรแนะนำให้ผู้สูงอายุได้ลองทำ เพราะนอกจากจะช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์แล้ว ยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเป็นการออกกำลังกายที่ให้ความเพลิดเพลิน การเห็นการเจริญเติบโตของพืชพรรณที่ตนเองปลูกยังทำให้เกิดความภาคภูมิใจ มองชีวิตในแง่บวกมากขึ้น

2.3.4 บอนไซหมอน สวยกินได้ สวนเอเวอร์กรีน เขาใหญ่ จ.นครราชสีมา

มัลเบอร์รี่ หรือ หมอน ที่อุดมไปด้วยคุณประโยชน์จากใบ ผล ทั้งยังทำเป็นไม้ตัดที่ สวยงาม นิรันดร์ชัย เกษบึงกาฬ เจ้าของสวนเอเวอร์กรีน เขาใหญ่ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ทำบอนไซหมอน ที่มีความสวยงาม และผลไว้รับประทาน การเลือกกิ่งในการทำบอนไซ ควรเป็นกิ่งที่ น้ำตาล สมบูรณ์ ขนาดไม่เล็กจนเกินไป มียอดแตกแขนงแผ่สวยงาม นำมาปักชำในกระถาง จากนั้นนำ ลวดมาตัดให้ได้รูปทรงตามต้องการ จากนั้นเพิ่มความสวยงามของกระถางด้วยหิน ตุ๊กตาเซรามิก ประดับมอส หรือดอกไม้ต่าง ๆ ตามต้องการ เพื่อเพิ่มมูลค่า เลือกใช้กระถางเซรามิก หรือดินเผาที่มี รูปทรงสวยงาม

ต้นหมอนตัดดูแลง่าย ปลูกได้ในดินแทบทุกประเภท ทนอด ไม่ค่อยมีโรค สามารถ เลี้ยงในพื้นที่เล็ก ๆ หรือในบ้านได้ ขอเพียงมีแสงแดดเข้าถึง และรดน้ำเป็นประจำทุกวัน แต่ควรระวัง ไม่ให้มดขึ้น เพราะจะนำเพลี้ยแป้งมาทำลายต้นได้ (ภาพที่ 38)

เมื่อต้นใหญ่ขึ้นควรเปลี่ยนขนาดกระถางให้สมดุลกับต้น และควรหมั่นตัดแต่งกิ่งใบ ไม่ให้รกเกินไป ที่สำคัญไม่ควรไ้ใบมากเกินไป เพราะหากใบมากเกินไป ผลจะน้อย (กรวิวัฒน์ วีนิล, 2562)

ภาพที่ 38 นิรันดร์ชัย เกษบึงกาฬ เจ้าของสวนเอเวอร์กรีน เขาใหญ่ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

ที่มา : <https://www.thairath.co.th/news/local/1706133>

2.3.5 ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมใน จังหวัดนครราชสีมา

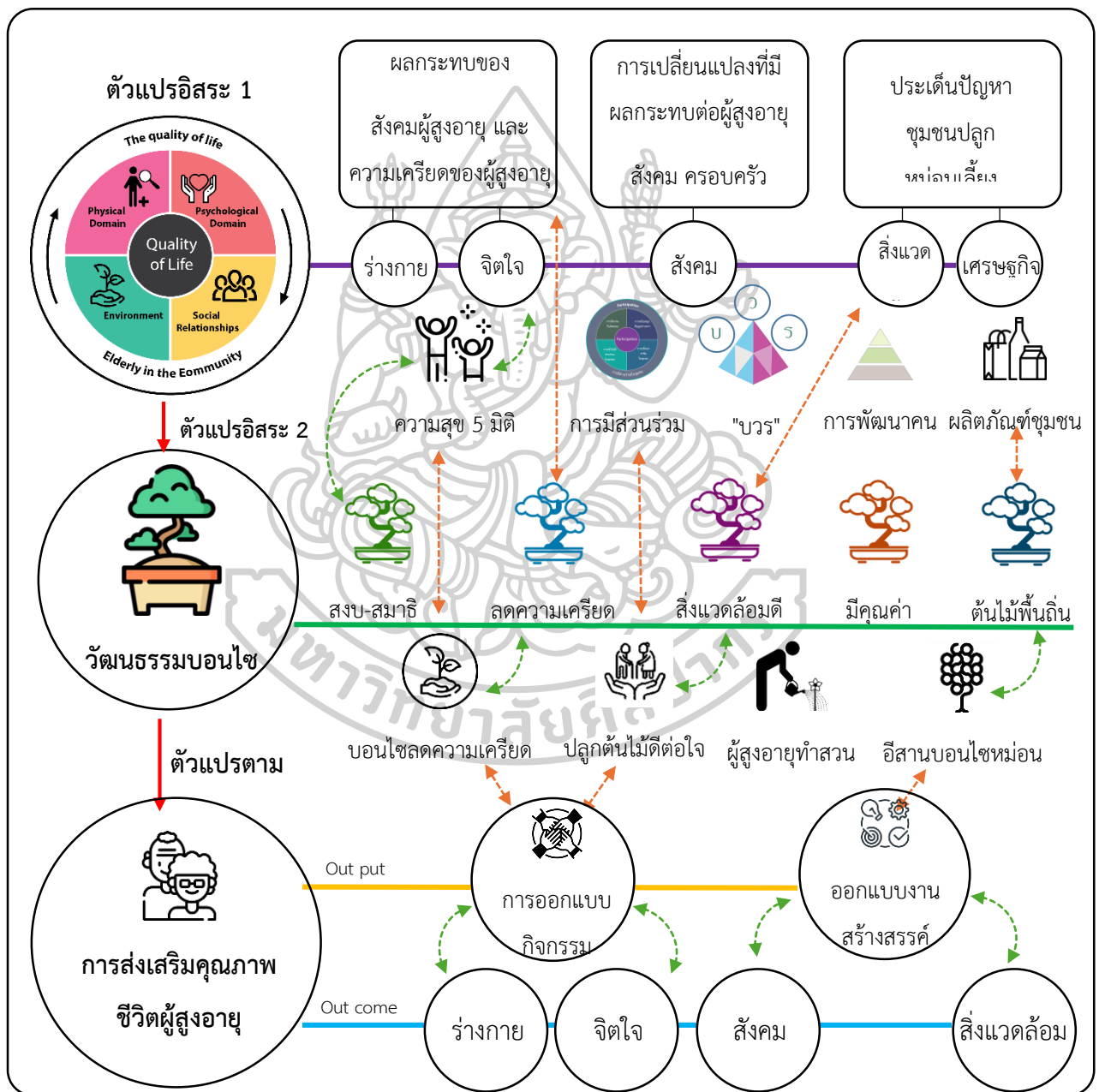
จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมาเป็นเวลานานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าไหมมีความผูกพันกับวิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรม ไม่เพียงแต่ในสังคมเกษตรกรยังรวมถึงการดำรงชีวิตประจำวันประชาชนทั่วไป การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น เกษตรกรที่ประกอบอาชีพทางด้านนี้จะเป็นผู้ที่สูงอายุใช้เวลาว่าง จากการทำไร่ ทำนา ทำเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ (สมพงษ์ จันพิทักษ์, ม.ป.ป.) การส่งเสริมพัฒนาอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม มีกระบวนการผลิตหลายขั้นตอน ตั้งแต่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม ฟอกย้อมสีไหม ทอผ้าไหม และแปรรูปผลิตภัณฑ์ไหม อภิขญา ลีลา วณิชกุล (2564) กล่าวถึงชุมชนเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนหม่อนไหมในจังหวัดนครราชสีมา ว่าเป็นหนึ่งในสี่จังหวัดผู้ผลิตผ้าไหมของเครือข่ายนครชัยบุรีรินทร์ ซึ่ง เป็นคลัสเตอร์ผู้นำการผลิตไหมของประเทศไทย ทำให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นแหล่งผลิตผ้าไหมที่มีคุณภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแก่ผู้บริโภค และมีพื้นที่เหมาะสมแก่ การผลิตผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา มีการกระจายไปในพื้นที่ 16 อำเภอ มีเกษตรกร ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 4,625 ราย พื้นที่ปลูกหม่อน 3,790 ไร่ และมีวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทอผ้าไหม ทั้งหมด 79 ราย การผลิตผ้าไหมส่วนใหญ่ยังคงเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านตามภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยในแต่ละท้องถิ่น จะมีการผลิต การย้อมผ้าและ ลวดลายผ้าที่สืบสานกันมาในแต่ละท้องถิ่น บางชุมชนมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าเพื่อเป็นศูนย์รวมของการผลิต การย้อมเส้นไหม และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้รับการส่งเสริมและมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีความหลากหลายขึ้น เช่น ย้อมเส้นไหมด้วยสีธรรมชาติสบูโปรตีนไหม โปรตีนไข่ไหม เป็นต้น (ภาพที่ 39)

ภาพที่ 39 ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมใน จังหวัดนครราชสีมา

2.4 การสรุปกรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม

การสรุปกรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตจากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษาชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัด นครราชสีมา จากการทำวิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการทบทวนวรรณกรรมได้ ดังนี้

ภาพที่ 40 กรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษาชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปตามขั้นตอน และถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยมีการเรียงลำดับวิธีดำเนินการวิจัย ดังขั้นตอนต่อไปนี้

- 3.1 ประเภทของการวิจัย
- 3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประเภทของการวิจัย

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษาชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยกระบวนการออกแบบการทดลอง (Experimental design) ซึ่งมีกระบวนการจัดลำดับการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่สังเกต และสัมภาษณ์ โดยกำหนดรูปแบบการสังเกต และสัมภาษณ์ เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

แบบที่ 1 ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) กับกลุ่มผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพื้นที่ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ วิถีชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน แหล่งสาธารณูปโภคของชุมชน แหล่งท่องเที่ยว และอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดแนวทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

แบบที่ 2 ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมบอนไซ ในภูมิภาคอีสาน เกี่ยวกับประโยชน์ของการสร้างสรรค์บอนไซ หลักการสร้างบอนไซโดยใช้ต้นไม้พื้นถิ่นอีสาน การต่อยอดจากวัฒนธรรมบอนไซ เพื่อหาแนวทางในการออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ จากการใช้วัฒนธรรมบอนไซสู่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

แบบที่ 3 ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม (Focus group) จากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ พื้นที่ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา เกี่ยวกับประเด็นปัญหาในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย มีผลกระทบกับชุมชนอย่างไรบ้าง ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา และส่งเสริมคุณภาพให้กับผู้สูงอายุในชุมชน

3.1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบประเมินการปฏิบัติ จากกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา จากนั้นจะนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการหาค่าสถิติ

3.1.3 การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research)

ผู้วิจัยทำการสร้างสถานการณ์ และเงื่อนไขต่าง ๆ ขึ้น จากการออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อทำการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะทำการทดลองเก็บตัวอย่างทรัพยากรในชุมชน มาผลิตผลงานสร้างสรรค์โดยมีหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นแนวทางในการออกแบบ และประเมินผลงานการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต และผู้บริโภค เพื่อส่งเสริมด้านเศรษฐกิจของชุมชน

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการจำแนกประชากร และกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งตามรูปแบบการวิจัย ในเชิงคุณภาพ แบ่งย่อยเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ที่มีบทบาทสำคัญกับชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมบอนไซในภูมิภาคอีสาน ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ของการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบก้อนหิมะ หรือแบบลูกโซ่ (Snowball or chain sampling) โดยผู้วิจัยทำการค้นหาตัวอย่างเริ่มแรก คือ ผู้นำชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และผู้เชี่ยวชาญด้านบอนไซอีสาน ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เมื่อได้ข้อมูลจากตัวอย่างแรกแล้ว ผู้วิจัยจึงสอบถามถึงตัวอย่างถัดไปจากตัวอย่างแรก เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่ 2 และ 3 จนกระทั่งข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว (Data saturation) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) มีการจำแนกเป็น 3 กลุ่ม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1.1 ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มผู้นำชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ที่มีบทบาทต่อชุมชน ด้านต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา เพื่อรับทราบข้อมูลเบื้องต้น ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

- นายกองค้การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 ท่าน
- กำนัน ประจำตำบลหนองหว้า จำนวน 1 ท่าน
- ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 ท่าน

3.2.1.2 ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มศิลปิน นักออกแบบ และผู้เชี่ยวชาญด้านการทำบอนไซ ในเขตพื้นที่ภาคอีสาน เพื่อศึกษาบริบทวัฒนธรรมบอนไซในพื้นที่ภาคอีสาน ให้เกิดเป็นแนวทางในการนำวัฒนธรรมบอนไซ มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จำนวนทั้งหมด 5 ท่าน ประกอบด้วย

- อุนายก สมาคมบอนไซไทย ประจำภาคอีสาน จำนวน 1 ท่าน
- ประธานชมรมบอนไซโคราช จำนวน 1 ท่าน
- ปราชญ์บอนไซอีสาน จำนวน 1 ท่าน
- กรรมการสมาคมบอนไซไทย ประจำภาคอีสาน จำนวน 1 ท่าน
- สมาชิกชมรมบอนไซโคราช จำนวน 1 ท่าน

3.2.1.3 ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสนทนากลุ่ม จากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ กับ และมีบทบาทสำคัญกับผู้สูงอายุในชุมชนในเขตพื้นที่ ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา เพื่อรับทราบประเด็นปัญหา และทำการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาพร้อมกันตามหลัก การมีส่วนร่วม แนวคิดการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้วยพลัง “บวร” และหลักการสร้างคนให้มีความสุข จำนวนทั้งหมด 8 ท่าน ประกอบด้วย

- เจ้าอาวาสวัดป่าธรรมดา จำนวน 1 ท่าน
- ผู้ใหญ่บ้าน บ้านคิมมะอุ-สวนหม่อน จำนวน 1 ท่าน
- ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองผือ จำนวน 1 ท่าน
- ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองจาน จำนวน 1 ท่าน
- เจ้าหน้าที่ รพ.สต. จำนวน 1 ท่าน
- ประชาชนชุมชน จำนวน 3 ท่าน

3.2.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ของการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดพื้นที่เป้าหมาย ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนผู้สูงอายุอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อเทียบกับประชากรผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดนครราชสีมา และเป็นชุมชนที่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดของประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.2.2.1 ประชากร (Population) คือกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา จำนวน 4 ชุมชน เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในกลุ่มติดสังคม จำนวน 549 คน ประกอบด้วย กลุ่มชุมชนบ้านคิมมะอุ กลุ่มชุมชนบ้านสวนหม่อน กลุ่มชุมชนบ้านหนองผือ และกลุ่มชุมชนบ้านหนองจาน

3.2.2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ เกรจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จากสูตร

$$n = \frac{x^2 N p (1 - p)}{e^2 (N - 1) + x^2 p (1 - p)}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

x^2 = ค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 1 และระดับความเชื่อมั่น 95% ($x^2 = 3.841$)

p = สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร ($p = 0.5$)

เมื่อแทนค่าตัวแปรในสมการ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 549 คน ยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ 10% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเท่ากับ

$$n = \frac{3.841 \times 549 \times 0.5 \times 0.5}{(.10)^2 \times (549-1) + 3.841 \times 0.5 \times 0.5}$$

$$= 81.86 \approx 90 \text{ คน}$$

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 120 คน เพื่อให้สะดวกกับการเก็บข้อมูล จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) โดยใช้เกณฑ์กลุ่มชุมชนแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มชุมชนบ้านคิมมะอู 30 คน กลุ่มชุมชนบ้านสวนหม่อม 30 คน กลุ่มชุมชนบ้านหนองฝื่อ 30 คน และกลุ่มชุมชนบ้านหนองจาน 30 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม แบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และแบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม ที่กำหนดประเด็นให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.3.1.1 แบบสัมภาษณ์ กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพื้นที่ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ วิถีชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน แหล่งสาธารณูปโภคของชุมชน แหล่งท่องเที่ยว และอัตลักษณ์ของชุมชน

3.3.1.2 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมบอนไซ ในภูมิภาคอีสาน เกี่ยวกับ ประโยชน์ของการสร้างสรรค์บอนไซ หลักการสร้างบอนไซโดยใช้ต้นไม้พื้นถิ่นอีสาน การต่อยอดจากวัฒนธรรมบอนไซ

3.3.1.2 แบบสนทนากลุ่ม จากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ พื้นที่ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นในการสนทนาเกี่ยวกับ ด้านบริบทภูมิทัศน์ วัฒนธรรมภายในชุมชน ด้านวิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

3.3.2.1 แบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยทำการคัดเลือกคำถามจำนวน 15 คำถามโดยแบ่งเป็นคำถามด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และเพิ่มคำถามเกี่ยวกับความสุข 5 มิติของผู้สูงอายุอีก 5 คำถาม รวมเป็น 20 คำถาม

3.3.2.2 แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน แบบไม่ระบุชื่อ ตัวของผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดรหัสแทน เช่น A-01 A-02 เป็นต้น เพื่อตรวจสอบการเก็บ แบบประเมิน โดยเป็นคำถามที่สอดคล้องกับแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

3.3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจหาค่าตรงกันความสอดคล้อง (IOC: Index of item objective congruence) การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาข้อความแต่ละข้อใน เครื่องมือวัดโดยกำหนดคะแนนสำหรับพิจารณาคำถามแต่ละข้อ พิจารณาคำถามแต่ละข้อ การให้คะแนนความเห็นผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ IOC ดังนี้

ให้ + 1 คะแนน แน่ใจว่าคำถามนี้สอดคล้องตรงกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ 0 คะแนน ไม่แน่ใจว่าคำถามนี้สอดคล้องตรงกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ - 1 คะแนน แน่ใจว่าคำถามนี้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตาม วัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดตาม

สูตรของโรวิลเนลลีและแฮมเบิลตัน (Rov i nel li and Hambleton) ดังนี้

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum A}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องของความเห็น ผู้เชี่ยวชาญ

$\sum R$ แทน ผลรวมของความเห็นผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การพิจารณาคือ ถ้าค่าตรงกันความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (ค่า IOC) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.6 แสดงว่า ข้อความนั้นมีความตรงตามเนื้อหาและถ้าค่าต่ำกว่า 0.6 คำถามนั้น ใช้ไม่ได้ต้องปรับปรุง โดยมีผลการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือโดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item objective concurrence) โดยผู้เชี่ยวชาญได้ค่า IOC = 1 (รายละเอียดใน ภาคผนวก ก)

3.4 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงมีวิธีการที่แตกต่างกัน รวมถึงกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ที่จัดอยู่ในหมวดของกลุ่มเปราะบางในงานวิจัยในมนุษย์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามกระบวนการ ที่สอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานวิจัยตามหลักจริยธรรมในมนุษย์ รหัสโครงการ (Project code) : HEC-01-66-072 (รายละเอียดในภาคผนวก ก) โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.4.1 วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซกรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured interview) ให้ครอบคลุมตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยโดยวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพที่กำหนดไว้ 2 แบบ มีดังนี้

3.4.1.1 สัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม (Focus group) จากกลุ่มคนที่มีความสำคัญกับพื้นที่ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จำนวน 8 ท่าน มีประเด็นในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับด้านบริบทภูมิทัศน์ วัฒนธรรมภายในชุมชน ด้านวิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น การส่งเสริมด้านจิตใจ การส่งเสริมด้านร่างกาย การส่งเสริมด้านสังคม และการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม

3.4.1.2 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ด้วยการพูดคุยสอบถามความคิดเห็น โดยการเก็บข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์นอกเวลาทำงานของผู้ให้ข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้มาผู้วิจัยจะไม่มีการเปิดเผยชื่อของกลุ่มประชากรต่าง ๆ ตลอดจนกลุ่มเป้าหมายในการสังเกต และทำการลบล้างการใส่ชื่อเป้าหมายในการสังเกตโดยกลุ่มประชากรสามารถให้ความคิดเห็นได้ตามความสมัครใจ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมบอนไซ จากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบอนไซ ในเขตพื้นที่ภาคอีสาน จำนวน 5 ท่าน โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ วัฒนธรรมบอนไซในภูมิภาคอีสาน ประโยชน์ของการสร้างสรรค์บอนไซ หลักการสร้างบอนไซโดยใช้ต้นไม้พื้นถิ่นอีสาน การต่อยอดจากวัฒนธรรมบอนไซ

2) กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพื้นที่ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จำนวน 5 ท่าน โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ วิถีชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน แหล่งสาธารณูปโภคของชุมชน แหล่งท่องเที่ยว และอัตลักษณ์ของชุมชน

3.4.2 วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ผู้วิจัยได้สร้างสถานการณ์จำลอง โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในการเก็บข้อมูล จากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุก่อนการทำกิจกรรม และแบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมหลังการทำกิจกรรม โดยทำการทดลอง (Experimental Design) กับผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 4 ชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จำนวน 120 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.4.2.1 การประเมินการปฏิบัติกิจกรรม พิจารณาด้วยตัวชี้วัด ในด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม มีการวัดผลการปฏิบัติกิจกรรม ในช่วง ก่อน-หลัง ทำกิจกรรม

3.4.2.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ข้างต้น ในส่วนของการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน โดยใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

3.4.2.3 ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำมาประมวลผล หากมีข้อมูลส่วนใดไม่สมบูรณ์จะทำการคัดออก และทำการเก็บเพิ่มให้ครบตามจำนวนที่ตั้งไว้ จากนั้นผู้วิจัยทำการจำแนกข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้มาซึ่ง โจทย์ในการออกแบบผลงานสร้างสรรค์ และการประยุกต์ใช้ วัฒนธรรมบอนไซ ให้เหมาะสมกับกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการดำเนินงานวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย นำผลการเก็บข้อมูล และการดำเนินการกิจกรรมมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.5.1.1 นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และจากการสัมภาษณ์ ถอดคำตอบในแต่ละประเด็น นำมาแจกแจงเพื่อวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ให้ทราบถึงเหตุ และปัจจัยของการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

3.5.1.2 การจำแนกข้อมูลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในแต่ละด้าน เช่น ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน แหล่งสาธารณสุขปศุสัตว์ ทรัพยากรในชุมชน และอัตลักษณ์ของชุมชน

3.5.1.3 จำแนกข้อมูลวัฒนธรรมบอนไซทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม บริบทบอนไซในภูมิภาคอีสาน ประโยชน์ของการสร้างสรรค์บอนไซ หลักการสร้างบอนไซโดยใช้ต้นไม้พื้นถิ่นอีสาน การต่อยอดจากวัฒนธรรมบอนไซ จัดระเบียบข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมมาได้จัดให้อยู่ในสภาพที่สะดวก และง่ายต่อการวิเคราะห์

3.5.1.4 ใช้การวิเคราะห์เหตุการณ์แบบไม่อิงทฤษฎี โดยจำแนกความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เกิดขึ้นจาก หนึ่งเหตุการณ์ หรือมากกว่านั้น ที่ส่งผลให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่งขึ้น ด้วยการทำการวางเปรียบเทียบข้อมูล การจัดระเบียบหมวดหมู่ จากนั้นสร้างข้อสรุปชั่วคราว สรุปเชื่อมโยงคำหลักเข้าด้วยกัน เพื่อลดทอนข้อมูลที่ไม่จำเป็นออก

3.5.1.5 สรุป ด้วยการเชื่อมโยงข้อสรุปผ่านการตรวจสอบยืนยัน ด้วยการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ด้วยการตรวจแบบสามเส้า (data triangulation) การตีความ (content analysis) ตามนฤมิตนิยม (constructionism) ให้มีความสำคัญกับความคิดรวบยอดที่สรุปออกมามีเนื้อหาสำคัญที่สุดจากประเด็นที่ปรากฏ พร้อมกับนำเสนอในรูปแบบแผนภูมิ แบบพรรณนา อินโฟกราฟิก และตารางเปรียบเทียบ

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

มีขั้นตอนในการดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้

3.5.2.1 การจัดทำข้อมูล นำแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต และแบบประเมินการปฏิบัติ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อน และหลังการทำกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต จนครบ 120 ชุด ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง (Editing) จนครบถ้วนแล้ว นำมาลงรหัสเลข (Code) ตามเกณฑ์ของเครื่องมือแต่ละส่วน เพื่อเปลี่ยนสภาพข้อมูล (Data) เป็นข้อมูล (Information) จากนั้นนำข้อมูลมาบันทึกเพื่อประมวลผล

3.5.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต และแบบประเมินการปฏิบัติ มาบันทึกลงในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS (Statistical Package for the Social Science) เพื่อประมวลผลข้อมูล และพิสูจน์สมมติฐานของงานวิจัย จากการเลือกสถิติที่เหมาะสม ในการคำนวณตามลักษณะของสเกลในการวัดผล

3.5.2.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้คำนวณหาค่าทางสถิติสำหรับการวิเคราะห์ มีลักษณะเป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) อธิบายลักษณะทั่วไปส่วนบุคคล และพฤติกรรมของผู้สูงอายุ ก่อน และหลังจากที่เข้าร่วมกิจกรรม จากคะแนนที่ได้หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และนำไปประมวลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในประเด็นการรับรู้ของผู้สูงอายุ พฤติกรรมขณะร่วมการปฏิบัติกิจกรรม ความสนใจในการการปฏิบัติกิจกรรม บันทึกคะแนนที่ได้จากหลังการปฏิบัติกิจกรรม โดยมีเกณฑ์ที่กำหนดระดับการปฏิบัติกิจกรรม 5 ระดับ ดังนี้

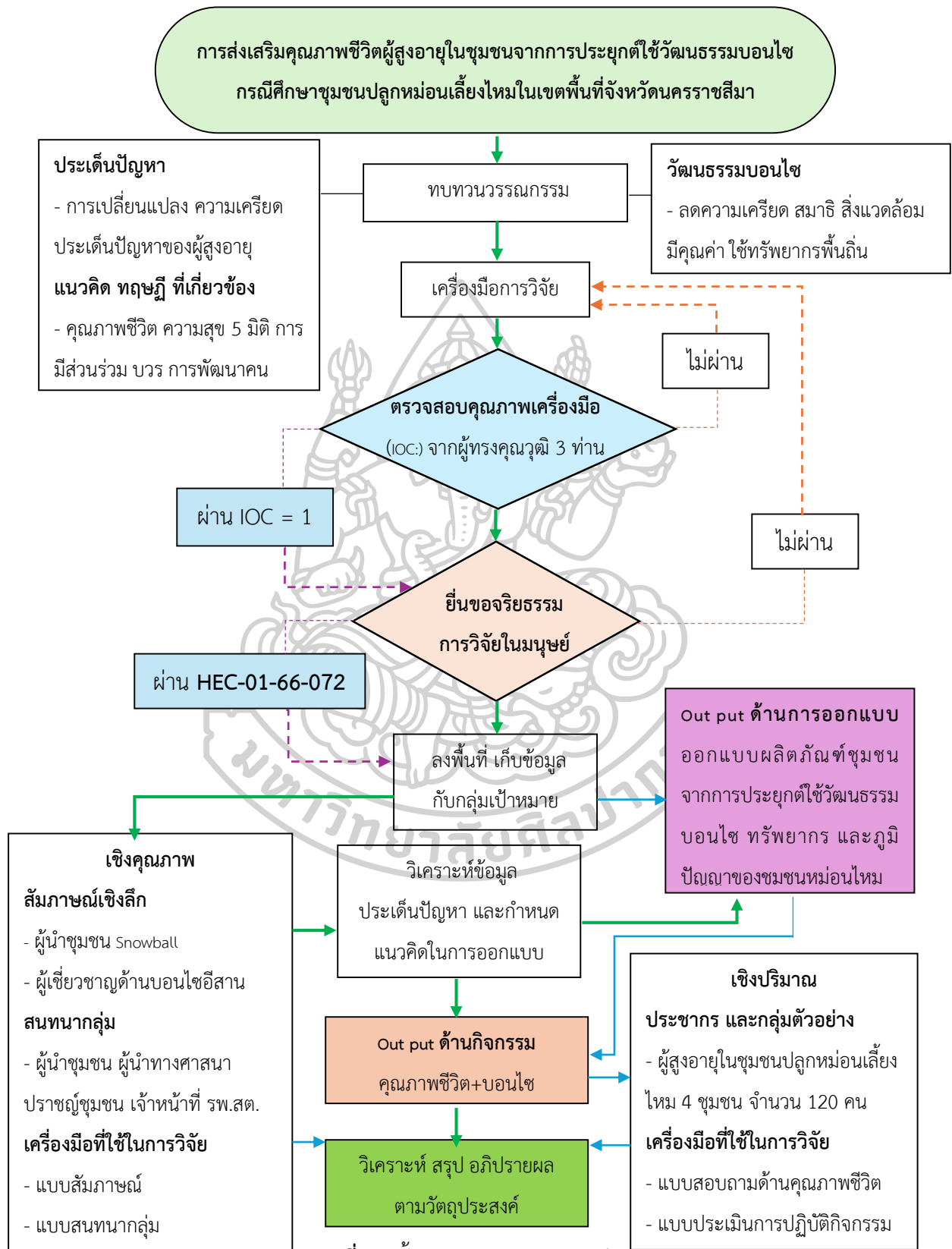
ไม่เลย	หมายถึง	ท่านไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นเลย	รู้สึกไม่พอใจมาก หรือรู้สึกแย่มาก
เล็กน้อย	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นนานๆครั้ง	รู้สึกเช่นนั้นเล็กน้อย รู้สึกไม่พอใจ
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นปานกลาง	รู้สึกพอใจระดับกลางๆ
มาก	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นบ่อยๆ	รู้สึกพอใจหรือรู้สึกดี
มากที่สุด	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นเสมอ	รู้สึกเช่นนั้นมากที่สุด พอใจมากที่สุด

3.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงทดลอง

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิเคราะห์ผลข้อมูลในการทดลอง โดยหลังจากการเก็บข้อมูล ก่อน และหลังทำกิจกรรม นำข้อมูลมาคำนวณหาค่าทางสถิติแล้วจากโปรแกรมสำเร็จรูป ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์แปลความหมายของค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจค่าที่ได้จากการวิเคราะห์ ระดับความพึงพอใจ จะต้องนำมาแปรผล และกำหนดเกณฑ์ไว้ล่วงหน้า (บุญชม ศรีสะอาด, 2546) โดยแบ่งระดับความพึงพอใจ ออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย และระดับ 1 = น้อยที่สุด สถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย โดยกำหนด เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 -4.50	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 -3.50	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 -2.50	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด

3.5.4 การสรุป ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ภาพที่ 41 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้ วัฒนธรรมบอนไซ ทัศนศึกษา ชุมชนปลูกหมอนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม 2) ศึกษาวัฒนธรรมบอนไซ เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุป ในเชิงรูปธรรม นามธรรม 3) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบเชิง วัฒนธรรม และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

โดยผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม นำมาสู่ผลงานสร้างสรรค์ที่ เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบอนไซ จากนั้นผู้วิจัยนำผลของการดำเนินงานวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพ และเชิง ปริมาณมาสรุปผล สู่แนวคิดในการออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์จากวัฒนธรรมบอนไซ เพื่อใช้ในการ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชน ให้เกิดเป็นข้อค้นพบสู่ผลงานสร้างสรรค์เพื่อนำไปต่อยอด ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ผู้สูงอายุในชุมชน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการแบ่งเป็น 4 ส่วน มี ดังนี้

- 4.1 ผลงานสร้างสรรค์ ที่มาจากการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบอนไซ
- 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินงานวิจัย
- 4.3 แนวคิดในการออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ จากวัฒนธรรมบอนไซ
- 4.4 การต่อยอดผลงานสร้างสรรค์ จากการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

4.1 ผลงานสร้างสรรค์ ที่มาจากการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบอนไซ

4.1.1 ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 1 ไม้ตัดวัฒนธรรม Sense of Isan wisdom

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมบอนไซ ใน ประเทศ และต่างประเทศ เกิดเป็นข้อค้นพบเกี่ยวกับวัฒนธรรมบอนไซ และรูปแบบไม้ตัดที่เป็น วัฒนธรรมของไทย พบว่า ต้นไม้ที่นำมาทำไม้ตัดส่วนใหญ่เป็นต้นไม้พื้นถิ่น พบมาในแถบภาคอีสาน จึง เกิดเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ไม้ตัดวัฒนธรรม Sense of Isan wisdom

ผ่านการจัดแสดงผลงานนักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรม รุ่นที่ 3 จำนวนรวม 8 คน ภายใต้ชื่อ “นิทรรศการการแสดงผลงานออนไลน์ นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรมรุ่นที่ 3 : “Phenomenon of 8 Senses” เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2565 โดยมีแนวความคิดที่สะท้อนถึง 8 ความรู้สึก 8 ผลงาน 8 เส้นสายทางวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการศึกษาค้นคว้า ตามแนวทางที่กำหนดไว้ สิ่งที่ค้นพบและเรียนรู้ในระหว่างกระบวนการนั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้ที่ตกผลึกแล้วถูกนำมาเรียบเรียงขึ้นใหม่เพื่อนำเสนอในรูปแบบของงานนิทรรศการ โดยใช้สื่อที่เหมาะสมทั้งสื่อภาพเคลื่อนไหว สื่อสิ่งพิมพ์ และแบบจำลอง ทั้งนี้ได้มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออนไลน์ ได้แก่ การเผยแพร่ผ่านรายการโทรทัศน์ Zoom Conference และ Facebook Fan Page (ภาพที่ 42)

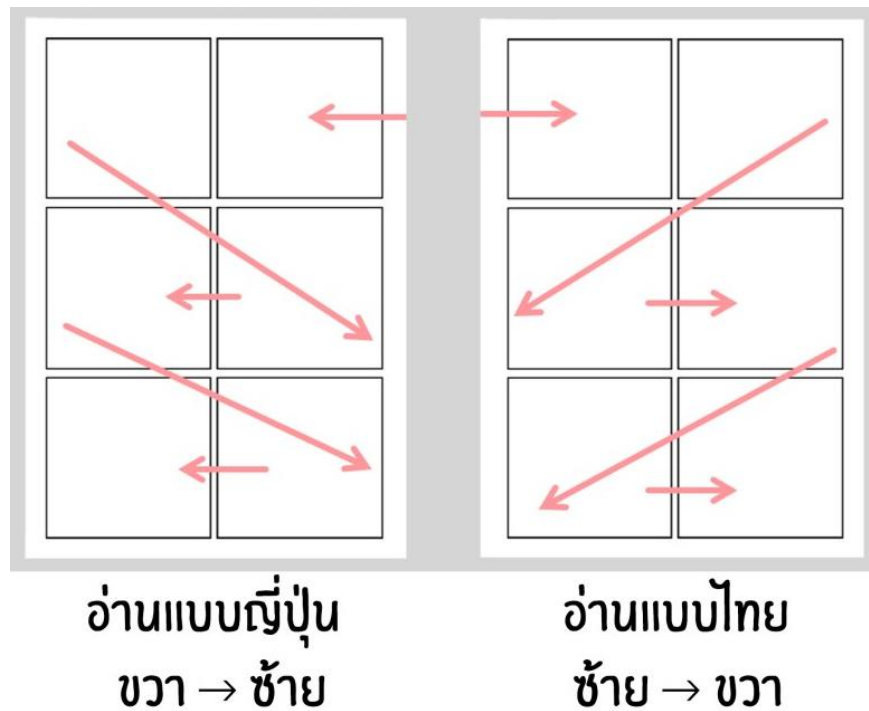
ภาพที่ 42 โปสเตอร์ นิทรรศการการแสดงผลงานออนไลน์ “Phenomenon of 8 Senses”

4.1.1.1 วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน

- 1) ศึกษาบริบทภูมิทัศน์วัฒนธรรม ไม้ตัดพื้ถิ่นอีสาน
- 2) ออกแบบสื่อสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไม้ตัดพื้ถิ่นอีสาน

4.1.1.2 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไม้ตัดไทย ในลักษณะการ์ตูนสไตล์มังงะ ที่เป็นการเล่าเรื่องผ่านตัวการ์ตูนที่แบ่งเป็นช่อง ลักษณะการอ่านจะไล่ลำดับจากบนลงล่าง อ่านจากขวามาซ้าย หรือซ้ายมาขวาตามแต่วิธีการอ่านของประเทศนั้นๆ ต้นแบบการ์ตูนมังงะมาจากวัฒนธรรมของญี่ปุ่น ซึ่งเป็นที่นิยมทั้งในไทย และต่างประเทศ (ภาพที่ 43)

ภาพที่ 43 ลักษณะการอ่านการ์ตูนแบบมังงะ

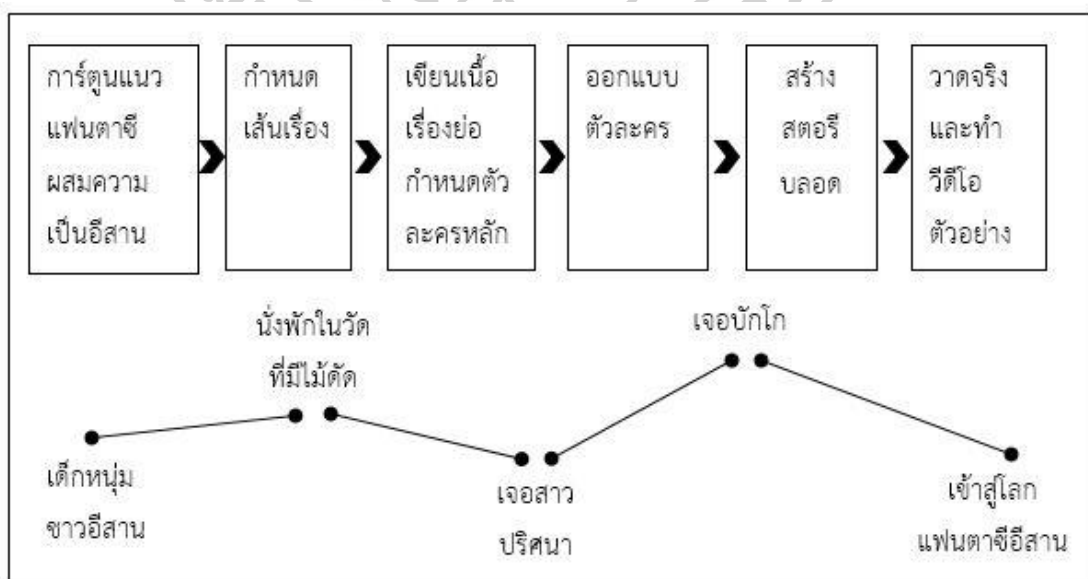
การเล่าเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมไม้ตัดไทย (ภาพที่ 44) ในสไตล์การ์ตูนมังงะที่ช่วยส่งเสริมให้คนไทยโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ได้เข้าถึงวัฒนธรรมไม้ตัดไทยง่ายขึ้น โดยนำเรื่องราวของต้นไม้พื้นถิ่นทางภาคอีสานที่นิยมนำมาทำเป็นไม้ตัด อยู่ในพื้นที่วัด ต่าง ๆ ทั่วประเทศ สอดแทรกเกร็ดความรู้ ลักษณะรูปทรง วิธีการสร้าง และชนิดของต้นไม้ ภายในเรื่องราว สื่อสารผ่านการอ่านผ่านระบบโทรศัพท์มือถือ หรือเว็บไซต์การ์ตูน

ภาพที่ 44 ไม้เซน หนึ่งในลักษณะของวัฒนธรรมไม้ตัดของไทย

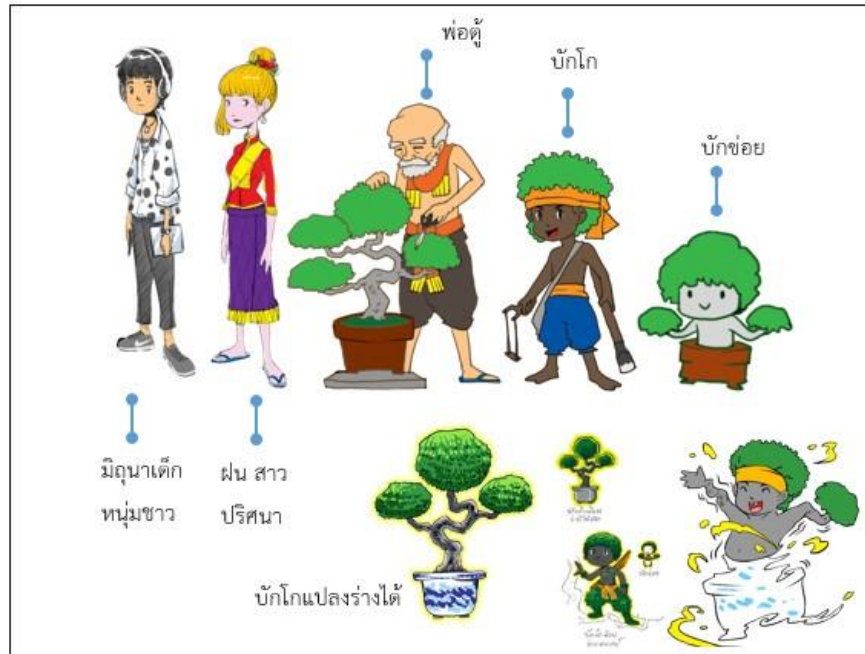
ที่มา https://www.technologychaoban.com/royal-funeral-pyre-report/article_34198

4.1.1.3 ขั้นตอนการเขียนเรื่องราวการ์ตูน ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดแนวเรื่องให้เป็นแนวแฟนตาซี ที่สะท้อนความเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมอีสาน จากนั้นทำการสร้างโครงเรื่องย่อให้ครอบคลุม โดยเรื่องราวของผลงานสร้างสรรค์มีชื่อว่า กกไม้ตัด ในภาษาอีสาน หมายถึง ต้นไม้ตัด (ภาพที่ 45)

ภาพที่ 45 ขั้นตอนการสร้างการ์ตูน และเส้นเรื่อง

4.1.1.4 การออกแบบคาแรคเตอร์ ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจจากไม้ตัดไทย และ วัฒนธรรมอีสาน การออกแบบตัวละครในเรื่องจึงเน้นความเป็นคนอีสาน (ภาพที่ 46) โดยมีตัวละครหลักดังนี้

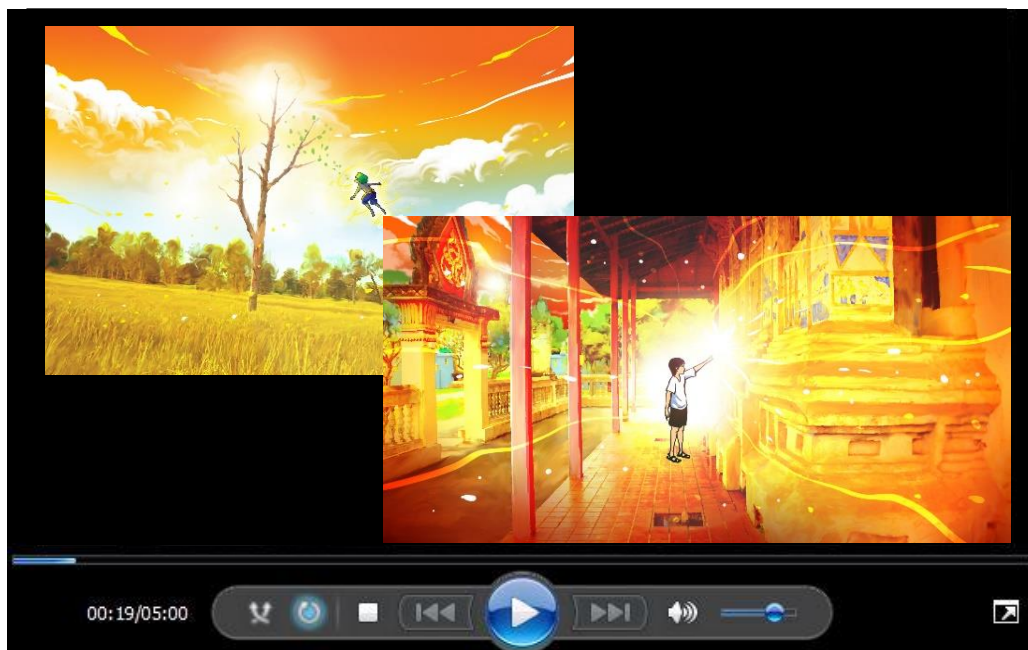

ภาพที่ 46 การออกแบบคาแรคเตอร์ กกไม้ตัด

4.1.1.5 การ์ตูนสไตล์มังงะ

ภาพที่ 47 สร้างการ์ตูนมังงะ กกไม้ตัด

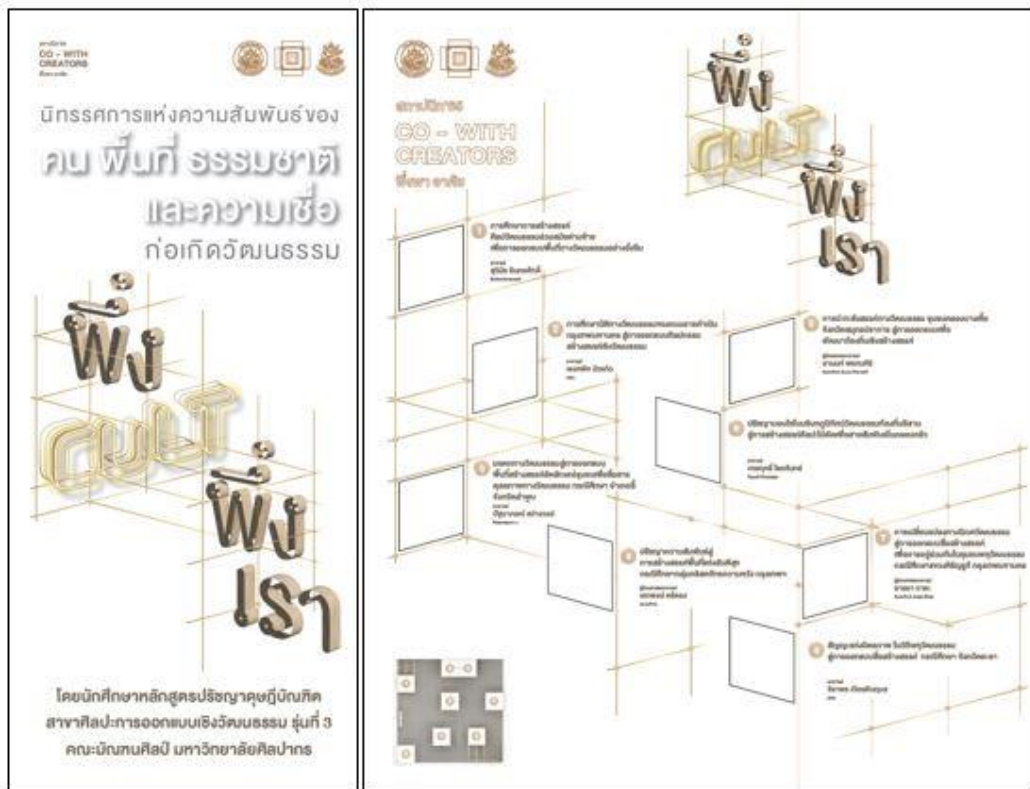
ภาพที่ 48 สื่อภาพเคลื่อนไหว ตัวอย่างการ์ตูนเรื่อง กกไม้ตัด

4.1.1.7 ผลที่ได้จากการสร้างสรรค์ผลงานไม้ตัดวัฒนธรรม Sense of Isan wisdom

- 1) ได้เผยแพร่ข้อมูลศิลปวัฒนธรรมไม้ตัดไทย ในงานวิจัยจากภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่สาธารณะชน
- 2) เกิดข้อค้นพบในเรื่องของภูมิทัศน์วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน และพืชพันธุ์ต้นไม้พื้นถิ่นที่สามารถนำมาทำเป็นบอนไซและไม้ตัดได้
- 3) เกิดข้อค้นพบ ต้นไม้ตัดสามารถสะท้อนเรื่องราวของวัฒนธรรมอีสาน นำไปสู่ผลงานสร้างสรรค์ในครั้งต่อไป

4.1.2 ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 2 คนฟังธรรมชาติ: เบิง แยก แพง เฝิง

การจัดแสดงผลงานนักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรม รุ่นที่ 3 จำนวนรวม 8 คน ภายใต้ชื่อ นิทรรศการแห่งความสัมพันธ์ของคน พื้นที่ ธรรมชาติ และความเชื่อ ก่อเกิดวัฒนธรรม “ฟัง Cult ฟัง เรา” ระหว่างวันที่ 26 เมษายน – 1 พฤษภาคม 2565 ชาเลนเจอร์ ฮอลล์ อิมแพ็ค เมืองทองธานี บูท B610 (ภาพที่ 49) โดยนักศึกษาดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรมรุ่นที่ 3 ทั้งนี้ได้มีการจัดนิทรรศการภายในงาน สถาปนิก 65 CO – WITH CREATORS ฟังพาอาศัย

ภาพที่ 49 โปสเตอร์นิทรรศการ “พิพิธภัณฑ์ ฟ้าดินฟ้า”

4.2.2.1 วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน

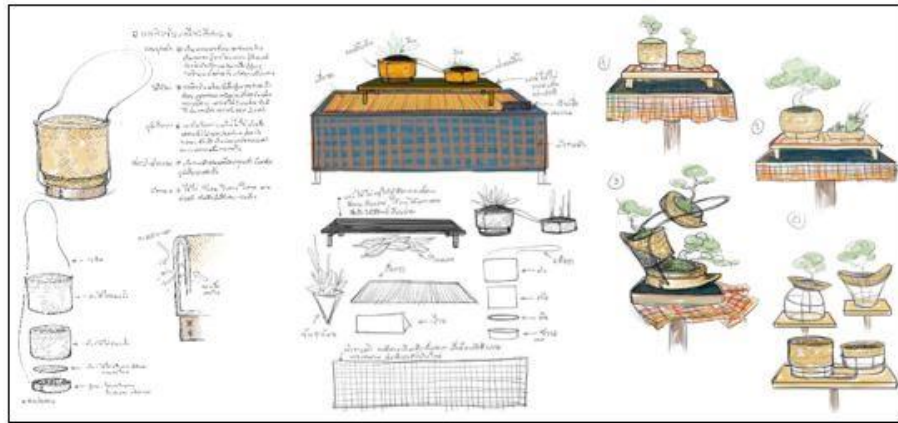
จากการสร้างสรรค์ผลงานครั้งที่ 1 ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบในเรื่องของบริบทภูมิทัศน์วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน นำมาขยายขอบเขตและศึกษารายละเอียดในเชิงพื้นที่ จึงเกิดวัตถุประสงค์ของผลงานสร้างสรรค์ครั้งที่ 2 ดังนี้

- 1) ศึกษาบริบทภูมิทัศน์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา พิษพรมพื้นถิ่นอีสาน
- 2) สร้างสรรค์ศิลปะสะท้อนความอุดมสมบูรณ์ของอีสาน ผ่านต้นไม้พื้นถิ่น

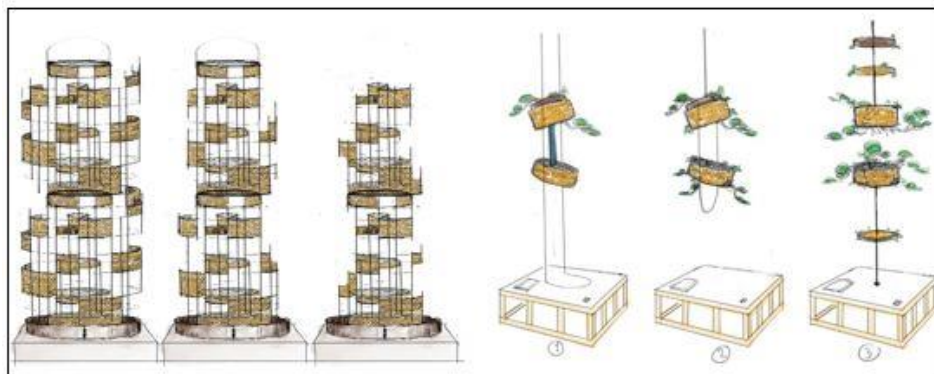
4.2.2.2 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

เบิ่ง แยก แพง เฝิง ในภาษาอีสาน หมายถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการสะท้อนเรื่องราวภูมิทัศน์วัฒนธรรมของภูมิภาคอีสาน ผ่านการใช้บอนไซจากต้นไม้พื้นถิ่น ผสมผสานกับภูมิปัญญาของคนอีสานในการทำกระติบข้าวเหนียว สื่อถึงความผูกพันเป็นมรดกทางสังคม เป็นงานหัตถกรรมอีสานที่ทรงคุณค่า มากด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพืชพันธุ์ กระติบทำจากไม้ไผ่ ใบจากใบลาน ใบตาล หวาย ต้นคล้า ต้นพืชที่มีลักษณะยาวเรียวเป็นการใช้วัตถุดิบพื้นถิ่นอย่างคุ้มค่า สะท้อนความอุดมสมบูรณ์ของอีสานได้เป็นอย่างดี

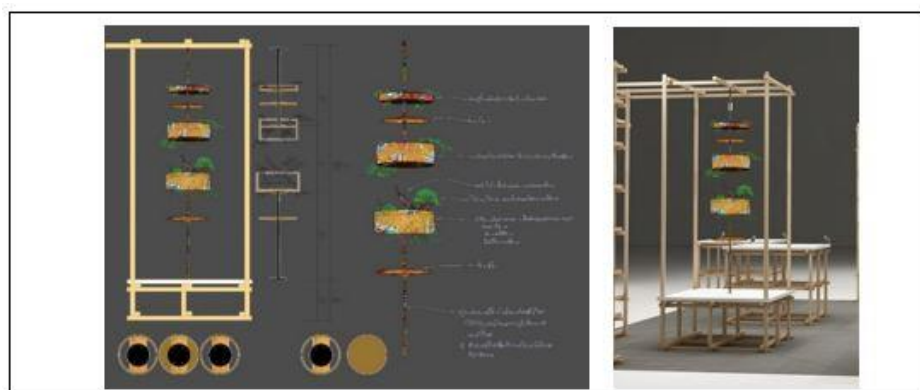
4.2.2.3 การสร้างสรรค์ผลงาน จากแนวความคิดของผลงาน ผู้วิจัยทำการสร้างต้นแบบงานศิลปะ เพื่อสะท้อนเรื่องราวภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางภาคอีสาน ผ่านบอนไซจากต้นไม้อีสาน (ภาพที่ 50-52)

ภาพที่ 50 แบบร่างผลงาน เบิง แยก แพง เฝิง ครั้งที่ 1

ภาพที่ 51 แบบร่างผลงาน เบิง แยก แพง เฝิง ครั้งที่ 2

ภาพที่ 52 แบบร่างผลงาน เบิง แยก แพง เฝิง ครั้งที่ 3

4.2.2.4 วิดีโอถึงสารคดีเกี่ยวกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญา การสานกระติบข้าวเหนียวของคนอีสาน (ภาพที่ 53)

ภาพที่ 53 วิดีโอถึงสารคดีเกี่ยวกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญา การสานกระติบข้าวเหนียวของคนอีสาน

4.2.2.5 ผลที่ได้จากการสร้างสรรค์ผลงาน คนพึ่งธรรมชาติ: เบิ่ง แ่่ง แ่ง เฝิง

ผู้เข้าชมผลงานสนใจต้นไม้พื้นถิ่น
อีสานที่นำมาทำเป็นบอนไซ ทำให้
ผู้วิจัยเห็นถึงประเด็นในการส่งเสริม
การใช้วัสดุตีบพื้นถิ่น

ผู้เข้าชมผลงานสนใจการสะท้อน
เรื่องราวของวัฒนธรรมอีสาน ทำให้
เห็นถึงความสำคัญในภูมิปัญญาของ
คนอีสาน

วิจัยได้ซื้อค้นพบด้านกลุ่มตัวอย่างที่
เป็นผู้สูงอายุในชุมชนทางภาคอีสาน
จากการลงพื้นที่ถ่ายทำสารคดี

ภาพที่ 54 บรรยากาศการจัดวางผลงาน เบิ่ง แ่่ง แ่ง เฝิง

4.1.3 บทความวิชาการ เรื่อง ไม้ตัดไทย: บอนไซญี่ปุ่น

ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการของสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย (JSN Journal) ฉบับปีที่ 13 เล่มที่ 1 เดือนมิถุนายน 2566 (ภาพที่ 55) เป็นการนำผลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และผลงานสร้างสรรค์ทั้ง 2 ผลงานจากข้างต้น โดยบทความวิชาการฉบับนี้ได้นำเสนอประเด็นในการเปรียบเทียบความเหมือน และความต่าง ของไม้ตัดไทย กับบอนไซญี่ปุ่น

ภาพที่ 55 บทความวิชาการ เรื่อง ไม้ตัดไทย: บอนไซญี่ปุ่น

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินงานวิจัย

4.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านบอนไซภาคอีสาน จากการศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมบอนไซ ในภูมิภาคอีสาน จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

- อุนปานยก สมาคมบอนไซไทย ประจำภาคอีสาน
- ประธานชมรมบอนไซโคราช
- ปราชญ์บอนไซอีสาน
- กรรมการสมาคมบอนไซไทย ประจำภาคอีสาน
- สมาชิกชมรมบอนไซโคราช

4.2.1.1 ประเด็นในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับ วัฒนธรรมบอนไซในภูมิภาคอีสาน
 ประโยชน์ของการสร้างสรรค์บอนไซ หลักการสร้างบอนไซโดยใช้ต้นไม้พื้นถิ่นอีสาน การต่อยอดจาก
 วัฒนธรรมบอนไซ

4.2.1.2 ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านบอนไซภาคอีสาน
ตารางที่ 2 ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านบอนไซภาคอีสาน

ประเด็นคำถาม	สรุปผลจากการสัมภาษณ์ทั้ง 5 ท่าน
1.ท่านมีความคิดเห็นที่ว่าวัฒนธรรมบอนไซ ในภูมิภาคอีสานคืออะไร และมีลักษณะ เด่นอย่างไร?	บอนไซอีสาน เป็นต้นไม้พื้นถิ่นมีโครงสร้างที่ดี เหมาะทำบอนไซ ความอดเคี้ยว มีซาก มีเปลือก สวยงาม มีความเก่าแก่มีความทนทานต่อ สภาพแวดล้อม
2.ท่านคิดว่าประโยชน์ของการสร้างสรรค์ บอนไซ คืออะไร?	เป็นต้นไม้ที่หาง่าย ทนทาน เหมาะกับสภาพพื้นที่ เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนเป็นที่ชื่นชอบของนักสะสม เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม
3.ท่านคิดว่าสามารถนำประโยชน์ของการ สร้างสรรค์บอนไซ มาต่อยอดได้อย่างไร บ้าง?	บอนไซมีผลด้านจิตใจ ผิดสมาธิ ลดความเครียด การ จัดลำดับความคิด การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ด้าน สังคม การมีเพื่อนฝูง
4.ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการสร้าง บอนไซ โดยใช้ต้นไม้พื้นถิ่นอีสาน?	การบริหารจัดการกับเวลา รู้จักการวางแผนอนาคต การสร้างอาชีพ และรายได้เสริม
5.ท่านคิดว่าวัฒนธรรมบอนไซสามารถนำมา ประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนอีสาน ได้หรือไม่? อย่างไร?	การบริหารจัดการกับเวลา รู้จักการวางแผนอนาคต การสร้างอาชีพ และรายได้เสริม
6.ท่านคิดอย่างไรกับการนำวัฒนธรรมบอน ไซมาเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุในชุมชน?	ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้ได้ จึงควรนำประโยชน์ของ บอนไซมาใช้ทำให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมยามว่าง ไม่โดด เดี่ยว เห็นคุณค่าในชีวิต ไม่ยึดติดกับอดีตที่ผ่านมา

สรุปผลจกตารางที่ 2 บอนไซอีสานมีลักษณะลักษณะพิเศษทางกายภาพ มีความอด
 เคี้ยวบดอง ที่เป็นเอกลักษณ์ ต้นไม้พื้นถิ่นอีสานมีความทนทาน บอนไซอีสานเป็นต้นไม้พื้นถิ่นที่หาง่าย
 เหมาะแก่การสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรในภูมิภาคภาคอีสาน การทำบอนไซเป็นการสร้างความ
 ผ่านคลายลดความเครียด สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมบอนไซ ผู้วิจัยจึง

สรุปเป็นข้อค้นพบของ องค์ประกอบของวัฒนธรรมบอนไซ โดยมีประเด็นด้านความผ่อนคลาย สมาธิ ความสงบ คุณค่า และเวลา เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนต่อไป

4.1.1.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรมบอนไซ มี 5 องค์ประกอบ (ภาพที่ 56)

- ผ่อนคลาย การดูแลบอนไซเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความเอาใจใส่ บอนไซช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย ลดความความตึงเครียดจากชีวิตประจำวัน การดูแลบอนไซช่วยให้จิตใจได้สงบ ลดความวิตกกังวล โดยเฉพาะเมื่อจัดแต่งทรงต้นและตัดแต่งกิ่งก้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงกับธรรมชาติ บอนไซถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการบำบัดทางจิตใจ

- สงบ การทำบอนไซช่วยให้ใจเย็น และต้องการความอดทนสูง เนื่องจากการจัดการกับรายละเอียดกิ่งก้าน ราก ลำต้น ทำให้จิตใจสงบ รู้สึกผ่อนคลายกับวิถีชีวิตที่เรียบง่าย การดูแลบอนไซไม่ต้องการสิ่งของหรือเทคโนโลยีซับซ้อน นำไปสู่การใช้ชีวิตที่ไม่ยึดติดกับวัตถุหรือความหรูหรา มีความพอเพียง ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียบง่าย

- สมาธิ การทำบอนไซต้องการความใส่ใจ การมีจดจ่อกับสิ่งที่ทำ เนื่องจากต้องตัดแต่งกิ่ง จัดทรง และดูแลรักษาด้วยความละเอียดอ่อน ช่วยฝึกฝนให้มีสมาธิ รู้จักรอคัดสินใจโดยใช้สติ การมีเวลาอยู่กับตนเองในสภาพแวดล้อมที่สงบเงียบ เป็นศาสตร์ในการฝึกฝนจิตใจ สมาธิ สติ ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

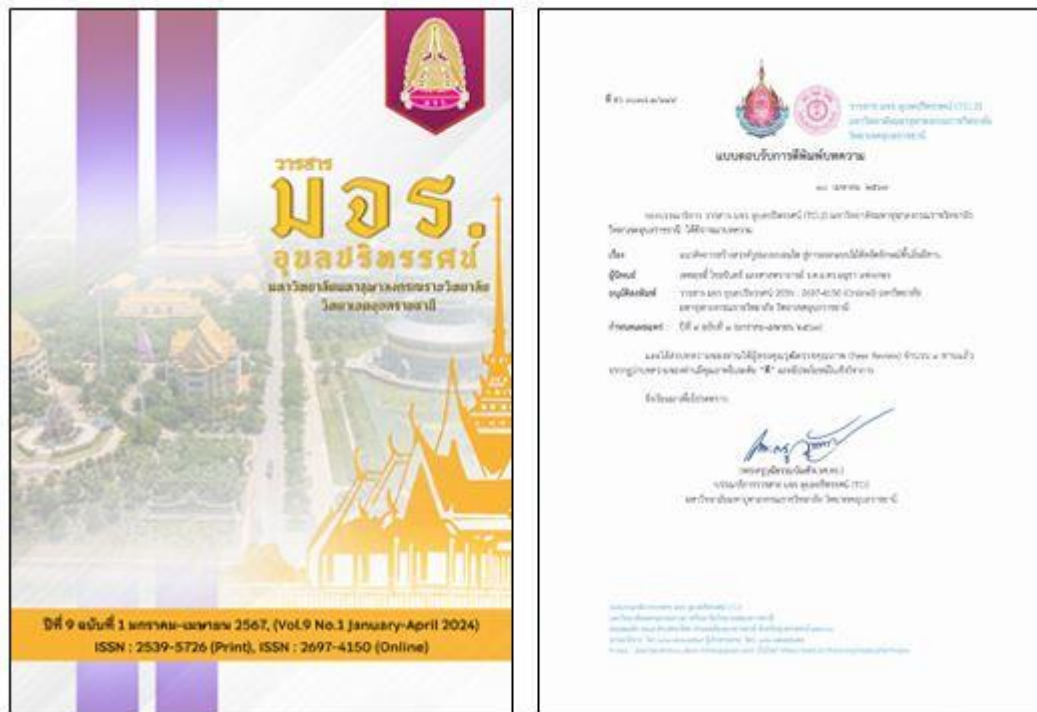
- คุณค่า บอนไซทำให้เกิดการสร้างความภูมิใจในตัวเอง การดูแลอย่างเอาใจใส่ และความอดุสาหะนำไปสู่ความสำเร็จกลายเป็นบอนไซที่สวยงาม เสริมสร้างความมั่นใจให้ผู้ปลูก การเพิ่มมูลค่าของต้นไม้ บอนไซเป็นศิลปะที่สามารถเพิ่มคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ ความเข้าใจธรรมชาติ ทั้งยังเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่า

- เวลา การปลูกบอนไซเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา เพื่อให้ต้นไม้เติบโต และพัฒนาไปสู่รูปทรงที่ต้องการ จึงต้องมีความอดทน ให้ความสำคัญกับการใช้เวลา บอนไซต้องการการวางแผนในหลายด้าน เช่น การวางแผนระยะเวลาในการตัดแต่ง การเลือกชนิดของต้นไม้ที่เหมาะสมกับสภาพอากาศ การวางแผนการรดน้ำ และการให้ปุ๋ย เป็นต้น

ภาพที่ 56 องค์ประกอบของวัฒนธรรมบอนไซ

จากผลสรุปของการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมบอนไซอีสาน และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบอนไซ ผู้วิจัยจึงได้เกิดข้อค้นพบเกี่ยวกับลักษณะรูปทรงของบอนไซทางภาคอีสาน ผู้วิจัยจึงทำการเขียนบทความวิชาการเรื่อง แนวคิดการสร้างสรรค์รูปแบบบอนไซ สู่การออกแบบไม้ตัดอัดลักษณะพื้นถิ่นอีสาน (ภาพที่ 57) ตีพิมพ์ใน วารสาร มจร อุบล บริหารศรณ ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (ม.ค.-เม.ย. 2567)

ภาพที่ 57 วารสาร มจร อุบล บริหารศรณปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (ม.ค.-เม.ย. 2567)

4.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จากการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย (ภาพที่ 58)

- นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา
- กำนัน ประจำตำบลหนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา
- ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคิมมะอู บ้านสวนหม่อน บ้านหนองผือ

4.2.2.1 ประเด็นในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับ วิถีชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน สุขภาพร่างกาย และสภาพจิตใจ การมีส่วนร่วมในสังคม และการดูแลสุขภาพแวดล้อม

ภาพที่ 58 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา

4.2.2.2 ผลสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

ผู้วิจัยทำการสรุปผลการสัมภาษณ์โดยแบ่งเป็น 4 ประเด็นตามหลักองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลสรุปจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	สรุปข้อคิดเห็นที่สอดคล้องกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน
ด้านร่างกาย	ผู้สูงอายุในชุมชนมีสุขภาพร่างกายโดยรวมที่ดี ยังสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้แต่จะมีโรคประจำตัวเพิ่มขึ้น มีอาการปวดเมื่อยตามวัย
ด้านจิตใจ	ผู้สูงอายุในชุมชน มีสุขภาพจิตด้านจิตใจค่อนข้างดีมีผู้สูงอายุบางส่วนที่มีความโดดเดี่ยวขาดการดูแลจากครอบครัวขาดกิจกรรมร่วมกันทางสังคม
ด้านสังคม	ผู้สูงอายุในชุมชนมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเกษตร การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้า แต่ยังขาดกิจกรรมการเพิ่มทักษะความรู้ใหม่
ด้านสิ่งแวดล้อม	ผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีการรักษาสีสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างระบบนิเวศภายในชุมชน เนื่องจากการเลี้ยงหนอนไหม ต้องงดเว้นส่วนเกี่ยวข้องกับ การใช้สารเคมี แต่ยังคงขาดกิจกรรมการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่นการจัดสวนการร่วมมือกันในการพัฒนาพื้นที่ส่วนรวม

สรุปผลจากตารางที่ 3 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังสามารถทำงานได้ด้วยตนเอง แต่จะมีภาวะความเครียดเพิ่มมากขึ้น ผู้สูงอายุในชุมชนขาดการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน จากประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงประเด็นปัญหาบางส่วน ยังขาดประเด็นในการหาแนวทางในการแก้ปัญหา จึงนำไปสู่การสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม ในครั้งต่อไป

4.2.3 การสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้นำชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จากการศึกษาเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้ทำการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชน จำนวน 8 ท่าน ในเขตพื้นที่ ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา ประกอบด้วย

- เจ้าอาวาสวัดป่าธรรมดา
- ผู้ใหญ่บ้าน บ้านคิมมะอุ-สวนหม่อน
- ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองผือ
- ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองจาน
- เจ้าหน้าที่ รพ.สต.
- ประชาชนชุมชน 3 ท่าน

สถานที่ในการจัดสนทนากลุ่ม วัดป่าธรรมดา บ้านคิมมะอุ-สวนหม่อน ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00 น. ถึง 17.00 น.

4.2.3.1 ประเด็นในการสัมภาษณ์ ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในชุมชน และประเด็นแนวทางในการแก้ปัญหา ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชน (ภาพที่ 59)

ภาพที่ 59 การสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้นำชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

4.2.3.1 ผลสรุปจากการสนทนากลุ่ม

ผลจากการสนทนากลุ่มผู้วิจัย แบ่งประเด็นในการสรุป เป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในชุมชน ที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาของสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน และประเด็นแนวทางในการแก้ปัญหา ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต เพื่อนำมาสรุปเป็นแนวทางของการออกแบบสร้างสรรค์ และจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ จากตารางสรุป ดังนี้

ตารางที่ 4 การสรุปประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในชุมชน และประเด็นแนวทางในการแก้ปัญหา

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในชุมชน	แนวทางในการแก้ปัญหา
สุขภาพของผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น ความสามารถในการทำงานลดลง มีผลต่อรายได้ และความมั่นคงของครอบครัว	1.ด้านร่างกาย กิจกรรมที่สอดคล้องกับสุขภาพของผู้สูงอายุ
ขาดกิจกรรมทางสังคม ขาดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุใช้ชีวิตจำเจ เริ่มมีภาวะซึมเศร้า	2.ด้านจิตใจ จัดกิจกรรมอบรมด้านจิตใจ เช่น กิจกรรมการปลูกต้นไม้ เป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้ ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข ผ่อนคลาย
ขาดการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ขาดการประชาสัมพันธ์	3.ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม จัดกิจกรรม ทางสังคม ให้ผู้สูงอายุในชุมชนมีการรวมตัวกัน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ผู้สูงอายุเดินทางสะดวก และคุ้นเคย
ความสามารถในการทำงานลดลงขาดความเชื่อมั่นในตนเองขาดการส่งเสริมด้านจิตใจ	4.ด้านสิ่งแวดล้อม จัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ให้สอดคล้องกับโครงการ หน้าบ้านหน้ามอง ของชุมชน ใช้พืชพันธุ์พื้นถิ่น โดยทำอย่างต่อเนื่อง

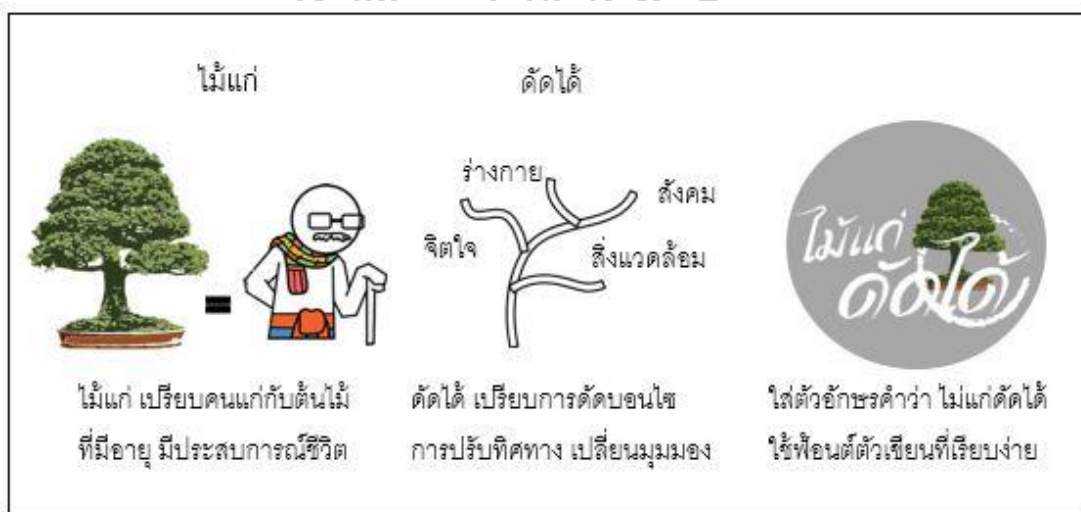
สรุปผลจากตารางที่ 4 ผู้สูงอายุในชุมชน สุขภาพไม่ค่อยดี จำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้น ควรสร้างกิจกรรมอบรมด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุโดยผู้นำศาสนา กิจกรรมที่เน้นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ สร้างกิจกรรมการปลูกต้นไม้ โดยใช้ไม้พื้นถิ่นที่คงทนในสภาพแวดล้อม การส่งเสริมการปลูกบอนไซ เพื่อสร้างความสงบ และผ่อนคลายให้กับผู้สูงอายุ เสริมสร้างเศรษฐกิจในชุมชน

4.3 แนวคิดในการออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์จากวัฒนธรรมบอนไซ

4.3.1 แนวคิดในการออกแบบกิจกรรม “ไม้แก่ตัดได้”

การออกแบบกิจกรรม ไม้แก่ตัดได้ เป็นการนำองค์ประกอบของการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบอนไซ ผสมผสานกับการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัย นำมาสู่แนวทางในการสร้างสรรค์การออกแบบกิจกรรม ดังนี้

4.3.1.2 แนวคิดในการออกแบบ ชื่อ ของกิจกรรม มาจาก Key word คำว่า “ไม้อ่อนตัดง่ายไม้แก่ตัดยาก” เป็นสุภาษิตคำพังเพยของไทย ที่เปรียบเทียบเปรียบเปรยเกี่ยวกับลักษณะสังคมของคนในสังคมไทย ไม้แก่ เปรียบคนแก่กับต้นไม้ที่มีอายุ มีกิ่งที่ค่อนข้างแข็งตัดได้ยาก จากความหมายของสุภาษิตคำพังเพยที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมการทำไม้ตัดของไทย ผู้วิจัยจึงเกิดเป็นแนวคิดในการออกแบบกิจกรรม จากการนำข้อความส่วนท้ายของสุภาษิต มาประยุกต์ใช้โดยผู้วิจัยมองว่า ผู้สูงอายุยังสามารถเรียนรู้ได้ แนวคิดนี้จึงมีความเห็นแย้งกับสุภาษิตคำพังเพยดังกล่าว จึงเป็นการเรียบเรียงคำให้เหลือเพียงคำว่าคำว่า ไม้แก่ตัดได้ (ภาพที่ 60)

ภาพที่ 60 แนวคิดในการออกแบบชื่อ กิจกรรม “ไม้แก่ตัดได้”

4.3.1.2 การออกแบบโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์กิจกรรม ไม้แก่ตัดได้ ทั้ง 3 กิจกรรม โดยใช้กลุ่มสีที่มีความสดใสมีสุนัขสนุกสนานสื่อถึงลักษณะนิสัยของชาวอีสาน และลักษณะสีเส้นของเส้นไหม สีเส้นของธงอีสาน มาประกอบเป็นทีมในการออกแบบโปสเตอร์ และสื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมในครั้งนี้ด้วย (ภาพที่ 61-62)

แนวคิดการใช้สี สีสิ้นของ
ผ้าไหม และธงอีสาน

แนวคิดในการออกแบบกิจกรรมเน้น ความ
สนุก สงบ ผ่อนคลายจากการทำบอนไซ

ภาพที่ 61 แนวคิดในการออกแบบธีมสี และอารมณ์ของการทำกิจกรรม

ภาพที่ 62 การออกแบบโปสเตอร์ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรม “ไม้แ่ตัดได้” ทั้ง 3 กิจกรรม

4.3.1.3 การออกแบบคู่มือบอนไซประกอบการบรรยาย สำหรับใช้ในกิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชน โดยจะเป็นคู่มือที่ใช้ในการประกอบการบรรยาย มีลักษณะที่เรียบง่ายผู้สูงอายุมองเห็นได้ชัดเจน อ่านง่าย มีการวางกราฟิกที่นุ่มนวลสบายตา เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับรู้เกี่ยวกับข้อมูลของวัฒนธรรมบอนไซในเบื้องต้น (ภาพที่ 63)

ภาพที่ 63 คู่มือบอนไซสำหรับผู้สูงอายุ ใช้ในการประกอบการบรรยาย

ผลสรุปจากการกำหนดแนวคิดในการออกแบบกิจกรรมผู้วิจัยได้ทำการวางแผนในการจัดกิจกรรมโดยข้อค้นพบ จากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก ในประเด็นปัญหา เพื่อนำมา กำหนดแนวทางในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชน โดยมีผลของการจัดกิจกรรม ดังนี้

4.3.2 กิจกรรมครั้งที่ 1 ไม้แก่ตัดได้ ตอน ม่วนซื่น ธรรม บอนไซ

กิจกรรมโครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ "ไม้แก่ตัดได้" ครั้งที่ 1 ตอน ม่วนซื่น ธรรม บอนไซ ในวัน พุธที่สวดที่ 14 มีนาคม 2567 ณ วัดป่าธรรมดา บ้านคิมมะอุ-สวนหม่อน ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา (ภาพที่ 64)

4.3.2.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- จัดกิจกรรมสร้างสรรค์บอนไซเพื่อความผ่อนคลาย ส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และทรัพยากร ของคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์
- เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะให้กับผู้สูงอายุ ลดความเครียด สร้างความรู้สึกผ่อนคลาย พึงพอใจต่อการดำรงชีวิต

4.3.2.2 กลุ่มเป้าหมาย ผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมที่อาศัยอยู่ใน ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา จำนวน 4 ชุมชน มีผู้สูงอายุเข้าร่วมจำนวน 14 คน

4.3.2.3 รายละเอียดของกิจกรรม ประกอบด้วย

- การบรรยายธรรม จากเจ้าอาวาส วัดป่าธรรมดา
- การบรรยายแนะนำบอนไซ โดยมีคู่มือบอนไซประกอบการบรรยาย จากผู้วิจัย
- การทำบอนไซแบบง่าย ใช้ต้นหม่อน ต้นข่อย ต้นโมก และกระถางดินเผาจาก

ชุมชนด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา

4.3.2.4 วัฒนธรรมบอนไซ ที่ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในกิจกรรมครั้งที่ 1 ได้แก่ ความผ่อนคลาย ความสงบ และการสร้างสมาธิ

ภาพที่ 64 ภาพกิจกรรมโครงการ "ไม้แก่ตัดได้" ครั้งที่ 1 ตอน ม่วนซื่น ธรรม บอนไซ

4.3.2.5 ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยได้นำแนวคิด และทฤษฎีของการวิจัยมาเป็นส่วนประกอบของการวัดคุณภาพชีวิตควบคู่กับการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 1 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 1

แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นสำคัญที่พบในกิจกรรม	ผลของการจัดกิจกรรม
องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> - ด้านร่างกาย: ผู้สูงอายุมีการเคลื่อนไหวร่างกาย ผ่อนคลายจากการทำบอนไซ - ด้านจิตใจ: ผู้สูงอายุมีสมาธิ มีความสงบ จากการรับฟังการบรรยายธรรมะ - ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม: ผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุย เจอเพื่อนในชุมชน - ด้านสิ่งแวดล้อม: ผู้สูงอายุได้บอนไซครั้งแรก สร้างสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ที่บ้าน
ความสุข 5 มิติ	<ul style="list-style-type: none"> - สุขสนุก ผู้สูงอายุได้รับความสนุก จากการทำกิจกรรมทำบอนไซ การรับฟังการบรรยายเกี่ยวกับบอนไซจากวิทยากร และการรับฟังการบรรยายธรรมะ - สุขสว่าง ผู้สูงอายุได้ความรู้ใหม่จากการทำบอนไซ ทำให้เกิดการจดจำวิธีการทำบอนไซ
การพัฒนาคนให้มีความสุข	ผู้สูงอายุได้รับความสุขจากการฟังการบรรยายธรรมะ และการร่วมกิจกรรม ทำบอนไซ สอดคล้องกับการพัฒนาคนให้มีความสุข เกิดสมาธิ มีความผ่อนคลาย
ปัญหาที่พบในกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สูงอายุในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมน้อยกว่าจำนวนที่กำหนด เนื่องจากวันที่จัดกิจกรรมครั้งที่ 1 ตรงกับวันที่มีการอบรม การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ของกรมหม่อนไหม จังหวัดนครราชสีมา - ผู้สูงอายุไม่กล้าที่จะตัดแต่งต้นไม้
แนวทางในการพัฒนากิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์โครงการเพิ่มขึ้น - เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุในชุมชน สามารถนำต้นไม้มาเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

4.3.2.6 สรุปผลของการจัดกิจกรรมครั้งที่ 1 ตามตารางที่ 5

- ผู้สูงอายุในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการทำบอนไซ ได้มีการฟังการบรรยาย ธรรมะ ทำให้มีความสงบ มีสมาธิ เกิดปัญญา การฟังการบรรยายความรู้เกี่ยวกับที่มาของบอนไซ ทำให้เกิดความรู้ใหม่ ประสบการณ์ใหม่

- การดูต้นบอนไซ การสัมผัสกับต้นไม้ สัมผัสกับดิน ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความผ่อนคลาย มีความสุข และมีทักษะใหม่ ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chorong Song การดูบอนไซส่งผลให้ระบบประสาทการรับรู้ความรู้สึก "สบาย" และ "ผ่อนคลาย" และงานวิจัยของ สวรรส ต้นสายเพชร เกี่ยวกับการทำกิจกรรมการปลูกไม้ประดับกระถาง การใส่ปุ๋ย การเปลี่ยนกระถาง เป็นกิจกรรมที่สามารถช่วยลดระดับความรุนแรง และเพิ่มระดับความสุขของผู้สูงอายุ

- การประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดแนวทางการสร้าง อาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน สืบสานวัฒนธรรม และภูมิปัญญา ให้คงอยู่สืบไป

4.3.3 กิจกรรมครั้งที่ 2 ไม้แก่ตัดได้ ตอน ซำบายใจ ผ่อนคลาย จิต

กิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการใช้วัฒนธรรม บอนไซ "ไม้แก่ตัดได้" ครั้งที่ 2 ตอน ซำบายใจ ผ่อนคลาย จิต วัน พฤหัสบดี ที่ 21 มี.ค. 2567 ณ วัด ป่าธรรมดา บ้านคิมมะฮะ-สวนหม่อน ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา (ภาพที่ 65)

4.3.3.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- จัดกิจกรรมสร้างสรรค์บอนไซเพื่อความผ่อนคลาย ส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับ ผู้สูงอายุในชุมชน ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และทรัพยากร ของคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์

- การถ่ายทอดความรู้ด้านการทำปุ๋ยก้อน จากชี้หนอนใหม่ วัตถุประสงค์ของชุมชน เป็นการเพิ่มศักยภาพ ผู้สูงอายุให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

4.3.3.2 กลุ่มเป้าหมาย ผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมที่อาศัยอยู่ใน ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา จำนวน 4 ชุมชน มีผู้สูงอายุเข้าร่วมจำนวน 27 คน

4.3.3.3 รายละเอียดของกิจกรรม ประกอบด้วย

- การบรรยายธรรม จากเจ้าอาวาส วัดป่าธรรมดา

- การบรรยายแนะนำบอนไซ โดยมีคู่มือบอนไซประกอบการบรรยาย จากผู้วิจัย

- การทำปุ๋ยก้อนแบบง่าย ๆ ใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า คือ ชี้หนอนใหม่ จากบ้านคิมมะฮะ เป็นส่วนผสมหลัก

4.3.3.4 วัฒนธรรมบอนไซ ที่ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในกิจกรรมครั้งที่ 1 ได้แก่ ความผ่อนคลาย ความสงบ การสร้างสมาธิ และการมีคุณค่า

4.3.3.5 ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้นำแนวคิด และทฤษฎีของการวิจัยมาเป็นส่วนประกอบของการวัดคุณภาพชีวิตควบคู่กับการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 2 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และประเด็น สำคัญที่พบในกิจกรรม	ผลของการจัดกิจกรรม
องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> - ด้านร่างกาย: ผู้สูงอายุมีการเคลื่อนไหวร่างกาย โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมือในการปั้นปุย - ด้านจิตใจ: ผู้สูงอายุมีสมาธิ มีจดจ่อในสิ่งที่ทำ จากการปั้นปุยให้เป็นก้อนกลม - ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม: ผู้สูงอายุได้จับกลุ่มร่วมมือกันทำส่วนผสม และปั้นก้อน - ด้านสิ่งแวดล้อม: ได้ใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในชุมชน
ความสุข 5 มิติ	<ul style="list-style-type: none"> - สุขสนุก ผู้สูงอายุได้รับความสนุก จากการพูดคุยกัน - สุขสว่าง ผู้สูงอายุได้ความรู้ใหม่จากการทำปุยก้อน ทำให้เกิดการจดจำวิธีการ และส่วนผสม ในการทำปุย - สุขสบาย มีกำลัง สามารถตอบสนองต่อความต้องการทำกายภาพได้
การพัฒนาคนให้มีความสุข	<ul style="list-style-type: none"> - กับการพัฒนาคนให้มีความสุข เกิดสมาธิ มีความผ่อนคลาย - การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการทำปุยไปพัฒนาต่อยอดได้ด้วยตนเอง
ปัญหาที่พบในกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สูงอายุในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น - ผู้บรรยายธรรม ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ - กลุ่มผู้สูงอายุจากชุมชนบ้านหนองจาน สนใจขอสูตรการทำปุยไปต่อยอดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน
แนวทางในการพัฒนากิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์โครงการเพิ่มขึ้น - เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุในชุมชน สามารถนำต้นไม้มาร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป - พัฒนากิจกรรมให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

4.3.3.6 สรุปผลของการจัดกิจกรรมครั้งที่ 2 ตามตารางที่ 6

- การปั้นปุยก้อน ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความผ่อนคลาย มีความสุข และมีทักษะใหม่ ๆ
- การผสมส่วนผสมตามสูตร ทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้มีการคิดวิเคราะห์ การใช้สมองในการคิดคำนวณ
- การจับกลุ่มในการช่วยกันผสมปุย และการปั้นปุยร่วมกัน ทำให้ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดการร่วมแรงร่วมใจ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เป็นการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด สู่การนำไปต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจของชุมชน โดยกลุ่มผู้สูงอายุบ้านหนองจานได้มีการขอสูตรเพื่อนำไปต่อยอดสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชนด้วยตนเอง สอดคล้องกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คือทำให้คนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะใน การประกอบกิจการงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.4 กิจกรรมครั้งที่ 3 ไม้แก่ตัดได้ ตอน สมาธิ เวลา คุณค่าของชีวิต

กิจกรรมโครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ "ไม้แก่ตัดได้" ครั้งที่ 3 ตอน สมาธิ เวลา คุณค่าของชีวิต วัน พุธ ที่ 27 มี.ค. 2567 ณ วัดป่าธรรมดา บ้านคึมมะอุ-สวนหม่อน ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา (ภาพที่ 66)

4.3.4.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- จัดกิจกรรมสร้างสรรค์บอนไซเพื่อความผ่อนคลาย ส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และทรัพยากร ของคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์
- เพื่อการเพิ่มศักยภาพ ผู้สูงอายุให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง และสามารถพึ่งตนเองได้ การประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ เพื่อส่งเสริมการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรไปสู่สินค้าชนิดใหม่ตามศักยภาพพื้นที่

4.3.4.2 กลุ่มเป้าหมาย ผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหมอนเลี้ยงไหมที่อาศัยอยู่ใน ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา จำนวน 4 ชุมชน มีผู้สูงอายุเข้าร่วมจำนวน 45 คน

4.3.4.3 รายละเอียดของกิจกรรม ประกอบด้วย

- การบรรยายธรรม จากเจ้าอาวาส วัดป่าธรรมดา
- การบรรยายแนะนำบอนไซ โดยมีคู่มือบอนไซประกอบการบรรยาย จากผู้วิจัย
- ทำบอนไซ ไซต้นหมอน ต้นชาสกเกี่ยน และกระถางด้านเกี่ยน ขั้นตอนการเปลี่ยนกระถาง โดยละเอียด

4.3.4.4 วัฒนธรรมบอนไซ ที่ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในกิจกรรมครั้งที่ 1 ได้แก่ ความผ่อนคลาย ความสงบ การสร้างสมาธิ การมีคุณค่า และการจัดการด้านเวลา

ภาพที่ 66 ภาพกิจกรรมโครงการ "ไม้แก่ตัดได้" ครั้งที่ 3 ตอน สมาธิ เวลา คุณค่าของชีวิต

4.3.4.5 ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 3 ผู้วิจัยได้นำแนวคิด และทฤษฎีของการวิจัยมาเป็นส่วนประกอบของการวัดคุณภาพชีวิตควบคู่กับการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 3 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ผลของการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 3

แนวคิด ทฤษฎี และประเด็น สำคัญที่พบในกิจกรรม	ผลของการจัดกิจกรรม
องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> - ด้านร่างกาย ขยับร่างกายในการทำบอนไซ ความผ่อนคลาย สมองจากการฝึกสมาธิ - ด้านจิตใจ กิจกรรมทำสมาธิจากการจดจ่อกับลมหายใจ รู้จักคุณค่าของชีวิตจากการฟังบรรยายเกี่ยวกับคุณค่าของชีวิต สะท้อนผ่านต้นไม้ จากเจ้าอาวาส - ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ได้เพื่อนใหม่ต่างชุมชน พบปะกับหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล และได้พบปะกับคนนอกชุมชน - ด้านสิ่งแวดล้อม ได้ต้นไม้เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้บ้านตนเอง ได้รู้คุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่ของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจ
ความสุข 5 มิติ	<ul style="list-style-type: none"> - สุขสนุก ผู้สูงอายุได้รับความสนุก จากการพูดคุยกัน - สุขสว่าง ผู้สูงอายุได้ความรู้ใหม่จากการทำปุ๋ยก้อน ทำให้เกิดการจดจำวิธีการ และส่วนผสม ในการทำปุ๋ย - สุขสบาย มีกำลัง สามารถตอบสนองต่อความต้องการทำกายภาพได้ - สุขสง่า เห็นคุณค่าในตนเอง สะท้อนผ่านทรัพยากรของชุมชน - สุขสงบ เข้าใจความรู้สึกของตนเอง จากการกำหนดลมหายใจ
การพัฒนาคนให้มีความสุข	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาคนให้มีความสุข เกิดสมาธิ มีความผ่อนคลาย และ - การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ นำความรู้ที่ได้ ไปพัฒนาต่อยอด
ปัญหาที่พบในกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ต้นไม้ และกระถางไม่พอต่อจำนวนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากมีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก
แนวทางในการพัฒนากิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมได้รับความสนใจจาก อบต.หนองหว้า นำไปต่อยอดใช้เป็นหลักสูตร โรงเรียนผู้สูงอายุต่อไป - ผู้สูงอายุสนใจในการใช้ต้นหม่อนไหมมาทำเป็นบอนไซ

4.3.4.6 สรุปผลของการจัดกิจกรรมครั้งที่ 3 ตามตารางที่ 7

- กิจกรรมการทำบอนไซครั้งนี้ มีขั้นตอนการเตรียมกระถางปลูกอย่างละเอียดตามขั้นตอนการทำบอนไซจริง โดยจะต้องใช้ตาข่ายรองก้นกระถาง ใช้ลวดยึดตาข่ายให้ติดกับกระถาง ทำให้ผู้สูงอายุมีการวางแผนในการเลือกต้นไม้ให้เหมาะกับขนาดกระถาง และปริมาณดินที่จะต้องใส่ในกระถางพร้อมต้นไม้

- ผู้สูงอายุในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการคิดคำนวณ คิดวิเคราะห์จำนวนดินที่จะใส่ในกระถาง ตามปริมาณที่พอดีกับขนาดกระถางต้นไม้ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Luigi Bardini การดูแลบอนไซควรมีการวางแผนในการจัดการ เปรียบกับการวางแผนในชีวิตของตนเอง การคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ สามารถสร้างแนวทางใหม่แก่ชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

4.3.5 ผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จากการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทำกิจกรรม โดยใช้เครื่องมือ แบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา จนถึงการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วม แล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทำกิจกรรม โดยใช้เครื่องมือ แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 120 คน แบ่งเป็น 2 ส่วน มีดังนี้

4.3.5.1 ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล จำนวน 3 ข้อ

ตารางที่ 8 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล		
สถานะภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ -ชาย	31	28%
-หญิง	73	66%
-ไม่ระบุ	4	4%
อายุ -60	58	58%
-70	35	35%
-80	7	7%
-90 ขึ้นไป	0	0%
กิจกรรมทางสังคม -เคย	2	2%
-ไม่เคย	44	40%
-ไม่ระบุ	27	25%

สรุปจากตารางที่ 8 การสำรวจข้อมูลประชากร ต.หนองหัว อ.บัวลาย จ. นครราชสีมา พบว่าจำนวนประชากรเพศหญิง มีมากกว่าเพศชาย จากการสัมภาษณ์ และการสำรวจพื้นที่ เนื่องจากเป็นชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ผู้สูงอายุเพศชาย มีส่วนสำคัญในการดูแลแปลงหม่อน ทำให้เพศชายเข้าร่วมกิจกรรมน้อยกว่าเพศหญิง จำนวนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

4.3.5.2 ส่วนที่ 2 แบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจำนวน 20 ข้อ

ตารางที่ 9 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย

ข้อความถาม	ก่อน			หลัง		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย						
1 ท่านรู้สึกมีอาการปวดเมื่อยตามตัว ปวดหัว ปวดท้อง ทำงานไม่ได้	2.56	0.86	ปานกลาง	3.35	0.69	ปานกลาง
2 ท่านมีเรี่ยวมีแรงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวันไหม เช่นอาบน้ำ แต่งตัว ลูกรังจากที่นอน เข้าห้องน้ำ ไปซื้อของ	3.45	0.95	ปานกลาง	3.24	0.66	ปานกลาง
3 ท่านยังทำงานได้ดี มากน้อยเพียงใด	3.37	0.91	ปานกลาง	3.30	0.75	ปานกลาง
4 ท่านสามารถไปไหนมาไหน ด้วยตัวเองได้มากน้อยเพียงใด	3.45	0.92	ปานกลาง	3.47	0.78	ปานกลาง

สรุปจากตารางที่ 9 ผู้สูงอายุมีอาการปวดเมื่อยอยู่ในระดับ ปานกลาง มีเรี่ยวแรงในการใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในระดับ ปานกลาง สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้ด้วยตนเองอยู่ในระดับ ปานกลาง ผลสรุปจากการทำกิจกรรมพบว่า การทำกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุมีการขยับร่างกาย อาจจะทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกเหนื่อยล้า เรี่ยวแรงในการทำงานลดลง แต่ผู้สูงอายุรู้สึกมีความสามารถในการเดินทางเดินทางมาร่วมกิจกรรมได้เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 10 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ

ข้อความ	ก่อน			หลัง		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ						
5 ท่านรู้สึกมีความสุขสงบ มีความหวัง มากน้อยเพียงใด	3.27	0.89	ปานกลาง	3.36	0.71	ปานกลาง
6 ท่านมีสมาธิในการทำงาน มากน้อยเพียงใด	3.30	1.04	ปานกลาง	3.58	0.63	มาก
7 ท่านมีความรู้สึกดี ไม่เหงา ไม่เศร้าใจ และไม่คอยวิตกกังวล	3.42	0.98	ปานกลาง	3.50	0.69	มาก
8 ท่านมีเป้าหมายในชีวิตมากน้อยเพียงใด	3.17	1.02	ปานกลาง	3.56	0.64	มาก

สรุปจากตารางที่ 10 ผู้สูงอายุรู้สึกมีความหวังในระดับ ปานกลาง มีสมาธิในการทำงาน มีความรู้สึกไม่เหงาและไม่วิตกกังวล มีเป้าหมายในชีวิตเพิ่มขึ้นในระดับ มาก ผลสรุปจากการทำกิจกรรมพบว่าผู้สูงอายุในชุมชนมีสมาธิมากขึ้น เนื่องจากกิจกรรมมีการใช้หลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธมาร่วมประกอบในการทำกิจกรรม และการทำกิจกรรมทำบอนไซ ทำให้ผู้สูงอายุมีเป้าหมายในชีวิตในการต้องการดูแลรักษาต้นบอนไซของตนเอง

ตารางที่ 11 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

ข้อความ	ก่อน			หลัง		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
คุณภาพชีวิตด้านทางสังคม						
9 ท่านมีเพื่อนในชุมชนมากน้อยเพียงใด	3.39	0.94	ปานกลาง	3.30	0.75	ปานกลาง
10 ท่านพอใจในความช่วยเหลือของเพื่อน มากน้อยเพียงใด	3.37	0.86	ปานกลาง	3.48	0.67	ปานกลาง

สรุปจากตารางที่ 11 ผู้สูงอายุมีเพื่อนในชุมชนอยู่ในระดับ ปานกลาง และผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการช่วยเหลือของเพื่อนอยู่ในระดับ ปานกลาง ผลสรุปจากการทำกิจกรรมพบว่าในระหว่างการทำกิจกรรมในชุมชนได้มีการสูญเสีย บุคคลสำคัญของชุมชนอาจจะทำให้ผู้สูงอายุยังรู้สึกมีความอาลัยต่อผู้ที่จากไป ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมไม่เต็ม ที่แต่ยังได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนในชุมชนทำให้ผลด้านการช่วยเหลือมีระดับที่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 12 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต ด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อความ	ก่อน			หลัง		
	\bar{x}	S.D	ระดับ	\bar{x}	S.D	ระดับ
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม						
11 ท่านอาศัยอยู่ที่บ้านของท่านเองหรือไม่ และท่านพอใจกับบ้านที่อยู่ตอนนี้ มากน้อยเพียงใด	3.79	1.02	มาก	3.54	0.63	มาก
12 ท่านได้พักผ่อนคลายเครียดที่บ้านมากน้อยเพียงใด	3.68	0.97	มาก	3.59	0.67	มาก
13 สภาพแวดล้อมที่บ้านดีต่อสุขภาพของท่าน มากน้อยเพียงใด	3.48	0.87	ปานกลาง	3.56	0.64	มาก

สรุปจากตารางที่ 12 ผู้สูงอายุในชุมชนมีความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยของตนเองในระดับ มาก และรู้สึกผ่อนคลายความเครียดเพิ่มขึ้นในระดับ มาก ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมที่บ้านดีต่อสุขภาพเพิ่มขึ้นในระดับ มาก ผลสรุปจากการทำกิจกรรมพบว่าการทำกิจกรรมทำบอนไซหลังจากที่ผู้สูงอายุทำกิจกรรมแล้ว ได้นำบอลไซกลับไปไว้ที่บ้าน ทำให้คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 13 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต โดยรวม

ข้อความ	ก่อน			หลัง		
	\bar{x}	S.D	ระดับ	\bar{x}	S.D	ระดับ
คุณภาพชีวิตโดยรวม						
14 ท่านรู้สึกพอใจกับสุขภาพของท่านเพียงใด	3.30	0.86	ปานกลาง	3.57	0.62	มาก
15 ท่านคิดว่ามีชีวิตความเป็นอยู่ ดีในระดับใด	3.31	0.88	ปานกลาง	3.43	0.61	ปานกลาง

สรุปจากตารางที่ 13 ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจกับสุขภาพในระดับ มาก ผู้สูงอายุคิดว่ามีความเป็นอยู่ที่ดีในระดับ ปานกลาง ผลสรุปจากการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่ากิจกรรมการทำบอนไซ ทำให้ผู้สูงอายุมีความพอใจต่อสุขภาพของตนเองเพิ่มมากขึ้น การทำบอนไซทำให้ผู้สูงอายุคิดว่ามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ตารางที่ 14 ผลจากแบบสอบถามด้านคุณภาพชีวิต ความสุข 5 มิติ

ข้อความ	ก่อน			หลัง		
	\bar{x}	S.D	ระดับ	\bar{x}	S.D	ระดับ
16 ท่านรู้สึกพอใจในพละกำลังทางร่างกายในระดับใด (สุขสบาย)	3.17	0.93	ปานกลาง	3.45	0.93	ปานกลาง
17 ท่านรู้สึกสนุกสนาน สดชื่น แจ่มใส มีชีวิตชีวาในระดับใด (สุขสนุก)	3.32	0.98	ปานกลาง	3.51	0.64	มาก
18 ท่านรู้สึกพอใจในชีวิต มีความภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ในระดับใด (สุขสง่า)	3.39	0.85	ปานกลาง	3.41	0.65	ปานกลาง
19 ท่านมีความจำ สติ มีเหตุผล มีการวางแผนในระดับใด (สุขสว่าง)	3.18	0.95	ปานกลาง	3.41	0.61	ปานกลาง
20 ท่านเข้าใจความรู้สึกของตนเอง ควบคุมอารมณ์ ผ่อนคลายให้เกิดความสุขสงบกับตนเองได้ในระดับใด (สุขสงบ)	3.30	0.91	ปานกลาง	3.45	0.66	ปานกลาง

สรุปจากตารางที่ 14 ความสุข 5 มิติ สุขสบาย ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับ ปานกลาง สุขสนุกผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับ มาก สุขสง่า สุขสว่างและสุขสงบ ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เท่ากัน ผลสรุปจากการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนความสนุกสนานจากการทำกิจกรรม มีความสดชื่น แจ่มใส มีชีวิตชีวาหลังจากทำกิจกรรม จึงสรุปได้ว่าการทำกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข 5 มิติ เพิ่มมากขึ้น

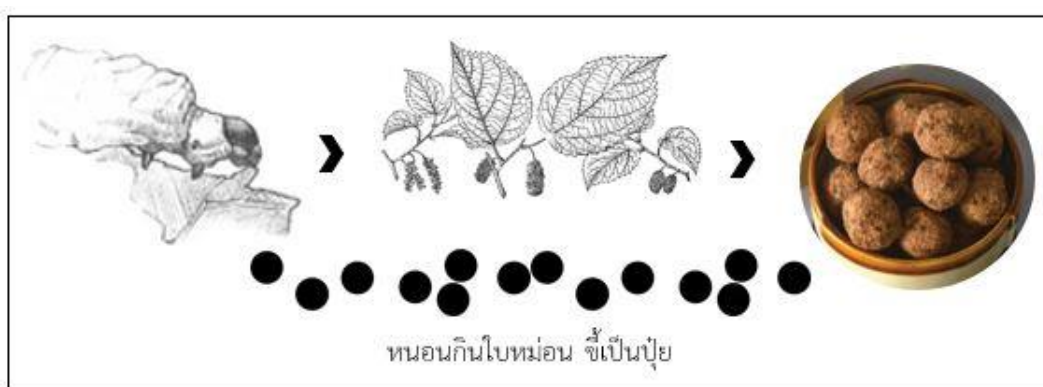
4.4 การต่อยอดผลงานสร้างสรรค์ จากการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

จากผลของการทบทวนวรรณกรรม การดำเนินงานตามขั้นตอนการวิจัย และการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ส่งผลให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม โดยมีการต่อยอดผลงานสร้างสรรค์ จากการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากแนวคิดการเล่าเรื่องราว (Story telling) วิถีชีวิตของคนในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม นำมาสู่การออกแบบผลงานสร้างสรรค์สะท้อนวงจรชีวิตของหม่อนไหม

4.4.1 ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 1 “ปุ๋ยกระต๊อบ”

4.4.1.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์ ปุ๋ยกระต๊อบ

จากการลงพื้นที่ชุมชน ผู้วิจัยพบว่า ชี้นอนไหม เป็นวัตถุดิบจากชุมชน คนในชุมชนจะนำไปทิ้ง หรือนำไปเผาใส่แปลงหม่อน หากใส่ในปริมาณมาก จะทำให้ดินมีความเค็ม ดังนั้น ชี้นอนจึงเหลือทิ้งเป็นจำนวนมาก จึงมีแนวคิดในการนำชี้นอนไหมมาแปรรูปเป็นปุ๋ยก้อนที่เพิ่มส่วนผสมอื่นๆ เข้าไปทำให้ลดความเค็มลง แล้วปั้นเป็นก้อนเพื่อสะดวกต่อการใช้งาน (ภาพที่ 67)

ภาพที่ 67 แนวคิดผลงานสร้างสรรค์ ปุ๋ยกระต๊อบ

4.4.1.2 การต่อยอดผลงานสร้างสรรค์ ปุ๋ยกระต๊อบ

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการทำปุ๋ยจากชี้นอนไหม กลับไปถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สูงอายุในชุมชน จากการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ไม่แก่ตัดได้ครั้งที่ 2 และได้มีกลุ่มผู้สูงอายุจากชุมชนบ้านหนองจาน นำกระบวนการทำปุ๋ยไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุในชุมชน ผู้วิจัยจึงได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับปุ๋ยก้อน เพื่อพัฒนาให้ผู้สูงอายุนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนของตนเอง (ภาพที่ 68)

ภาพที่ 68 การต่อยอดผลงานสร้างสรรค์ ปุ๋ยกระดืบ

4.4.1.3 ผลการออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ปุ๋ยกระดืบ

ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบตัวอักษรที่ได้แรงบันดาลใจมาจากการขุดตัวของหนอนไหม เพื่อนำตัวอักษรไปใช้กับป้ายสินค้าปุ๋ยกระดืบ จากนั้นผู้วิจัยทำการออกแบบป้ายฉลากสินค้า ปุ๋ยกระดืบ โดยใช้คำว่า กระดืบ ที่มาจากลักษณะการเคลื่อนที่ของตัวหนอน แล้วนำไปหม่อน มาลดทอนรายละเอียด ใช้สีเขียวของใบหม่อนสื่อถึงความปลอดภัยไร้สารพิษ นำตัวอักษรหนอนไหมมาจัดวางลงบนใบหม่อน ออกแบบบรรจุภัณฑ์สร้างมูลค่าเพิ่ม โดยใช้วัสดุดิบที่เรียบง่าย คนในชุมชนสามารถนำไปต่อยอดได้ มีฉลากบอกลักษณะการใช้งานที่ชัดเจน (ภาพที่ 69)

ภาพที่ 69 การออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ปุ๋ยกระดืบ

4.4.3.2 การต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานของคนในชุมชน ในเชิงเศรษฐกิจ

จากการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ปุยกระต๊อบ ผู้วิจัยได้นำผลงานการออกแบบกลับไปถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน และได้ทำการเปิดเพจเฟซบุ๊ก ปุยกระต๊อบ บ้านหนองจาน เพื่อการจัดจำหน่ายในช่องทางออนไลน์ (ภาพที่ 70)

ภาพที่ 70 เพจ ปุยกระต๊อบ บ้านหนองจาน

4.4.2 ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 2 “ม้วนหลายไหมตัดอีสาน”

4.4.2.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ม้วนหลายไหมตัดอีสาน

เป็นการจำลองบอนไซจากเศษเส้นไหมเป็นตัวแทน ของผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อน เลี้ยงไหม สะท้อนความสวยงาม การมีคุณค่า มีความสงบ จากวัฒนธรรมบอนไซ การผลิตผ้าไหมในชุมชน จะมีเศษที่เหลือจากการทำเส้นไหม ผู้วิจัยจึงมีการนำส่วนที่เป็นเศษมาสร้างสรรค์ผลงานให้มีคุณค่า โดยนำส่วนที่เป็นเศษเส้นไหมมาม้วนเข้าดัดลวด แล้วทำการม้วนลวด ดัดเป็นต้นบอนไซจำลอง (ภาพที่ 71)

ภาพที่ 71 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ม้วนหลายไหมตัดอีสาน

4.4.2.2 การต่อยอดผลงาน ม้วนหลายไหมตัดอีสาน

การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานม้วนหลายไหมตัดอีสาน ยังได้รับการตอบรับในการนำผลงานไปจัดแสดงผลงาน และนิทรรศการ (Showcase and Exhibition) ในงาน เทศกาลอีสานสร้างสรรค์ 2567 Isan creative festival 2024 (ISANCF) ในวันที่ 29 มิถุนายน 2567 ถึงวันที่ 7 กรกฎาคม 2567 เป็นการเผยแพร่ผลงานจากชุมชนสู่สังคม และเป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนสร้างรายได้จากทรัพยากรในชุมชน โดยใช้เศษเส้นไหมเหลือใช้ นำไปสู่การสร้างรายได้เสริมอย่างยั่งยืน (ภาพที่ 72-73)

ภาพที่ 72 ภาพการประกาศการคัดเลือกผลงานไปจัดแสดง ในเทศกาลอีสานสร้างสรรค์ 2567 Isan creative festival 2024 (ISANCF)

ภาพที่ 73 การนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ม้วนหลายไหมตัดอีสานต่อ คณะกรรมการจัดงาน

4.4.3 ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 3 “ธุงอีสาน” เครื่องรางประดับ

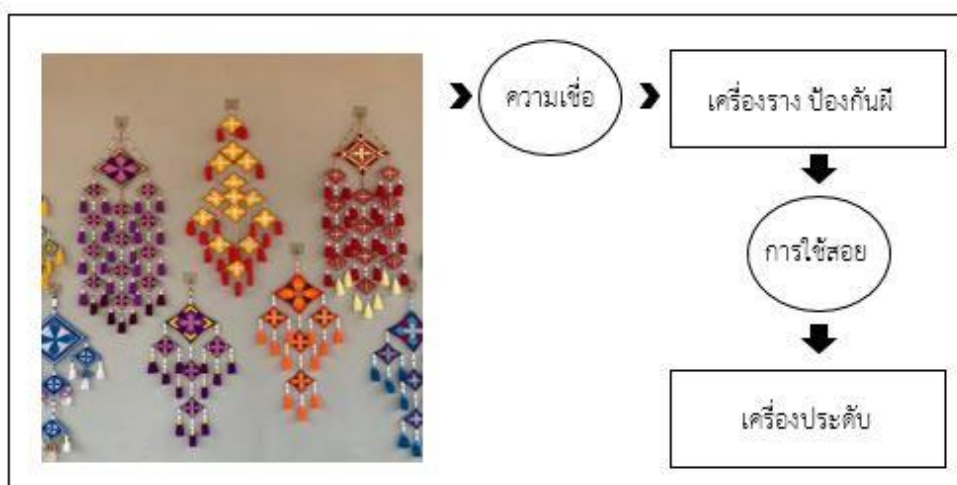
ธุงอีสาน คือเครื่องรางชนิดหนึ่งที่แฝงคติความเชื่อ เกี่ยวกับการป้องกันผี ลักษณะการใช้งานคือการแขวนไว้หน้าบ้าน เพื่อปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้พ้นไป (ภาพที่ 74)

ภาพที่ 74 ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 3 “ธุงอีสาน” เครื่องรางประดับ

4.4.3.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

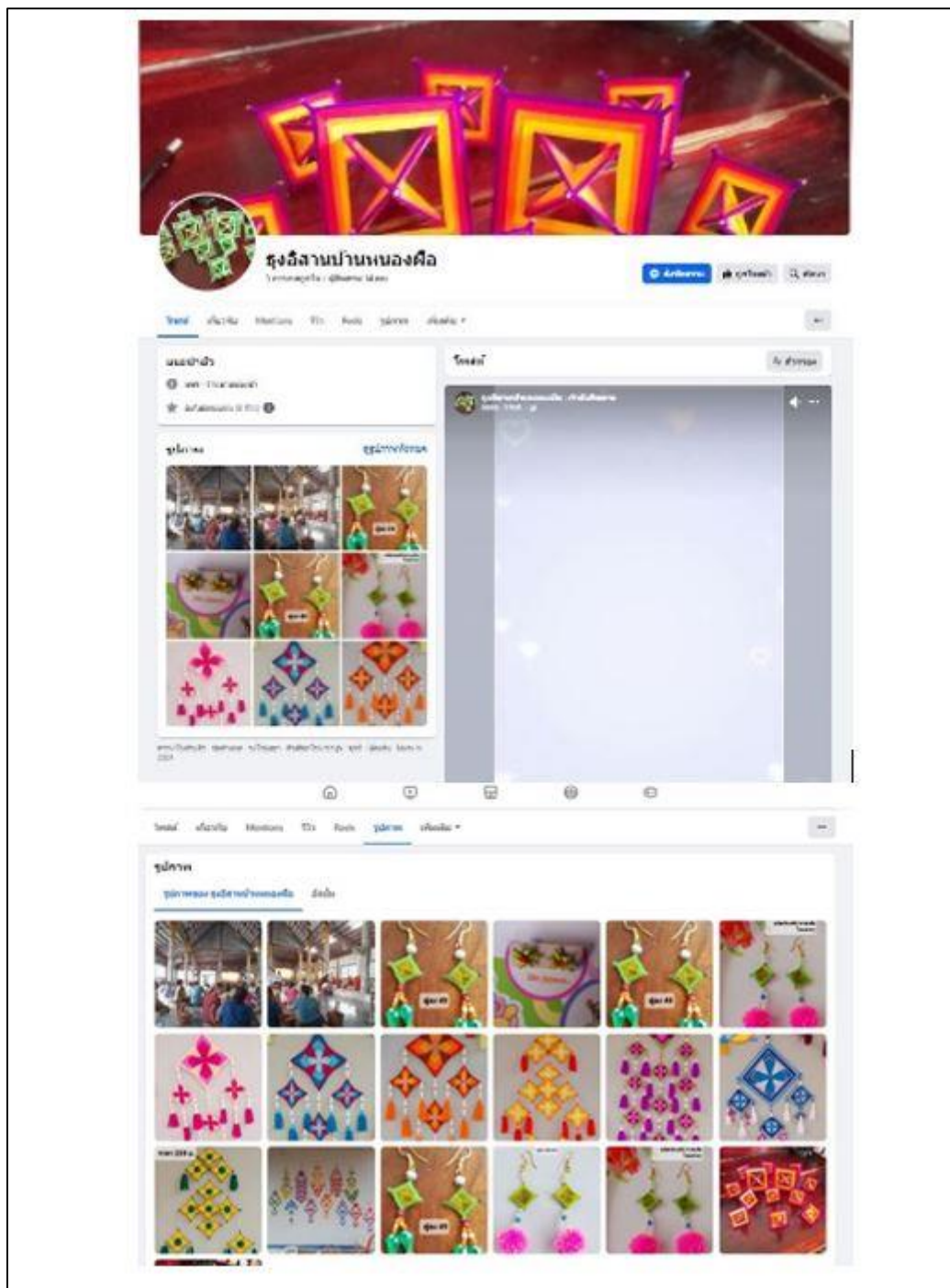
แนวคิดในการนำมาทำเครื่องรางประดับคือ สามารถป้องกันภัยตามความเชื่อได้ทุกที่ สามารถพกพาเครื่องรางติดตัวไว้ได้ตลอดเวลา และยังเป็นการประดับตกแต่งร่างกายไปในตัว เครื่องรางประดับนี้ผลิตจากเศษเส้นไหมเหลือใช้ โดยกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เป็นงานฝีมือที่มีความละเอียด และเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับผู้สูงอายุในชุมชน (ภาพที่ 75)

ภาพที่ 75 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน “ธุงอีสาน” เครื่องรางประดับ

4.4.3.2 การต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานของคนในชุมชน

จากการออกแบบธงอีสาน เครื่องรางประดับ ผู้วิจัยได้นำผลงานการออกแบบกลับไปถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน และได้ทำการเปิดเพจเฟซบุ๊ก ธงอีสาน บ้านหนองผือเพื่อการจัดจำหน่ายในช่องทางออนไลน์ (ภาพที่ 76)

ภาพที่ 76 เพจเฟซบุ๊ก ธงอีสาน บ้านหนองผือ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้ วัฒนธรรมบอนไซ ทัศนศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากบริบทภูมิทัศน์วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ศึกษาวัฒนธรรมบอนไซในเชิงรูปธรรม และนามธรรม ให้เกิดเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม และสร้างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการทางสถิติ และสามารถสรุป อภิปรายผลการวิจัยได้ตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้ วัฒนธรรมบอนไซ ทัศนศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา ตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประเด็น มีดังนี้

5.1.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน พบว่า แนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ควรมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และเหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชน เน้นกิจกรรมด้านการสร้างความสงบผ่อนคลาย การสร้างสมาธิ ความสงบ และการใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนอย่างคุ้มค่า ให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้เห็นคุณค่าในตัวเอง มีเป้าหมายในชีวิต รวมถึงการกำหนดแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานจากการใช้ทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุในชุมชนสามารถนำไปต่อยอดเป็นรายได้เสริม เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง จากข้อค้นพบในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยจึงได้แบ่งประเด็น ตามหลักองค์ประกอบในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตออกเป็น 4 ประเด็นหลักดังนี้

5.1.1.1 คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพโรคประจำตัว แต่ยังสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตจากการดำเนินการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมต้องใช้พลังงานเล็กน้อย ผู้สูงอายุสามารถทำได้ การทำกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุมีอาการปวดเมื่อยบ้างเล็กน้อย แต่เป็นการขยับร่างกายที่ดีต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ

5.1.1.2 คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ จากการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนด้านจิตใจของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ผู้สูงอายุมีสมาธิ การได้พบปะพูดคุยกับผู้อื่นทำให้ผู้สูงอายุ ไม่รู้สึกเหงา ลดความวิตกกังวล การปลูกต้นไม้ การทำบอนไซ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีเป้าหมายในชีวิตเพิ่มขึ้นเนื่องจากบอนไซมีการเจริญเติบโต มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้สูงอายุมีความสนใจในการที่อยากจะเห็นต้นไม้งอกงาม

5.1.1.3 คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม จากการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความสนุกสนานเมื่อได้พบปะพูดคุยกับผู้อื่น ผู้สูงอายุมีความรู้สึกมีชีวิตชีวาจากการทำกิจกรรม การเรียนรู้สิ่งใหม่ ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ในขณะเดียวกันผู้สูงอายุยังมีความผูกพันกับอดีต กับบุคคลที่มีส่วนสำคัญในชีวิตของตนเอง หรือบุคคลที่มีความสำคัญต่อชุมชนเมื่อต้องทำกิจกรรมทางสังคมในพื้นที่ชุมชน อาจจะทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกสับสน มีความสุขปนความเศร้าเมื่อคนที่จากไป ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่เคยทำร่วมกันในอดีตได้

5.1.1.4 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าการทำกิจกรรมปลูกต้นไม้ การทำบอนไซ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง ผู้สูงอายุรู้สึกสนุกกับการปลูกต้นไม้ เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชื่นชอบ สอดคล้องกับกรณีศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมที่ภาครัฐให้การสนับสนุน และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมการปลูกต้นไม้ จึงสามารถสรุปได้ว่าการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนควรเน้นกิจกรรมที่เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความสุขผ่อนคลายลดความเครียดได้ดียิ่งขึ้น

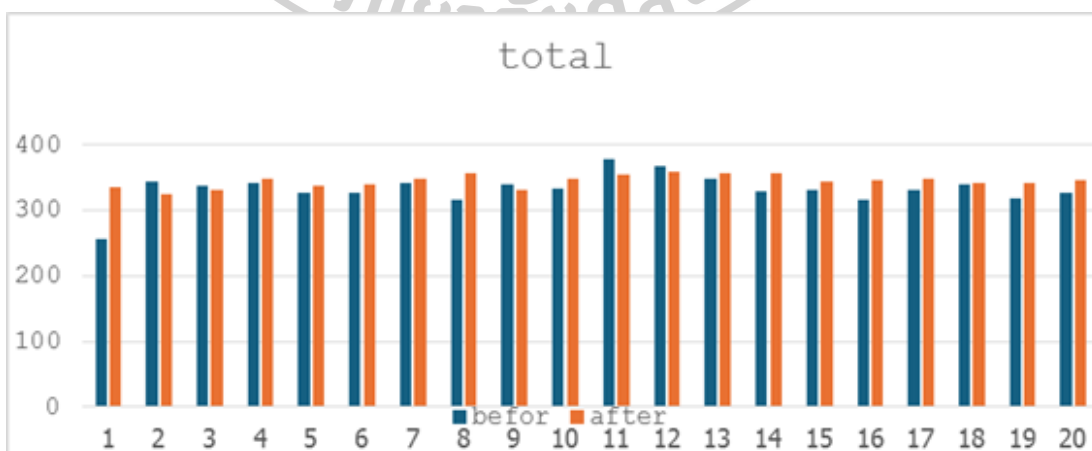
5.1.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

การศึกษาวัฒนธรรมบอนไซ เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุป ในเชิงรูปธรรมนามธรรม ให้เกิดเป็นแนวทางในการออกแบบผลงานสร้างสรรค์ และกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน พบว่า องค์ประกอบของวัฒนธรรมบอนไซ ประกอบด้วย 5 ด้าน ด้านความผ่อนคลาย ด้านเวลา ด้านสมาธิ ด้านความสงบ และด้านคุณค่า องค์ประกอบของวัฒนธรรมบอนไซสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานออกแบบสร้างสรรค์ และการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนได้ โดยสามารถลดความเครียดผ่านกิจกรรมฝึกสมาธิ, การทำบอนไซสามารถ

สร้างเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว, การทำบอนไซทำให้เกิดความสงบ ผ่อนคลาย รู้จักการวางแผน รู้จักคุณค่าในตัวเองที่สะท้อนผ่านต้นไม้พื้นถิ่น หรือวัตถุดิบในพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ การทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุในชุมชนเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ การแบ่งปันความรู้ระหว่างชุมชนผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบอนไซ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน สร้างสังคมที่แข็งแรงต่อไป

5.1.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ พบว่า การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ผู้สูงอายุมีเป้าหมายในชีวิตเพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุมีความพอใจในสภาพแวดล้อม แสดงให้เห็นถึงการทำกิจกรรมบอนไซส่งผลต่อสภาพแวดล้อมดีต่อสุขภาพมากขึ้น ด้านร่างกาย ผู้สูงอายุอาจจะมีอาการปวดเมื่อยเล็กน้อยจากการขยับร่างกาย หรือการเดินทางมาร่วมกิจกรรม แต่เป็นการใช้กำลังกายที่ดีต่อสุขภาพ และด้านสังคม ผู้สูงอายุมีความสุขสนุกเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรม ได้พบปะพูดคุย ด้านการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุเหลือใช้ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในชุมชนมีภูมิปัญญาในการทำหมอนใหม่อย่างครบวงจร ตั้งแต่การปลูกต้นหมอน การเลี้ยงหนอนไหม การทอผ้าไหม และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบในชุมชน ผู้วิจัยจึงได้มีโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับชุมชน โดยใช้หลักการการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนในชุมชน (Participation) หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน และวัฒนธรรมบอนไซ โดยมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับชุมชน ผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม (ภาพที่ 77)

ภาพที่ 77 กราฟแสดงผลการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ก่อน และหลังทำกิจกรรม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1 อภิปรายผล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.2.1.1 คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม อยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมผู้สูงอายุในชุมชนมีสุขภาพดี ได้รับการตรวจสุขภาพ และการรักษาโรคที่เหมาะสม มีอาการปวดเมื่อยตามวัย แต่ยังสามารถในการดำเนินกิจกรรมประจำวันพื้นฐาน เช่น กินข้าว อาบน้ำ แต่งตัว และใช้ห้องน้ำได้ด้วยตนเอง การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้า เหมือนเป็นกิจกรรมทางกายอย่างสม่ำเสมอ ให้ผู้สูงอายุมีชีวิตชีวา

5.2.1.2 คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม มีระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีเป้าหมายในชีวิต, ความสุขสงบ, ความหวัง, สมานิในการทำงาน, ความรู้สึกดี, ความไม่เหงา, ไม่เศร้าใจ, และไม่คอยวิตกกังวล, เป็นต้น การมีเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าชีวิตมีความหมาย ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพจิตโดยรวม ความรู้สึกสุขสงบ ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ลดความเครียด สมานิในการทำงานเป็นตัวบ่งชี้ว่าผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดี ช่วยให้ประสิทธิภาพในการทำกิจกรรมประจำวัน การมีความรู้สึกดีในชีวิตประจำวัน, การไม่รู้สึกเหงาหรือเศร้าใจ ช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี ลดความวิตกกังวล ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถจัดการกับความเครียดได้ดี และมีสุขภาพจิตที่เข้มแข็ง

5.2.1.3 คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม อยู่ในระดับปานกลาง การสื่อสารกับครอบครัวช่วยลดความรู้สึกเหงา การมีบทบาทในสังคม การได้รับความเคารพจากคนในครอบครัว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมช่วยให้ผู้สูงอายุในชุมชนรู้สึกว่ามีคุณค่า

5.2.1.4 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม อยู่ในระดับมาก รู้สึกพอใจกับบ้านพักอาศัย ผู้สูงอายุมีความรู้สึกผูกพันกับบ้าน มีความรู้สึกปลอดภัย และเป็นส่วนตัว ผ่อนคลาย ช่วยลดความเครียดเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุ มีความพอใจในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมเงียบสงบ สะอาดปลอดภัย รู้สึกพอใจกับบ้านเนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการทั้งในด้านการใช้สอย และความสะอาดสบาย

5.2.2 อภิปรายผล วัฒนธรรมบอนไซ ในเชิงรูปธรรม นามธรรม สู่การส่งเสริมคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุในชุมชน

สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.2.2.1 ด้านความผ่อนคลาย การดูแลบอนไซเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความเอาใจใส่ บอนไซช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย ลดความความตึงเครียดจากชีวิตประจำวัน การดูแลบอนไซช่วยให้จิตใจ ได้สงบ ลดความวิตกกังวล โดยเฉพาะเมื่อจัดแต่งทรงต้นและตัดแต่งกิ่งก้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้ ปฏิบัติรู้สึกมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงกับธรรมชาติ บอนไซถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการบำบัดทางจิตใจ การดูแลบอนไซสามารถช่วยเพิ่มความมั่นใจ ส่งเสริมความอดทน เนื่องจากต้องใช้เวลา ความพยายาม อย่างมากในการดูแล

5.2.2.2 ด้านเวลา การปลูกบอนไซเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา เพื่อให้ต้นไม้ เติบโต และพัฒนาไปสู่รูปทรงที่ต้องการ จึงต้องมีความอดทน ให้ความสำคัญกับการใช้เวลาอย่างมี ประสิทธิภาพ บอนไซต้องการการวางแผนในหลายด้าน เช่น การวางแผนระยะเวลาในการตัดแต่ง การเลือกชนิดของต้นไม้ที่เหมาะสมกับสภาพอากาศ การวางแผนการรดน้ำ และการให้ปุ๋ย เป็นต้น การวางแผนเหล่านี้ทำให้ผู้ปลูกบอนไซต้องมีการคิด การตัดสินใจที่รอบคอบ การมีเป้าหมาย มีความ มุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ สะท้อนการใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบ และมีเป้าหมายชัดเจน

5.2.2.3 ด้านสมาธิ การทำบอนไซต้องการความใส่ใจ การมีจดจ่อกับสิ่งที่ทำ เนื่องจากต้องตัดแต่งกิ่ง จัดทรง และดูแลรักษาด้วยความละเอียดอ่อน ช่วยฝึกฝนให้มีสมาธิ รู้จักการ ตัดสินใจโดยใช้สติ การมีเวลาอยู่กับตนเองในสภาพแวดล้อมที่สงบเงียบ เป็นศาสตร์ในการฝึกฝนจิตใจ สมาธิ สติ ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

5.2.2.4 ด้านความสงบ การทำบอนไซช่วยให้ใจเย็น และต้องการความอดทนสูง เนื่องจากการจัดการกับรายละเอียดกิ่งก้าน ราก ลำต้น ทำให้จิตใจสงบ รู้สึกผ่อนคลายกับวิถีชีวิตที่ เรียบง่าย การดูแลบอนไซไม่ต้องการสิ่งของหรือเทคโนโลยีซับซ้อน มีเพียงเครื่องมือพื้นฐานกับการ เรียนรู้ธรรมชาติ นำไปสู่การใช้ชีวิตที่ไม่ยึดติดกับวัตถุหรือความหรรษา มีความพอเพียง ให้ความสำคัญ กับสิ่งที่เรียบง่าย และมีคุณค่าทางจิตใจ

5.2.2.5 ด้านคุณค่า บอนไซทำให้เกิดการสร้างภูมิใจในตัวเอง การดูแลอย่าง เอาใจใส่และความอดทนนำไปสู่ความสำเร็จกลายเป็นบอนไซที่สวยงาม เสริมสร้างความมั่นใจให้ผู้ ปลูก การเพิ่มมูลค่าของต้นไม้ บอนไซเป็นศิลปะที่สามารถเพิ่มคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ ความเข้าใจ ธรรมชาติ ทั้งยังเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่า สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิด และเพิ่มมิตรภาพ ระหว่างบุคคล ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

ดังนั้น การใช้วัฒนธรรมบอนไซ ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน สามารถช่วยลดความเครียด เพิ่มความสงบทางจิตใจ ช่วยสร้างสมาธิ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความผ่อนคลาย ส่งเสริมสุขภาพจิตให้ดีขึ้น เป็นการสร้างความความสัมพันธ์ในชุมชน การมีกิจกรรมการทำบอนไซในชุมชนช่วยสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุ ได้ร่วมมือกันร่วมใจกันในการเข้าร่วมกิจกรรม ได้พบปะ พูดคุยกันระหว่างชุมชนมากขึ้น ทำให้มีสังคมที่เข้มแข็ง วัฒนธรรมบอนไซ ยังช่วยสร้างความเข้าใจในธรรมชาติ สัจธรรมของชีวิต การประยุกต์ใช้ศิลปวัฒนธรรม ทำให้ผู้คนได้เชื่อมต่อด้านวัฒนธรรม แวดล้อม ใกล้ตัวมากยิ่งขึ้น วัฒนธรรมบอนไซทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ความงามทางศิลปะ มีสติสัมปชัญญะ ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการทำบอนไซ การประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน พบว่ามีประโยชน์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญ

5.2.3 อภิปรายผล การออกแบบผลงานสร้างสรรค์ และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการใช้วัฒนธรรมบอนไซ

สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.2.3.1 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการจัดกิจกรรมภายใต้โครงการ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการใช้วัฒนธรรมบอนไซ "ไม้แก่ตัดได้" ณ วัดป่าธรรมดา บ้านคิมมะฮะ-สวนหม่อน ต.หนองหว่า อ.บัวลาย จ. นครราชสีมา จำนวน 3 ครั้ง พร้อมกับการประเมินกิจกรรมก่อน และหลัง ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม ส่งเสริมคุณภาพชีวิตจากการใช้วัฒนธรรมบอนไซ มีแนวโน้มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะด้านจิตใจ และด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีผลสอดคล้องกัน วัฒนธรรมบอนไซสามารถเพิ่มการรู้จักคุณค่าของชีวิตตนเอง การดูแลบอนไซช่วยลดความเครียด เสริมสร้างความสงบ ผ่อนคลายผ่านการสัมผัสกับธรรมชาติ นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการบำบัดทางจิตใจที่มีประสิทธิภาพ การปลูกบอนไซต้องอาศัยระยะเวลา การวางแผนอย่าง ความอดทน การจัดการเวลาอย่างมีระเบียบ การดูแลบอนไซช่วยฝึกฝนสมาธิ เมื่อได้จดจ่อกับสิ่งที่ทำ วัฒนธรรมบอนไซ มีประโยชน์ในการพัฒนาความมั่นใจในการทำงาน การมีชีวิตเรียบง่าย ไม่ยึดติดกับวัตถุ สามารถสร้างความภูมิใจ โดยมีผลจากการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมก่อนและหลัง มีค่าเฉลี่ยแบ่งตามองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ ดังตารางนี้

ตารางที่ 15 ผลจากกิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย	ก่อน		หลัง	
	\bar{x}	ระดับ	\bar{x}	ระดับ
อาการปวดเมื่อยของผู้สูงอายุในชุมชน	2.56	ปานกลาง	3.35	ปานกลาง
พลังกำลังของผู้สูงอายุในชุมชน	3.45	ปานกลาง	3.24	ปานกลาง
การทำงาน	3.37	ปานกลาง	3.30	ปานกลาง
การเดินทาง	3.45	ปานกลาง	3.47	ปานกลาง
คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ				
รู้สึกมีความหวัง	3.27	ปานกลาง	3.36	ปานกลาง
มีสมาธิในการทำงาน	3.30	ปานกลาง	3.58	มาก
มีความรู้สึกดี ไม่เหงา ไม่ค่อยวิตกกังวล	3.42	ปานกลาง	3.50	มาก
มีเป้าหมายในชีวิต	3.17	ปานกลาง	3.56	มาก
คุณภาพชีวิตด้านทางสังคม				
มีเพื่อนในชุมชน	3.39	ปานกลาง	3.30	ปานกลาง
พอใจในความช่วยเหลือของเพื่อน	3.37	ปานกลาง	3.48	ปานกลาง
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม				
พอใจกับบ้านที่อยู่ตอนนี้	3.79	มาก	3.54	มาก
ได้พักผ่อนคลายเครียดที่บ้าน	3.68	มาก	3.59	มาก
สภาพแวดล้อมที่บ้านดีต่อสุขภาพ	3.48	ปานกลาง	3.56	มาก

สรุปจากตารางที่ 15 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพบว่า 1.ด้านจิตใจ การมีเป้าหมายในชีวิตเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.57 อยู่ในระดับ มาก 2.ด้านสิ่งแวดล้อม มีความพอใจในสภาพแวดล้อมเพิ่มขึ้น ค่าเฉลี่ย 3.56 อยู่ในระดับ มาก 3.ด้านร่างกาย การปวดเมื่อย ค่าเฉลี่ย 3.35 อยู่ในระดับ ปานกลาง 4.ด้านสังคม การช่วยเหลือกัน ค่าเฉลี่ย 3.48 อยู่ในระดับ ปานกลาง

5.2.3.2 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม ผลงานการสร้างสรรค์จากการใช้วัสดุดิบในชุมชนปลูกหมอนเลี้ยงไหม ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน โดยการนำวัสดุดิบในชุมชนมาใช้สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า ได้แก่ บอนไซจากเศษไหม ปุยจากซั้หนอนไหม เครื่องประดับจากเส้นไหม เป็นต้น สามารถผลิต และจำหน่ายได้จริงในตลาด ทำให้

ชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผลงานการสร้างสรรค์ช่วยสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจบริบทภายในชุมชน การมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต การตัดสินใจของคนในชุมชนมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง และความเชื่อมั่นในชุมชน การใช้วัตถุดิบในชุมชน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นการนำวัตถุดิบในชุมชนมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า ช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน สร้างสังคม ความเข้าใจในชุมชน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ รวมถึงเป็นการเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบในชุมชนสร้างคุณค่าให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

การใช้วัฒนธรรมบอนไซเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนช่วยลดความเครียด สร้างสมาธิ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้สูงอายุมีความมั่นใจในคุณค่าของตนเอง วัฒนธรรมบอนไซช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการทำบอนไซ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เพลิดเพลิน สร้างความสุขในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมสุขภาพทั้งกาย และใจให้กับผู้สูงอายุ โดยการสร้างผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรมบอนไซสามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม และเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบพื้นถิ่น เป็นการสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.3.1.1 การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ควรมีการจัดทำหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้กับผู้สูงอายุในชุมชน สร้างนโยบายที่สนับสนุนกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และทรัพยากรของชุมชน ข้อเสนอแนะดังกล่าว จะทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่ต่าง ๆ รู้สึกผ่อนคลาย ไม่วิตกกังวล และยังสามารถนำทักษะจากการทำกิจกรรมในหลักสูตรไปสร้างรายได้ เป็นการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

5.3.1.2 การวิจัยในครั้งนี้ได้มีการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรท้องถิ่นกับชุมชน เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ มีการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ จึงมีข้อเสนอแนะในการสร้างการร่วมมือ สร้างพันธมิตรกับองค์กรท้องถิ่น, สถาบันการศึกษา, และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการอื่น ๆ เชื่อมโยงผู้สูงอายุ ระหว่างชุมชนภายใน

เขตพื้นที่ ที่สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ร่วมกันได้ ทำให้เกิดรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนครอบคลุมทุกเพศทุกวัย

5.3.2 ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ

5.3.2.1 จากการดำเนินงานวิจัยผู้วิจัยได้ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ซึ่งถือได้ว่าเป็น ศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่มีมาอย่างยาวนาน นำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในมิติทั้งเชิงรูปธรรม และนามธรรม จึงมีข้อเสนอแนะในการนำความรู้ในเชิงวิชาการ ด้านศิลปวัฒนธรรม ในศาสตร์อื่น ๆ ตามความสามารถของผู้ที่สนใจ นำมาประยุกต์ส่งเสริมให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่นเพิ่มมูลค่า ให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของตนเอง

5.3.2.2 การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนจากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงประเด็นในการส่งเสริมด้านการปรับเปลี่ยนทรัพยากรทางการเกษตร เป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ เพิ่มมูลค่าให้กับของเหลือใช้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้นำโมเดลวัฒนธรรมบอนไซ ไปใช้ในการส่งเสริมเกษตรกรในลักษณะที่ใกล้เคียงกับกรณีศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้ หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรชนิดอื่น ๆ จากการใช้รูปแบบของงานวิจัยนี้

5.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

5.3.3.1 จากการดำเนินงานวิจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน กิจกรรมการทำบอนไซ เป็นการปลูกต้นไม้ ซึ่งมีหลายปัจจัยที่มีผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุ หากมีการเปลี่ยนแปลงต่อการคงอยู่ของต้นไม้ นั้น ๆ ของผู้สูงอายุในช่วงที่ยังดูแลต้นไม้อยู่ อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุจึงมีข้อเสนอแนะ ให้ปรับรูปแบบของการทำกิจกรรมปลูกต้นไม้ ให้มีทางเลือกในหลายระดับ โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถประเมินตนเองว่าจะสามารถดูแลต้นไม้ชนิดนั้นได้หรือไม่ และสามารถตัดสินใจเข้าร่วม หรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมนั้นด้วยตนเอง

5.3.3.2 การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนจากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ผู้วิจัยได้ทำการจัดกิจกรรมทำบอนไซให้กับผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากการทำบอนไซแท้จริงแล้วมีกระบวนการขั้นตอนที่ซับซ้อน และต้องอาศัยระยะเวลาในการเจริญเติบโตเป็นเวลานาน จึงอาจส่งผลกระทบต่อระยะเวลา ในการดูแล หรือการเฝ้าดูการเจริญเติบโตของต้นไม้ในผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนระดับของการทำต้นไม้ หรือปรับเปลี่ยนในเรื่องของระยะเวลาในการดูแล หลังการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้สอดคล้องกับระยะเวลาของผู้สูงอายุในชุมชน

5.3.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

5.3.4.1 การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชน จึงทำให้กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งยังขาดการถ่ายทอดส่งต่อทักษะความรู้ หรือ ประสบการณ์จากการร่วมกิจกรรม ไปยังบุคคลอื่น เช่น ลูก หลาน ญาติพี่น้องที่ยังไม่ถึงวัยผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ให้มีการผสมผสานควมรวม การส่งเสริมผู้สูงอายุ ร่วมกับผู้สืบทอดที่จะทำให้ผู้สูงอายุ สามารถส่งต่อความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์ให้กับคนรุ่นต่อไป ในอนาคต

5.3.4.2 การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกรณีศึกษาคือชุมชนปลูกหม่อน เลี้ยงไหมในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมยังมีกระจายอยู่ทั่วภูมิภาค และ ทั่วประเทศ ที่ยังมีจำนวนผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการนำรูปแบบของการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในงานวิจัยนี้ ไปต่อยอดให้กับสังคมผู้สูงอายุในชุมชนปลูก หม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

รายการอ้างอิง

กรวัฒน์ วีนิล. (2562, 18 พฤศจิกายน). บอนไซหม่อน สวย..กินได้. เข้าถึงได้จาก

<https://www.thairath.co.th/news/local/1706133>

กรมสุขภาพจิต. (2556). คู่มือความสุข 5 มิติ สำหรับผู้สูงอายุ. สำนักส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต. กรมสุขภาพจิต. กระทรวงสาธารณสุข

กรมสุขภาพจิต. (2559). องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต. เข้าถึงได้จาก <https://dmh.go.th/test/>

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). การดูแลผู้สูงอายุ. เข้าถึงจาก <https://www.dop.go.th/th/know/>

กลุ่มการวิจัยและการพัฒนาระบบเครือข่าย. (2565). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คมชัดลึก ออนไลน์. (2562, 14 มิถุนายน). "ห้องเที่ยวบ้านโพนสูง นิเวศน์ เกษตรขอบเมือง" @โคราช. เข้าถึงได้จาก <https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/375535>

จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2558). เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. วารสารบัณฑิตศึกษา ปีที่ 12 ฉบับที่ 58 กรกฎาคม-กันยายน 2558

ช่าง ต้นสกุล. (ม.ป.ป.). บอนไซ BONSAI. นนทบุรี: ฐานเกษตรกรรม.

ชุมพร ฉ่ำแสง และคณะ. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรฝ่ายการพยาบาล . ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดนครนายก

ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปลัมภ. (2558). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน. (2564, 16 มีนาคม). 4 คีย์หลัก เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน. เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/community.base.eef>

นันทนา รัตนากร. (2556). คู่มือความสุข 5 มิติ สำหรับผู้สูงอายุ. สำนักส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต. กรมสุขภาพจิต. กระทรวงสาธารณสุข

ประภาพร สุปัญญา. (2564). พันเปลี่ยนหมุนเวียน: ทุนในสังคมอีสานยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 30(6),

- พรรณทวี พรประเสริฐกุล. (2547). คู่มือบอนไซ The Bonsai Handbook. กรุงเทพฯ: เพ็ท-แพล้นพับลิชชิ่ง.
- พิชิต ปุริมาต. ไพวรรณ ปุริมาต, เบญญาภา อัจฉฤกษ์และโสระยา ไทยอัฐวิถิ. (2565). การศึกษาความเครียดของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2565)
- ภัทรเวช ชาราเวชรักษ์ และ ทองแท่ง ทองลิ้ม. (2563). สภาวะแวดล้อมมหภาคของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไทยภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 28(8), 1490-1500.
- ระพี สาคริก. (2527). ชีวิตกับต้นไม้ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนาย สมุน ศรีสมบุญ. (ม.ป.ท.)
- วิสิทธิ์ โพธิ์วัฒน์. (2564). แนวคิดการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม. สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ศิริพร บุญชู. (2541). การศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมการปลูกหม่อนเพื่อผลิตชาหม่อน. กรมส่งเสริมการเกษตร
- ศูนย์พัฒนาองค์ความรู้ด้านกิจกรรมทางกายประเทศไทย. (2565, 19 ก.ย.). ผู้สูงอายุกับงานสวน สร้างสมดุลทางร่างกายและจิตใจ. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaihealth.or.th>
- สมาน ศรีปราโมช. (2544). คู่มือการปลูกเลี้ยงบอนไซ. นนทบุรี: เกษตรสาส์น.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2553). แนวปฏิบัติในการบริการผู้สูงอายุ. นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง
- สุทธากร แจ่มศรี. (2566). ผลของกิจกรรมการปลูกไม้ประดับกระถางต่อการฟื้นฟูโรคซึมเศร้าระดับเล็กน้อยในวัยผู้ใหญ่. เข้าถึงจาก <http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/handle/>
- สมพงษ์ จันพิทักษ์. (ม.ป.ป.). การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม. สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา. เข้าถึงจาก <http://www.khorat.doae.go.th>
- สมหญิง ชูประยูร. (ม.ป.ป.). การวิเคราะห์โครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเชิงพาณิชย์ขนาดเล็ก. กรมส่งเสริมการเกษตร

- สวรส ต้นสายเพ็ชร. (2561). “แผนธุรกิจร้านจำหน่ายบอนไซจิ๋ว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สหประชาชาติประเทศไทย. (2566). การสนับสนุนของสหประชาชาติต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก <https://thailand.un.org/th/sdgs>
- สำนักงานเลขาธิการกรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565, 23 มิ.ย.). ปรับสภาพแวดล้อมด้วยการปลูกต้นไม้ ดีต่อใจวัยสูงอายุ. เข้าถึงจาก <https://www.dop.go.th/th/know/13/1496>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). รายงานการศึกษาเบื้องต้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: พี.ซี.เพลส (บุญชิน).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12. เข้าถึงจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=13678
- หลวงมงคลรัตน์ (ช่วง ไกรฤกษ์). (2561). โครงตำราไม้ดัดและทวารกาภิบาล ของหลวงมงคลรัตน์ (ช่วง ไกรฤกษ์). รวบรวมและจัดพิมพ์โดยสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร. กรุงเทพฯ: ศิริชัยการพิมพ์.
- อโณทัย. (2549). คื่นชิวตไม้ดัดชั้นครู. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- อภิขญา ลีลาวณิชกุล* กรทิพย์ วัชรปัญญาวงศ์ เตชะเมธีกุล และณูกานดา เชิดชูธีรกุล. (2564). ความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรตามรูปแบบใช้คุณค่าไหมไทย เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหม่อนไหมในจังหวัดนครราชสีมา. Suranaree J. Soc. Sci. Vol. 14 No. 2; July-December 2020 (25-49)
- อิชิอิ โยเนะโอะ และคณะ. (2560). ความสัมพันธ์ ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี, โครงการตำรา. พิมพ์ครั้งที่ 3
- Bookshop.finearts. (2564, 16 มกราคม). โคลงตำราไม้ดัด และ ทวารกาภิบาล ของหลวงมงคลรัตน์ (ช่วง ไกรฤกษ์). Retrieved from (<https://bookshop.finearts.go.th/book-detail>
- Fat Fat Cat. (Aug 03, 2023). The pioneer of Lingnan School of Painting - Ju Lian and Ju Chao. Retrieved from <https://www.145758.com/yishujianshang/1334>.
- Theneww. (May 16, 2562). รู้รอบเรื่องบอนไซญี่ปุ่น. Retrieved from <https://allabout-japan.com/th/article/5779/>

Chorong Song, Harumi Ikei, Masahiro Nara, Daisuke Takayama, Yoshifumi Miyazaki

(Nov 25, 2018). Physiological Effects of Viewing Bonsai in Elderly Patients Undergoing Rehabilitation. Retrieved from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>

Magiminiland. (Sep 16, 2023). TOKUGAWA IEMITSU 'S PINE. Retrieved from <https://www.magiminiland.org/BigPicture/IemitsuPine.html>

Nakamura Asashi. (Aug 05, 2021). Influence of Bonsai on Health and Well-Being. Bonsai Tree Gardener. Aug 05, 2021. Retrieved from <https://www.bonsaitreegardener.net/general/influence-bonsai-health-well-being>.

Luigi Bardini, Irene Sturari, Francesco Balbo, Manuela Baima Tivola. Supervision; Massimo Bandera. (Jan, 2013). Bonsai Therapy. Retrieved from <https://s6a9bedbeda1257b1.jimcontent.com>

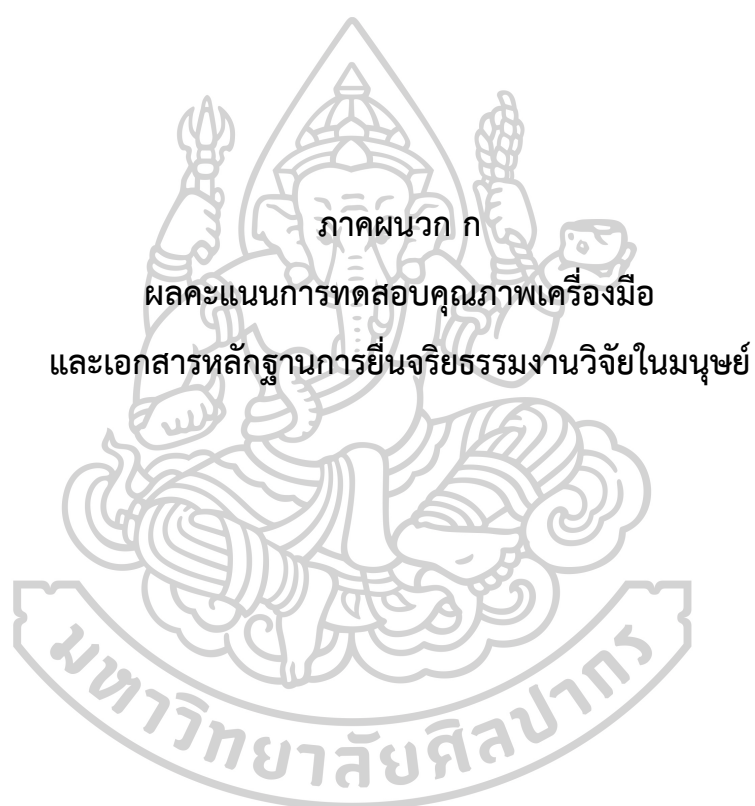
Unseen tour Thailand. (2562, 19 ก.ย.). ชุมชนบ้านคิมมะฮะฮุ-สวนหม่อน จ.นครราชสีมา. Retrieved from <http://unseentourthailand.com/2018/09/19/koraj/>

Uri Bollag. (Sep 04, 2019). Combining Past, Present and Future: The Contemporary Art Museum at Château de Montsoreau. Retrieved from <https://www.mutualart.Com/Article/Combining>

Wikipedia. (October 01, 2023). History of bonsai. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_bonsai.

ภาคผนวก

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาด้วยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

(Index of Congruency: IOC) ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อเครื่องมือการวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ประชาชนผู้สูงอายุ ผู้นำทางศาสนา และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

รายการคำถามสำหรับการสัมภาษณ์	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่าIOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
1.ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน?	1	1	1	1	ใช้ได้
2.ลักษณะครอบครัวของผู้สูงอายุในชุมชนของท่านส่วนใหญ่เป็นแบบใด?	1	1	1	1	ใช้ได้
3.ท่านคิดว่าสุขภาพด้านร่างกายของผู้สูงอายุในชุมชนของท่านโดยรวมอย่างไรบ้าง?	1	1	1	1	ใช้ได้
4.ในชุมชนของท่าน มีวิธีการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุในชุมชนของท่านอย่างไรบ้าง?	1	1	1	1	ใช้ได้
5.ผู้สูงอายุในชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันหรือไม่ อย่างไร?	1	1	1	1	ใช้ได้
6.ท่านคิดว่าผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน มีการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนของ อย่างไรบ้าง?	1	1	1	1	ใช้ได้
7.ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน	1	1	1	1	ใช้ได้
8.ท่านคิดว่ากิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน ควรมีลักษณะอย่างไร?	1	1	1	1	ใช้ได้
9.ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน ?	1	1	1	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ศิลปิน และนักออกแบบ ด้านการทำบอนไซในภาคอีสาน

รายการคำถามสำหรับการสัมภาษณ์	ค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่าIOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
	1.ท่านมีความคิดเห็นที่ว่าวัฒนธรรมบอนไซ ในภูมิภาคอีสานคืออะไร? และมีลักษณะเด่นอย่างไร?	1	1		
2.ท่านคิดว่าประโยชน์ของการสร้างสรรค์บอนไซ คืออะไร?	1	1	1	1	ใช้ได้
3.ท่านคิดว่าสามารถนำประโยชน์ของการสร้างสรรค์บอนไซ มาต่อยอดได้อย่างไรบ้าง?	1	1	1	1	ใช้ได้
4.ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการสร้างบอนไซ โดยใช้ต้นไม้พื้นถิ่นอีสาน?	1	1	1	1	ใช้ได้
5.ท่านคิดว่าวัฒนธรรมบอนไซสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนอีสาน ได้หรือไม่?อย่างไร ?	1	1	1	1	ใช้ได้
6.ท่านคิดอย่างไรกับการนำวัฒนธรรมบอนไซมาเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน?	1	1	1	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 3 แบบสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต

รายการคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม	ค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่าIOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
	1.ท่านคิดว่า การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยของประเทศไทย มีผลกระทบต่อพื้นที่ชุมชนของท่าน อย่างไร?	1	1		
2.ท่านคิดว่าผลกระทบของปัญหาสังคมผู้สูงวัย มีอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนของท่าน อย่างไรบ้าง?	1	1	1	1	ใช้ได้
3.ในชุมชนของท่านได้มีการวางแผนทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างไรบ้าง?	1	1	1	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 3 แบบสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชน ประชาชนผู้สูงอายุด้านสุขภาพจิต (ต่อ)

รายการคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่าIOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
4.ผู้สูงอายุในชุมชนในพื้นที่ของท่าน ควรมีแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านจิตใจ อย่างไร?	1	1	1	1	ใช้ได้
5.ผู้สูงอายุในชุมชนในพื้นที่ของท่าน ควรมีแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพร่างกาย อย่างไร?	1	1	1	1	ใช้ได้
6.ผู้สูงอายุในชุมชนในพื้นที่ของท่าน ควรมีแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อย่างไร?	1	1	1	1	ใช้ได้
7.ผู้สูงอายุในชุมชนในพื้นที่ของท่าน ควรมีแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไร?	1	1	1	1	ใช้ได้
8.ท่านคิดว่า วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิต ในพื้นที่ของท่าน สามารถนำมาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนของท่าน ทั้งด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ได้อย่างไรบ้าง?	1	1	1	1	ใช้ได้
9.ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการนำมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิต ? ในพื้นที่ของท่านมาประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมบอนไซ แล้วสร้างสรรค์ผลงาน พร้อมกับการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชนภายในพื้นที่ของท่าน	1	1	1	1	ใช้ได้
10.ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน ? ชุมชนของท่านจากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ และท่านคิดเห็นอย่างไร ? หากมีการนำโมเดลไปปรับใช้กับชุมชนอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต	2	1	1	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามผู้สูงอายุในการประเมินคุณภาพชีวิต

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่าIOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
1. เพศ 1 () ชาย 2 () หญิง	1	1	1	1	ใช้ได้
2. อายุปี..... () 1 อายุ 60 – 69 () 2 อายุ 70 – 79 () 3 อายุ 80 ปีขึ้นไป	1	1	1	1	ใช้ได้
3. เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม สำหรับผู้สูงอายุ 1 () เคยเข้าร่วมกิจกรรม 2 () ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม	1	1	1	1	ใช้ได้
ส่วนที่ 2 แบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่าIOC	แปลผล
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
1. ท่านรู้สึกมีอาการปวดเมื่อยตามตัว ปวดหัว ปวดท้อง ทำงานไม่ได้	1	1	1	1	ใช้ได้
2. ท่านมีเรื้อรมีแรงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวันใหม่ เช่น อาบน้ำ แต่งตัว ลุกนั่งจากที่นอน เข้าห้องน้ำ ไปซื้อของ	1	1	1	1	ใช้ได้
3. ท่านยังทำงานได้ดี มากน้อยเพียงใด	1	1	1	1	ใช้ได้
4. ท่านสามารถไปไหนมาไหน ด้วยตัวเองได้มากน้อยเพียงใด	1	1	1	1	ใช้ได้
คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ					
5. ท่านรู้สึกมีความสุขสงบ มีความหวัง มากน้อยเพียงใด	1	1	1	1	ใช้ได้
6. ท่านมีสมาธิในการทำงาน มากน้อยเพียงใด	1	1	1	1	ใช้ได้
7. ท่านมีความรู้สึกดี ไม่เหงา ไม่เศร้าใจ และไม่คอยวิตกกังวล	2	1	1	1	ใช้ได้
8. ท่านมีเป้าหมายในชีวิตมากน้อยเพียงใด	1	1	1	1	ใช้ได้
คุณภาพชีวิตด้านทางสังคม					
9. ท่านมีเพื่อนในชุมชนมากน้อยเพียงใด	1	1	1	1	ใช้ได้
10. ท่านพอใจในความช่วยเหลือของเพื่อน มากน้อยเพียงใด	1	1	1	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามผู้สูงอายุในการประเมินคุณภาพชีวิต (ต่อ)

ส่วนที่ 2 แบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่าIOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม					
11.ท่านอาศัยอยู่ที่บ้านของท่านเองหรือไม่ และท่านพอใจกับบ้านที่อยู่ตอนนี้ มากน้อยเพียงใด	1	1	1	1	ใช้ได้
12.ท่านได้พักผ่อนคลายเครียดที่บ้านมากน้อยเพียงใด	1	1	1	1	ใช้ได้
13.สภาพแวดล้อมที่บ้านดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด	1	1	1	1	ใช้ได้
คุณภาพชีวิตโดยรวม					
14.ท่านรู้สึกพอใจกับสุขภาพของท่านเพียงใด	1	1	1	1	ใช้ได้
15.ท่านคิดว่ามีชีวิตความเป็นอยู่ ดีในระดับใด	1	1	1	1	ใช้ได้
ความสุข มิติ 5					
16.ท่านรู้สึกพอใจในผลกำลัทางร่างกายในระดับใด(สุขสบาย)	1	1	1	1	ใช้ได้
17.ท่านรู้สึกสนุกสนาน สดชื่น แจ่มใส มีชีวิตชีวา ในระดับใด(สุขสนุก)	1	1	1	1	ใช้ได้
18.ท่านรู้สึกพอใจในชีวิต มีความภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ใน ระดับใด (สุขสง่า)	1	1	1	1	ใช้ได้
19.ท่านมีความจำ สติ มีเหตุผล มีการวางแผน ในระดับใด(สุขสว่าง)	1	1	1	1	ใช้ได้
20.ท่านเข้าใจความรู้สึกของตนเอง ควบคุมอารมณ์ ผ่อนคลายให้เกิดความสุข สงบกับตนเองได้ ในระดับใด(สุขสงบ)	1	1	1	1	ใช้ได้

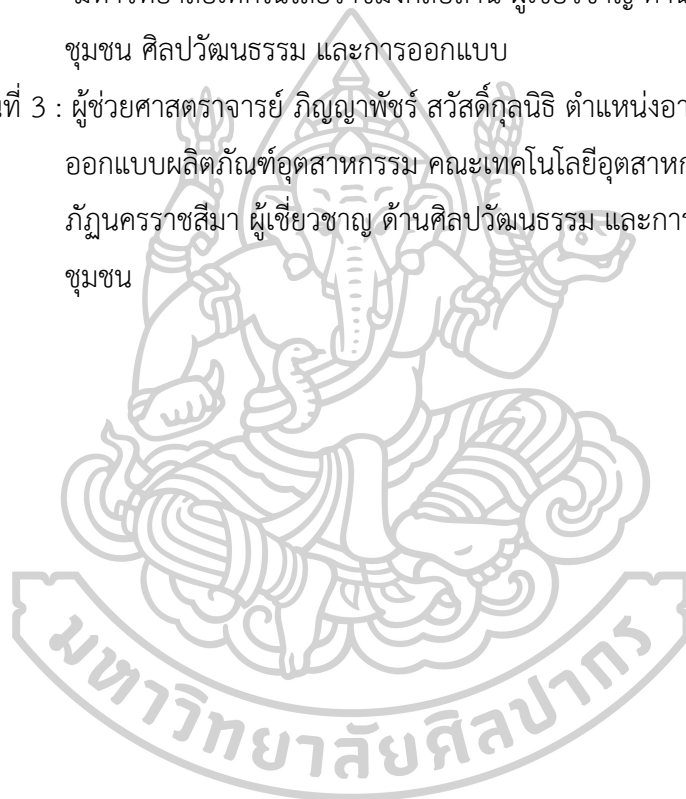
ส่วนที่ 5 แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

ส่วนที่ 2 แบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่าIOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย					
1.ท่านรู้สึกสบายตัว ปลอดภัย ทำงานได้	1	1	1	1	ใช้ได้
2.ท่านรู้สึกมีกำลัง ทำสิ่งต่าง ๆ ได้	1	1	1	1	ใช้ได้
3.ท่านรู้สึกว่าสามารถทำงานเพิ่มได้	1	1	1	1	ใช้ได้
4.ท่านสามารถที่จะไปไหนมาไหน ด้วยตัวเองได้	1	1	1	1	ใช้ได้

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ					
5.ท่านรู้สึกมีความสุข ความสงบ มีผ่อนคลาย	1	1	1	1	ใช้ได้
6.ท่านรู้สึกมีสมาธิ มีการจดจ่อ และมีสติในการตัดสินใจ	1	1	1	1	ใช้ได้
7.ท่านมีความรู้สึกดี ไม่เหงา ไม่เศร้าใจ และไม่วิตกกังวล	1	1	1	1	ใช้ได้
8.ท่านมีเป้าหมายในชีวิต เห็นคุณค่าของชีวิต	1	1	1	1	ใช้ได้
คุณภาพชีวิตด้านทางสังคม					
9.ท่านได้มีเพื่อนใหม่ในชุมชนของท่าน	1	1	1	1	ใช้ได้
10.ท่านพอใจในความช่วยเหลือของเพื่อน ๆ และคนรอบข้าง	1	1	1	1	ใช้ได้
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม					
11.ท่านพอใจกับการตกแต่งบ้านของท่านด้วยผลงานของท่านเอง	1	1	1	1	ใช้ได้
12.ผลงานของท่านช่วยให้ท่านได้พักผ่อนคลายความเครียดที่บ้าน	1	1	1	1	ใช้ได้
13.ผลงานของท่านทำให้สภาพแวดล้อมที่บ้านดีต่อสุขภาพ	1	1	1	1	ใช้ได้
คุณภาพชีวิตโดยรวม					
14.ท่านรู้สึกพอใจกับคุณภาพชีวิตของท่านหลังการปฏิบัติกิจกรรม	1	1	1	1	ใช้ได้
15.ท่านคิดว่าคุณภาพชีวิตของท่าน อยู่ในระดับใด	1	1	1	1	ใช้ได้
ความสุข มิติ 5					
16.ท่านรู้สึกพอใจในผลกำลังทางร่างกายของท่าน(สุขสบาย)	1	1	1	1	ใช้ได้
17.ท่านรู้สึกสนุกสนาน สดชื่น แจ่มใส มีชีวิตชีวา (สุขสนุก)	1	1	1	1	ใช้ได้
18.ท่านรู้สึกพอใจในชีวิต มีความภูมิใจในตนเอง (สุขสง่า)	1	1	1	1	ใช้ได้
19.ท่านมีความจำ สติ มีเหตุผล มีการวางแผน (สุขสว่าง)	1	1	1	1	ใช้ได้
20.ท่านเข้าใจความรู้สึกของตนเอง ควบคุมอารมณ์ ผ่อนคลายให้เกิดความสุขสงบกับตนเองได้(สุขสงบ)	1	1	1	1	ใช้ได้

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณิน ไพรวรรณรัตน์ ตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชาการ
ออกแบบแพชชั่นและสินค้าไลฟ์สไตล์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา ผู้เชี่ยวชาญ ด้านศิลปวัฒนธรรม และการออกแบบ
- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย ดวงสุภา. ตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชา
การออกแบบอุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์
ชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และการออกแบบ
- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3 : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภิญญาพัชร สวัสดิ์กุลนิธิ ตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชา
ออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราช
ภัฏนครราชสีมา ผู้เชี่ยวชาญ ด้านศิลปวัฒนธรรม และการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อ
ชุมชน

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
Human Research Ethics Committee, Rajamangala University of Technology Isan
เอกสารรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แบบเร่งรัด

Certificate of Approval

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ดำเนินการให้การรับรองการพิจารณาจริยธรรมแบบเร่งรัดโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่เป็นมาตรฐานสากล ได้แก่ Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH- GCP) and 45CFR 46.101(b)

ชื่อโครงการ :	การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนจากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษาชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
Title of Project :	Promotion of quality of life for the elderly in the community from the application of bonsai culture A case study of sericulture growing communities in the area of Nakhon Ratchasima Province
รหัสโครงการ (Project Code) :	HEC-01-66-072
ชื่อหัวหน้าโครงการ :	นายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์
Principal Investigator :	Mr.Teparit Chaiyajan
สังกัด :	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
Department :	The Faculty of Architecture and Creative Arts, Rajamangala University of Technology Isan
วิธีทบทวน (Review Method) :	แบบเร่งรัด (Expedited)
รายงานความก้าวหน้า (Continuing Report) :	ส่งรายงานความก้าวหน้าอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี หรือส่งรายงานฉบับสมบูรณ์หากดำเนินการเสร็จสิ้นก่อน 1 ปี (At least once annually or submit the final report when finished)

(รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต กฤตาคม)
(Assoc. Prof. Bundit Krittacom, D. Eng.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
(Chairman of Human Research Ethics Committee, Rajamangala University of Technology Isan)

วันที่รับรอง : 18 ธ.ค. 2566
วันหมดอายุ : 17 ธ.ค. 2567

Date of Approval : 18 DEC 2023
Approval Expired Date : 17 DEC 2024

ทั้งนี้ การรับรองนี้มีเงื่อนไขดังที่ระบุไว้ด้านหลังคู่มือ (ดูด้านหลังของเอกสารรับรองโครงการวิจัย)
Approval is granted subject to the following conditions: (see back of this Certificate)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้นำทางศาสนา และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

- คำชี้แจง**
1. แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน การสัมภาษณ์จึงคำนึงถึง การกระทำ และความรู้สึกของผู้ตอบคำถาม ที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด
 2. เพื่อให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ตาม ความเป็นจริง

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์	บันทึกคำตอบ
1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน ?
2. ลักษณะครอบครัวของผู้สูงอายุในชุมชนของท่านส่วนใหญ่เป็นแบบใด?
3. ท่านคิดว่าสุขภาพด้านร่างกายของผู้สูงอายุในชุมชนของท่านโดยรวม อย่างไรบ้าง?
4. ในชุมชนของท่าน มีวิธีการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุในชุมชนของท่านอย่างไรบ้าง?
5. ผู้สูงอายุในชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันหรือไม่ อย่างไร?
6. ท่านคิดว่าผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน มีการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนของ อย่างไรบ้าง?
7. ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน
8. ท่านคิดว่ากิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน ควรมีลักษณะอย่างไร?
9. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน ?

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณในความกรุณาที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
แบบสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ศิลปิน และนักออกแบบ ด้านการทำบอนไซในภาคอีสาน

- คำชี้แจง**
1. แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์จึงคำนึงถึง การกระทำ และความรู้สึกของผู้ตอบคำถาม ที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด
 2. เพื่อให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ให้ สมบูรณ์ตาม ความเป็นจริง โดยข้อมูลที่ท่านให้สัมภาษณ์จะนำมาใช้ในงานวิจัยนี้เท่านั้น ผู้วิจัยขอ รับรองว่าจะไม่มีผลกระทบ ต่อท่าน เนื่องจากข้อมูลของท่าน จะถูกเก็บรักษาไว้ไม่เปิดเผยต่อ สาธารณะ โดยผู้มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของท่าน จะมี เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้เท่านั้น

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์	บันทึกคำตอบ
1.ท่านมีความคิดเห็นที่ว่าวัฒนธรรมบอนไซ ในภูมิภาคอีสานคืออะไร? และมี ลักษณะเด่นอย่างไร?
2.ท่านคิดว่าประโยชน์ของการ สร้างสรรค์บอนไซ คืออะไร?
3.ท่านคิดว่าสามารถนำประโยชน์ของ การสร้างสรรค์บอนไซ มาต่อยอดได้ อย่างไรบ้าง?
4.ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการ สร้างบอนไซ โดยใช้ต้นไม้พื้นถิ่นอีสาน?
5.ท่านคิดว่าวัฒนธรรมบอนไซสามารถ นำมาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตของคนใน ชุมชนอีสาน ได้หรือไม่? อย่างไร?
6.ท่านคิดอย่างไรกับการนำวัฒนธรรม บอนไซมาเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในชุมชน?

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณในความกรุณาที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
แบบสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต

- คำชี้แจง**
1. แบบสนทนากลุ่มนี้ มีคำถามที่คำนึงถึงการกระทำ และความรู้สึกของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จึงขอให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มตอบคำถามตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด
 2. เพื่อให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ตาม ความเป็นจริง

ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม / บันทึกคำตอบ
1. ท่านคิดว่าการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยของประเทศไทย มีผลกระทบต่อพื้นที่ชุมชนของท่าน อย่างไร?
2. ท่านคิดว่าผลกระทบของปัญหาสังคมผู้สูงวัย มีอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนของท่าน อย่างไรบ้าง?
3. ในชุมชนของท่านได้มีการวางแผนทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างไรบ้าง?
4. ผู้สูงอายุในชุมชนในพื้นที่ของท่าน ควรมีแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านจิตใจ อย่างไร?
5. ผู้สูงอายุในชุมชนในพื้นที่ของท่าน ควรมีแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพร่างกาย อย่างไร?
6. ผู้สูงอายุในชุมชนในพื้นที่ของท่าน ควรมีแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อย่างไร?
7. ผู้สูงอายุในชุมชนในพื้นที่ของท่าน ควรมีแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไร?

8. ท่านคิดว่า วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิต ในพื้นที่ของท่าน สามารถนำมาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนของท่าน ทั้งด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ได้อย่างไรบ้าง?

.....

.....

9. ท่านคิดเห็นอย่างไร? กับการนำมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิต ในพื้นที่ของท่าน มาประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมบอนไซ แล้วสร้างสรรค์ผลงาน พร้อมกับการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชนภายในพื้นที่ของท่าน

.....

.....

10. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร? กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ และนำโมเดลไปปรับใช้กับชุมชนอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

.....

.....

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณในความกรุณาที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

เลขที่แบบสอบถาม.....

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบสอบถามผู้สูงอายุในการประเมินคุณภาพชีวิต

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ใช้สอบถามผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจำนวน 20 ข้อ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความหรือเติมคำตอบลงในช่องว่าง

1. เพศ

() 1 ชาย

() 2 หญิง

2. อายุ.....ปี

() 1 อายุ 60 – 69 () 2 อายุ 70 – 79 () 3 อายุ 80 ปีขึ้นไป

3.เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม สำหรับผู้สูงอายุ

() 1 เคยเข้าร่วมกิจกรรม

() 2 ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนที่ 2 แบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้จะใช้วัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จะถามถึงประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งของผู้สูงอายุ

ให้สำรวจตัวเอง และประเมินเหตุการณ์หรือความรู้สึกของท่าน แล้วทำเครื่องหมาย / ในคำตอบที่เหมาะสม และเป็นจริงกับตัวท่านมากที่สุด โดยคำตอบมี 5 ตัวเลือก คือ

ไม่เลย หมายถึง ท่านไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นเลย รู้สึกไม่พอใจมาก หรือรู้สึกแค้นมาก

เล็กน้อย หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นนานๆครั้ง รู้สึกเช่นนั้นเล็กน้อย รู้สึกไม่พอใจ รู้สึกแค้น

ปานกลาง หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นปานกลาง รู้สึกพอใจระดับกลางๆหรือรู้สึกแค้นระดับกลางๆ

มาก หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นบ่อยๆรู้สึกพอใจหรือรู้สึกดี

มากที่สุด หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นเสมอ รู้สึกเช่นนั้นมากที่สุด พอดีใจมากที่สุด

ลำดับ	รายการคำถาม	ไม่เลย	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย					
1	ท่านรู้สึกมีอาการปวดเมื่อยตามตัว ปวดหัว ปวดท้อง ทำงานไม่ได้					
2	ท่านมีเรื่องมีแรงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวันไหม เช่น อาบน้ำ แต่งตัว ลุกนั่งจากที่นอน เข้าห้องน้ำ ไปซื้อของ					
3	ท่านยังทำงานได้ดี มากน้อยเพียงใด					
4	ท่านสามารถไปไหนมาไหน ด้วยตัวเองได้มากน้อยเพียงใด					
	คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ					
5	ท่านรู้สึกมีความสุขสงบ มีความหวัง มากน้อยเพียงใด					
6	ท่านมีสมาธิในการทำงาน มากน้อยเพียงใด					
7	ท่านมีความรู้สึกดี ไม่เหงา ไม่เศร้าใจ และไม่คอยวิตกกังวล					
8	ท่านมีเป้าหมายในชีวิตมากน้อยเพียงใด					
	คุณภาพชีวิตด้านทางสังคม					
9	ท่านมีเพื่อนในชุมชนมากน้อยเพียงใด					
10	ท่านพอใจในความช่วยเหลือของเพื่อน มากน้อยเพียงใด					
	คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม					
11	ท่านอาศัยอยู่ที่บ้านของท่านเองหรือไม่ และท่านพอใจกับบ้านที่อยู่ตอนนี้ มากน้อยเพียงใด					
12	ท่านได้พักผ่อนคลายเครียดที่บ้านมากน้อยเพียงใด					
13	สภาพแวดล้อมที่บ้านดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด					
	คุณภาพชีวิตโดยรวม					
14	ท่านรู้สึกพอใจกับสุขภาพของท่านเพียงใด					
15	ท่านคิดว่ามีชีวิตความเป็นอยู่ ดีในระดับใด					
	ความสุข 5 มิติ					
16	ท่านรู้สึกพอใจในพลังกำลังทางร่างกายในระดับใด (สุขสบาย)					
17	ท่านรู้สึกสนุกสนาน สดชื่น แจ่มใส มีชีวิตชีวา ในระดับใด (สุขสนุก)					
18	ท่านรู้สึกพอใจในชีวิต มีความภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ในระดับใด (สุขสง่า)					
19	ท่านมีความจำ สติ มีเหตุผล มีการวางแผน ในระดับใด (สุขสว่าง)					
20	ท่านเข้าใจความรู้สึกของตนเอง ควบคุมอารมณ์ ผ่อนคลายให้เกิดความสุขสงบกับตนเองได้ ในระดับใด (สุขสงบ)					

เลขที่แบบประเมิน.....

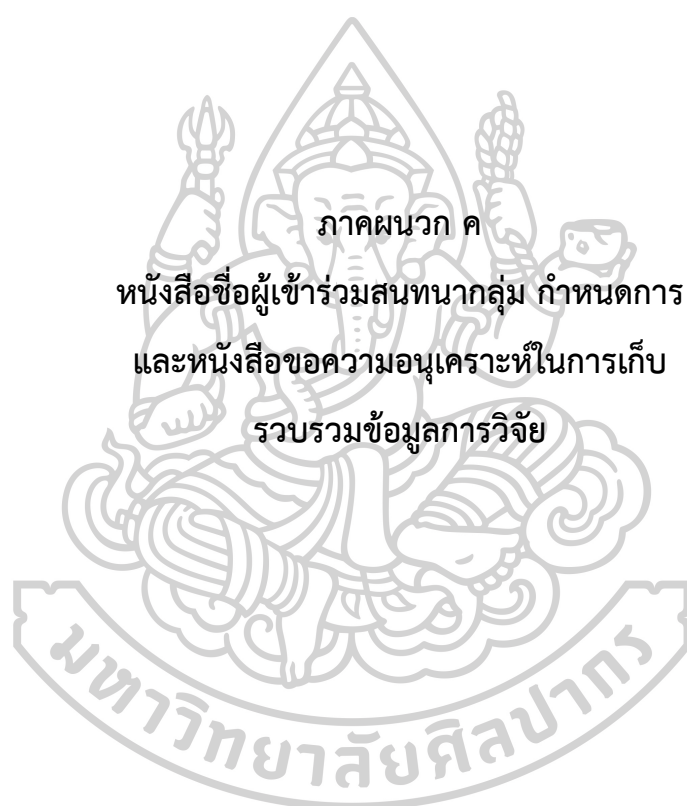
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

- คำชี้แจง** 1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้สูงอายุ จากการปฏิบัติกิจกรรมในสถานการณ์จริง
2. การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้สูงอายุ จะทำการประเมินหลังการปฏิบัติกิจกรรมโดยผู้ตอบแบบประเมินในที่นี้คือ ผู้วิจัย หรือเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล ตลอดระยะเวลาของการทำกิจกรรม
3. วิธีการประเมินการปฏิบัติงานกิจกรรม ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคุณภาพ ที่ตรงกับพฤติกรรมของผู้สูงอายุ โดยคำตอบมี 5 ตัวเลือก คือ
- ไม่เลย หมายถึง ท่านไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นเลย รู้สึกไม่พอใจมาก หรือรู้สึกแย่มาก
- เล็กน้อย หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นนานๆครั้ง รู้สึกเช่นนั้นเล็กน้อย รู้สึกไม่พอใจ รู้สึกแย่น้อย
- ปานกลาง หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นปานกลาง รู้สึกพอใจระดับกลางๆหรือรู้สึกแย่น้อยระดับกลางๆ
- มาก หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นบ่อยๆรู้สึกพอใจหรือรู้สึกดี
- มากที่สุด หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นเสมอ รู้สึกเช่นนั้นมากที่สุด หรือรู้สึกว่าสมบูรณ์ พอใจมากที่สุด

ลำดับ	รายการคำถาม	ไม่เลย	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย					
1	ท่านรู้สึกสบายตัว ปลอดภัย ทำงานได้					
2	ท่านรู้สึกมีกำลัง ทำสิ่งต่าง ๆ ได้					
3	ท่านรู้สึกว่าสามารถทำงานเพิ่มได้					
4	ท่านสามารถที่จะไปไหนมาไหน ด้วยตัวเองได้					
	คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ					
5	ท่านรู้สึกมีความสุข ความสงบ มีเพื่อนคลาย					
6	ท่านรู้สึกมีสมาธิ มีการจัดจ่อ และมีสติในการตัดสินใจ					
7	ท่านมีความรู้สึกดี ไม่เหงา ไม่เศร้าใจ และไม่วิตกกังวล					
8	ท่านมีเป้าหมายในชีวิต เห็นคุณค่าของชีวิต					
	คุณภาพชีวิตด้านทางสังคม					
9	ท่านได้มีเพื่อนใหม่ในชุมชนของท่าน					
10	ท่านพอใจในความช่วยเหลือของเพื่อน ๆ และคนรอบข้าง					
	คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม					

ลำดับ	รายการคำถาม	ไม่เลย	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
11	ท่านพอใจกับการตกแต่งบ้านของท่านด้วยผลงานของท่านเอง					
12	ผลงานของท่านช่วยให้ท่านได้พักผ่อนคลายความเครียดที่บ้าน					
13	ผลงานของท่านทำให้สภาพแวดล้อมที่บ้านดีต่อสุขภาพ					
	คุณภาพชีวิตโดยรวม					
14	ท่านรู้สึกพอใจกับคุณภาพชีวิตของท่านหลังการปฏิบัติกิจกรรม					
15	ท่านคิดว่าคุณภาพชีวิตของท่าน อยู่ในระดับใด					
	ความสุข 5 มิติ					
16	ท่านรู้สึกพอใจในพลังกำลังทางร่างกายของท่าน (สุขสบาย)					
17	ท่านรู้สึกสนุกสนาน สดชื่น แจ่มใส มีชีวิตชีวา (สุขสนุก)					
18	ท่านรู้สึกพอใจในชีวิต มีความภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง (สุขสง่า)					
19	ท่านมีความจำ สติ มีเหตุผล มีการวางแผน (สุขสว่าง)					
20	ท่านเข้าใจความรู้สึกของตนเอง ควบคุมอารมณ์ ผ่อนคลายให้เกิดความสุขสงบกับตนเองได้ (สุขสงบ)					

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ภายใต้โครงการวิจัย “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ
กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา”

โดย อาจารย์เทพฤทธิ์ ไชยจันทร์

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม

ในวันเสาร์ ที่ 10/กุมภาพันธ์/ 2567 เวลา 13.00 น. – 17.00 น. ณ วัดป่าธรรมดา บ้านคิมมะอู หมู่3

ต.หนองหว่า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา

รายชื่อ อาจารย์ประจำหลักสูตร

1.ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา แฟงเพชร	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
2.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศราวุฒิ ปิ่นทอง	อาจารย์ประจำหลักสูตร

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้นำชุมชน

1.นางรจนา อาดี	ผู้ใหญ่บ้าน บ้านคิมมะอู ต.หนองหว่า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา
2.น.ส.กัญญาสุรัมย์ภา ธาดาสิริมนตรี	ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองผือ ต.หนองหว่า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา
3.นางพรทิพย์ ทัดมาลา	ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน บ้านคิมมะอู
4.นายกิตติ มีกำพี้	ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน บ้านคิมมะอู

ปราชญ์ชุมชน

1.นางสวย ทิพย์แสง	ปราชญ์ชุมชน บ้านคิมมะอู
2.นางเนย เกียนนอก	ปราชญ์ชุมชน บ้านหนองจาน
3.นางวรรณฉวี อุปฮาด	ปราชญ์ชุมชน บ้านหนองผือ
4.นางยุพิน ทัดชนะ	ปราชญ์ชุมชน บ้านหนองผือ

ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพผู้สูงอายุ

1.นางสาว เบญจวรรณ กันหา	เจ้าพนักงานสาธารณสุขปฏิบัติงาน
2.นางมลฤดี ชัยยะโชค	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

ผู้นำทางศาสนา

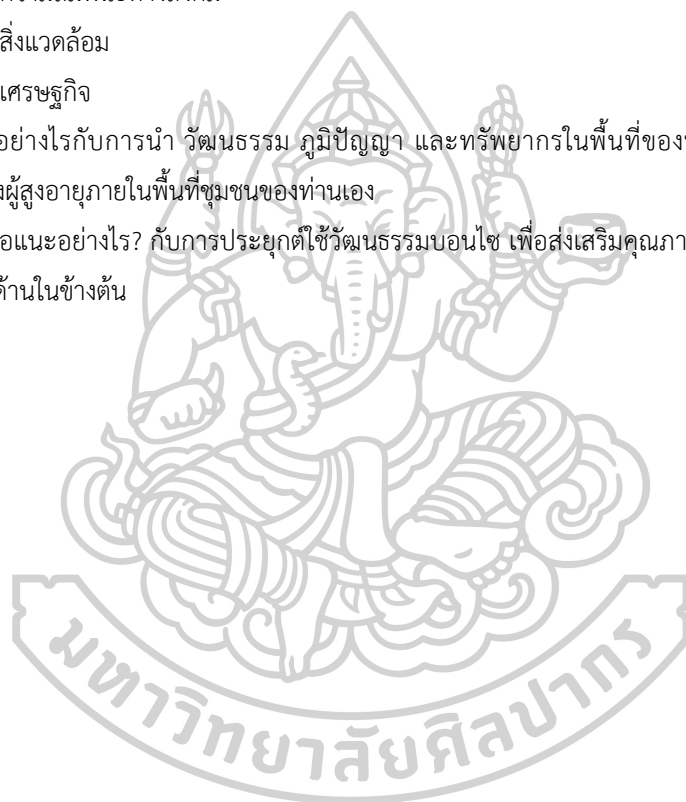
1.พระครู สังฆรักษ์ สุวิทย์ ญาณธัมโม	เจ้าคณะตำบลหนองหว่า

รายชื่อผู้ดำเนินรายการ

อาจารย์ เทพฤทธิ์ ไชยจันทร์

ข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม

1. ท่านคิดว่าการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย มีผลกระทบกับพื้นที่ชุมชนของท่าน อย่างไร?
2. ในชุมชนของท่านได้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อย่างไรบ้าง?
3. หากมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน ควรมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร?
 - ด้านร่างกาย
 - ด้านจิตใจ
 - ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม
 - ด้านสิ่งแวดล้อม
 - ด้านเศรษฐกิจ
4. ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการนำ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และทรัพยากรในพื้นที่ของท่าน เพื่อใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายในพื้นที่ชุมชนของท่านเอง
5. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร? กับการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนของท่าน ทั้ง 5 ด้านในข้างต้น

กำหนดการสนทนากลุ่ม

ภายใต้โครงการวิจัย “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ
กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหมอนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา”

โดย อาจารย์เทพฤทธิ์ ไชยจันทร์

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม

ในวันเสาร์ ที่ 10/กุมภาพันธ์/ 2567 เวลา 13.00 น. – 17.00 น. ณ วัดป่าธรรมตา บ้านคิมมะอุ หมู่3

ต.หนองหว่า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา

13.00 – 13.20 น. ลงทะเบียน

13.20 – 13.30 น. กล่าวรายงานโครงการ และชี้แจงรายละเอียดการสนทนากลุ่ม โดย อ.เทพฤทธิ์ ไชยจันทร์

13.30 – 13.50 น. กล่าวเปิดงานการสนทนากลุ่ม โดย ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา พ่างเกษร

13.50 – 16.30 น. สนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิด หัวข้อ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการ
ประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหมอนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัด
นครราชสีมา

16.30 – 16.40 น. สรุปการสนทนากลุ่ม

16.40 – 17.00 น. กล่าวขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และถ่ายภาพร่วมกัน

ที่ อว 8610/ 0619

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
31 ถนนหน้าพระลาน
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร 10200

31 มกราคม 2567

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมกิจกรรมสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวกัญญาสุรัมภา ธาดาสิรินตริ
ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองผือ ต.หนองหว่า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา

ด้วยนายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ รหัสประจำตัว 640430013 นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี
บัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระหว่างเตรียมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูก
หม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา" โดยมี ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา แห่งเกษร
เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นี้

ในกรณีนี้ คณะมัณฑนศิลป์ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ภายใต้โครงการ
"การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา
ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา" ในวันเสาร์ ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2567
เวลา 13.00 น. - 17.00 น. ณ วัดป่าธรรมดา บ้านคิมมะธุ หมู่3 ต.หนองหว่า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา
เพื่อประกอบการศึกษารายวิชา 371621 วิทยานิพนธ์ เป็นส่วนหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้
เป็นองค์ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ และผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างสูง
ในทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมขอความกรุณาติดต่อ นายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์
หมายเลขโทรศัพท์ 088-518-9002

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อนันท์ เจียรกุล)
คณบดีคณะมัณฑนศิลป์

สำนักงานคณบดี
โทร. 02-221-5874
โทรสาร. 02-225-4350

ที่ อว 8610/๒๐670

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
31 ถนนหน้าพระลาน
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร 10200

5 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมกิจกรรมสนทนากลุ่ม

เรียน นางรจนา อาดี

ผู้ใหญ่น้ำ บ้านหนองผือ ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา

ด้วยนายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ รหัสประจำตัว 640430013 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระหว่างเตรียมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ภูมิศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” โดยมี ศาสตราจารย์ ร.ศ.อ. ดร.อนุชา พงษ์เกษร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้น

ในกรณีนี้ คณะมัณฑนศิลป์ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ภายใต้โครงการ “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ภูมิศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” ในวันเสาร์ ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00 น. – 17.00 น. ณ วัดป่าธรรมดา บ้านคิมมะอุ หมู่ 3 ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา เพื่อประกอบการศึกษารายวิชา 371621 วิทยานิพนธ์ เป็นส่วนหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นองค์ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ และผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างสูงในทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมขอความกรุณาติดต่อ นายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ หมายเลขโทรศัพท์ 088-518-9002

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อนาทร เจียรกุล)
คณบดีคณะมัณฑนศิลป์

สำนักงานคณบดี
โทร. 02-221-5874
โทรสาร. 02-225-4350

ที่ อว 8610/ ๑670

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
31 ถนนหน้าพระลาน
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร 10200

5 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมกิจกรรมสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาว ทิพย์แสง
ปราชญ์ชุมชน บ้านคิมมะล

ด้วยนายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ รหัสประจำตัว 640430013 นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี
บัณฑิต สาขาวิชาศิลปปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระหว่างเตรียมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูก
หม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” โดยมี ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา แผงเกษร
เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้น

ในกรณี คณะมัณฑนศิลป์ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ภายใต้โครงการ
“การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา
ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” ในวันเสาร์ ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2567
เวลา 13.00 น. – 17.00 น. ณ วัดป่าธรรมดา บ้านคิมมะล หมู่3 ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา
เพื่อประกอบการศึกษารายวิชา 371621 วิทยานิพนธ์ เป็นส่วนหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้
เป็นองค์ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ และผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างสูง
ในทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมขอความกรุณาติดต่อ นายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์
หมายเลขโทรศัพท์ 088-518-9002

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.ธนาพร เจียรกุล)
คณบดีคณะมัณฑนศิลป์

สำนักงานคณบดี
โทร. 02-221-5874
โทรสาร. 02-225-4350

ที่ อว 8610/ ๑670

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
31 ถนนหน้าพระลาน
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร 10200

5 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมกิจกรรมสนทนากลุ่ม

เรียน นางยุพิน ทัศนะ
ปราชญ์ชุมชน บ้านหนองผือ

ด้วยนายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ รหัสประจำตัว 640430013 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระหว่างเตรียมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ภูมิศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” โดยมี ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา พงษ์เกษร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้น

ในการนี้ คณะมัณฑนศิลป์ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ภายใต้โครงการ “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ภูมิศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” ในวันเสาร์ ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00 น. – 17.00 น. ณ วัดป่าธรรมดา บ้านคิมมะธุ หมู่3 ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา เพื่อประกอบการศึกษารายวิชา 371621 วิทยานิพนธ์ เป็นส่วนหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นองค์ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ และผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างสูงในทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมขอความกรุณาติดต่อ นายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ หมายเลขโทรศัพท์ 088-518-9002

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.ธนาทร เจียรกุล)
คณบดีคณะมัณฑนศิลป์

สำนักงานคณบดี
โทร. 02-221-5874
โทรสาร. 02-225-4350

ที่ อว 8610/ว 0670

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
31 ถนนหน้าพระลาน
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร 10200

5 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมกิจกรรมสนทนากลุ่ม

เรียน นางเนย เกียนนอก
ปราชญ์ชุมชน บ้านหนองจาน

ด้วยนายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ รหัสประจำตัว 640430013 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระหว่างเตรียมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” โดยมี ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา แห่งเกษร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้น

ในการนี้ คณะมัณฑนศิลป์ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ภายใต้โครงการ “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” ในวันเสาร์ ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00 น. – 17.00 น. ณ วัดป่าธรรมตา บ้านคิมมะฮู หมู่3 ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา เพื่อประกอบการศึกษารายวิชา 371621 วิทยานิพนธ์ เป็นส่วนหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นองค์ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ และผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างสูงในทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมขอความกรุณาติดต่อ นายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ หมายเลขโทรศัพท์ 088-518-9002

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.ธนาทร เจียรกุล)
คณบดีคณะมัณฑนศิลป์

สำนักงานคณบดี
โทร. 02-221-5874
โทรสาร. 02-225-4350

ที่ อว 8610/ ๑๐670

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
31 ถนนหน้าพระลาน
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร 10200

5 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมกิจกรรมสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวเบญจวรรณ กันหา
เจ้าพนักงานสาธารณสุขปฏิบัติงาน

ด้วยนายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ รหัสประจำตัว 640430013 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระหว่างเตรียมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ภูมิศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” โดยมี ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา พงษ์เกษร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้น

ในการนี้ คณะมัณฑนศิลป์ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ภายใต้โครงการ “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ ภูมิศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” ในวันเสาร์ ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00 น. – 17.00 น. ณ วัดป่าธรรมดา บ้านคิมมะธุ หมู่ 3 ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา เพื่อประกอบการศึกษารายวิชา 371621 วิทยานิพนธ์ เป็นส่วนหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นองค์ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ และผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างสูงในทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมขอความกรุณาติดต่อ นายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ หมายเลขโทรศัพท์ 088-518-9002

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อนุชา เจียรกุล)
คณบดีคณะมัณฑนศิลป์

สำนักงานคณบดี
โทร. 02-221-5874
โทรสาร. 02-225-4350

ที่ อว 8610/ว 0670

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
31 ถนนหน้าพระลาน
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร 10200

5 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมกิจกรรมสนทนากลุ่ม

เรียน นางมลฤดี ชัยยะโชค
พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

ด้วยนายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ รหัสประจำตัว 640430013 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระหว่างเตรียมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา" โดยมี ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา พงษ์เกษร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้น

ในการนี้ คณะมัณฑนศิลป์ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ภายใต้โครงการ "การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา" ในวันเสาร์ ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00 น. - 17.00 น. ณ วัดป่าธรรมดา บ้านคึมมะลู หมู่ 3 ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา เพื่อประกอบการศึกษารายวิชา 371621 วิทยานิพนธ์ เป็นส่วนหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นองค์ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ และผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างสูงในทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมขอความกรุณาติดต่อ นายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ หมายเลขโทรศัพท์ 088-518-9002

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อนาทร เจียรกุล)
คณบดีคณะมัณฑนศิลป์

สำนักงานคณบดี
โทร. 02-221-5874
โทรสาร. 02-225-4350

ที่ อว 8610/ว 0670

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
31 ถนนหน้าพระลาน
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร 10200

5 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง นิมนต์ร่วมสนทนากลุ่ม

นมัสการ พระครู สังฆรักษ์ สุวิทย์ ญาณธัมโม

ด้วยนายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ รหัสประจำตัว 640430013 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระหว่างเตรียมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” โดยมี ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา แผงเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้น

ในการนี้ คณะมัณฑนศิลป์ จึงขอนิมนต์พระคุณเจ้าเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ภายใต้โครงการ “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมบอนไซ กรณีศึกษา ชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา” ในวันเสาร์ ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00 น. – 17.00 น. ณ วัดป่าธรรมดา บ้านคึมมะลู หมู่ 3 ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา เพื่อประกอบการศึกษารายวิชา 371621 วิทยานิพนธ์ เป็นส่วนหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นองค์ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ และผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างสูงในทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมขอความกรุณาติดต่อ นายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์ หมายเลขโทรศัพท์ 088-518-9002

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(อาจารย์ ดร.อนุชา เจริญกุล)
คณบดีคณะมัณฑนศิลป์

สำนักงานคณบดี
โทร. 02-221-5874
โทรสาร. 02-225-4350

ภาคผนวก ง
รูปถ่ายกิจกรรม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายเทพฤทธิ์ ไชยจันทร์
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2549 ปริญญาตรี วท.บ.ออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พ.ศ. 2556 ปริญญาโท ศ.ม.(ศิลปะมหาบัณฑิต) ออกแบบผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผลงานตีพิมพ์	พ.ศ. 2566 บทความวิชาการเรื่อง ไม้ตัดไทย;บอนไซญี่ปุ่น วารสาร เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา (jsn journal) TCI 1 ฉบับที่ 13 เล่มที่ 1 พ.ศ. 2567 บทความวิชาการเรื่อง แนวคิดการสร้างสรรครูปแบบ บอนไซ สู่การออกแบบอัตลักษณ์ไม้ตัดพื้ถิ่นอีสาน วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ TCI 2 ปีที่ 9 ฉบับที่ 3

